

באור מלולי פשוט לתלמידים
לחומש בראשית

נכתב בעזרת חונן הדעת

ע"י יצחק עמראני הי"ו

קרית ארבע

חברון תובב"א

לעילוי נשמת

אאמו"ר ר' יודא ב"ר חלקיה זצ"ל
חמי הרב הדיין חיים ב"ר יודא חובארה זצ"ל
חמותי מרת שושנה ב"ר שמעון ע"ה
גיסי ר' שלום ב"ר חיים זצ"ל
גיסי הרב ציון בן הרב חיים זצ"ל
אחותי מלכה בת יודא ע"ה
אחותי אהובה בת יודא ע"ה

כל הזכויות שמורות למחבר
אין לצלם או להעתיק בכל דרך שהיא ללא רשות המחבר

יצחק עמראני, טלפון: 02-9961698

גרפיקה: ש. משרקי
הדפסה: דפוס איכות - נתנאל פלג 04-8202828

אודה לכל מי שיפנה תשומת לבי בענין החוברת
ע"פ הכתובת:

יצחק עמראני
ת.ד. 1101
קרית ארבע 90100

הקדמה

יתברך הבורא וישתבח היוצר, החונן לאדם דעת ולאין אונים עצמה ירבה, אשר זיכני לעסוק בתורתו הקדושה זה עשרות שנים, ומתוכן למעלה מחצי יובל שנים בתכנית הייחודית "ברקאי" שזכתה לתפוצה רבה בקרב בתי"ס היסודיים בארץ.

חז"ל הורונו סדר הלימוד של תשב"ר במסכת אבות (ה'כ"א): "הוא היה אומר בן חמש למקרא, בן עשר למשנה... בן חמש עשרה לתלמוד", וחזרו בתלמוד פעמים רבות, בניסוחים שונים, על הוראה זו. אכן **סדר זה: מקרא, משנה, תלמוד, נקבע כחובה** על ידי גדולי ישראל שבכל הדורות. (עיין מקורות לנושא זה בספר "שערי תלמוד תורה", הוצאת פלדהיים, עמ' ק"ס-קע"א).

התלמידים הצעירים בבואם לראשונה ללמוד תורת ה', צריכים הם להתרגל בבת אחת לקריאה מדויקת, המתחשבת בניקוד ובטעמים, להתרגל למשפטים ארוכים ולשפה שרחוקה מהם.

פשט קודם לדרש

הבנת המקרא באופן יסודי-בסיסי-ראשוני היא המבוססת על תרגום אונקלוס, רב סעדיה גאון (תרגום ופירוש), רש"י, אבן עזרא, רשב"ם, פרשני הפשט הידועים ועוד.

כך למדנו מהגמרא במסכת מגילה (ג', ע"א). את הפסוק בנחמיה (ח': ח'): **"ויקראו בספר תורת א'להים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא"**, מפרשת הגמרא: אמר רב: **"ויקראו בספר תורת הא'להים"** – זה מקרא, פרש"י: לשון עברי של חומש.

"מפורש" זה תרגום – מהרש"א בנדרים (ל"ז) מסביר: תרגום אונקלוס, "ושום שכל" – אלו הפסוקין – פרש"י בנדרים (ל"ז): "עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק ולהכי קרי להו "שום שכל", שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק".

"ויבינו במקרא" – אלו פיסקי טעמים – פרש"י הנגינות, והמהרש"א בנדרים (ל"ז) כתב: גם זה הוא דבר נוסף להפסיק העניינים להבינו. מבואר מדברי רש"י ומהרש"א ע"ה שהבנת המקרא כהלכתו, היא בלימוד תרגום אונקלוס והתחשבות בפיסוק הטעמים, כלומר בהבנת ההבדל בין טעמים מפסיקים ובין טעמים משרתים (מחברים).

מתוך רצון ללמד עפ"י הדרכת רבותינו ז"ל, ללמד תחלה את פשט הכתובים ורק אח"כ את הדרש, ישבנו במשך כמה שנים, בשנות ייסודו של "ת"ת חברון" בקרית-ארבע, צוות מלמדים בראשות הרב דן בארי ה"ו מייסד שיטת "ברקאי", ישבנו* ולמדנו וניסחנו את ביאורי המילים לתורה בסגנון קצר, ברור וממוקד. רובו של הביאור שלפנינו מועתק אם כן מעבודה זו אלא שעבר הגהה רבה ושכלול בהיבט העיצובי והדיקטטי עד הגיעו הלום.

הביאור

הביאור נכתב כאמור על בסיס פרשני הפשט: רש"י, רשב"ם, רס"ג, תרגום אונקלוס ועוד. זהו הרובד הראשון שילמד התלמיד הצעיר בעמדו על סף לימוד התורה. בע"ה יגדל וישנה וישלש את לימודו פעמים רבות ובמהלכן ילמד גם את פירושי רש"י הדרשניים וכן פרשנים אחרים וידע להבחין בין פשט לדרש.

בביאור, עמדנו מדי פעם על מושגים לשוניים (ו' ההיפוך, ה"א המגמה, ה"א השאלה, ועוד) כי פשוטו של הכתוב לא יושג ללא ידיעה בסיסית (לפחות) בענייני לשון.

* עם ידידנו הרב ראובן אזולאי הי"ו

כותרות

תוספת מיוחדת לביאור הן כותרות היחידות שבפרשות. הרב דן בארי הי"ו, מייסד שיטת "ברקאי", כתב כותרות לספרי התנ"ך (כותרות לתורה – ניתן להשיג בחוברת מיוחדת וכותרות לחלק מהנביאים הודפסו ע"י הוצאת "חורב"). כותרות אלה מיוחדות ביותר בעיקר מבחינה גרפית, בכך שניתן לראות במבט אחד מצד אחד, כותרת לקבוצת פסוקים ומצד שני, כותרות ראשיות של ספר שלם (בסה"כ - 4 רבדים). מתוך רצון להקל על התלמיד בהבנת התכנים באופן כללי וכן בהתמצאות בחומש, הוספנו בחוברת כותרות כלליות.

ניקוד מלא

חוברת זו היא השלישית בסדרת "מקרא מבואר". (קדמו לה החוברות על החומשים: "שמות"-ו"יקרא", "דברים". בע"ה, מקוים אנו להוציא לאור בקרוב את החוברת האחרונה בסדרה – על חומש "במדבר")

בהיות חוברת זו מיועדת לתלמידים המתחילים ללמוד חומש לראשונה, השתדלנו והתאמצנו מאד לנקד ניקוד מלא גם את הביאור. לשון הכתוב הובאה כולה בניקוד – העתקה מתכנת "מכון ממרא". תודתנו נתונה להם על נתינת הרשות. עיקר ביאור זה כבר עבר שימוש רב בידי תלמידינו הותיקים בשנותיו הראשונות של ת"ת חברון וכן בת"ס אחרים הפועלים בשיטת "ברקאי" נעזרו גם כן בביאור זה במהדורתו הבראשיתית. שמחה גדולה לנו להביא בפני כולם בשורה זו של הופעת הביאור בלבושו החדש.

שיטת "ברקאי" קנתה לה שביתה בעשרות בת"ס ברחבי הארץ, עיקרי שיטתה מובאים להלן בסוף החוברת.

תודתי בזאת לחונן הדעת שזיכני להבין בתורתו הקדושה כמיעוט ערכי. תלמידי האהובים בשנות עבודתי הרבות בת"ת חברון זיכוני להחכים מהם, ללטש ולשכלל את הדברים שיבואו לידי גמר. ונתקיים בי מה שנאמר עליהם "ומתלמידי יותר מכולם". תודה להם על כך.

עוד אתי להודות לידידים מקרוב ומרחוק שעזרוני בגשם וברוח במהלך עבודתי זו.

עבודת ההדפסה וכל הכרוך בה נעשו ע"י ידידי נתנאל פלג הי"ו ועובדיו. תודה להם על המוצר הנאה שהוציאו מתחת ידם.

תודה מיוחדת למורי ורבי כרע כאח לי ה"ה הרב דן בארי הי"ו מיסד שיטת "ברקאי" אשר זיכני ללמוד את השיטה לעסוק בה לגדול ולהתגדל ואף לזכות מעט עמיתים בשדה החינוך בבתי"ס הפזורים בלימוד השיטה וביישומה לתפארת התורה העם והארץ.

ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלמה מעם ה' יאריך ימיו ושנותיו להשלים משימותיו הגדולות בעשיית "אזניים לתורה" בהגדלתה ובהאדרתה לטובת ילדי ישראל ומוריהם היקרים.

וברכה מיוחדת לנר"ב ולילדי היקרים אשר עזרוני רבות במלאכה רבה זו. אסיים בבקשה מכל המעיין והלומד בחוברת, אם ימצא מה להעיר, להאיר את עינינו, יואיל נא להעביר זאת אלינו עפ"י הכתובת הרשומה לעיל.

"בן יכבד אב". חובה נעימה לי להזכיר כאן ולהודות לאאמו"ר ר' יודא ב"ר חלקיה זצ"ל אשר גדלני על ברכי התורה והיראה מתוך מסירות רבה של גוף וממון, בימים של דוחק הפרנסה וכו'. זכות הפצת התורה תעמוד לו לקץ הימין.

בבה"ת

יצחק עמראני

מבוא

בהקדמות לחוברות עמדנו על ההיבט העקרוני בהבאת פירוש על דרך הפשט לפני תלמידינו הצעירים, בבואם ללמוד את החומש לראשונה. זאת עשינו בקצרה, לא הארכנו בדברים כי אין זה מקומם.

עתה, בהשלמת הסדרה מוצא אני לנכון ולחשוב להרחיב בפני המשתמשים בחוברות, ובעיקר בפני הבוגרים שבהם, את ההיבט העקרוני ולבסס אותו מעט. שאלות חשובות עולות בפני מי שלא אמון על עקרון זה וביניהן – שאלות שנשאלתי על ידי מורים בעבודתם, כגון:

- מדוע חשוב ל"כ שהפירוש הראשון שיובא לפני התלמיד יהיה עפ"י הפשט ?
- איך אפשר לוותר על מדרשים ידועים ולא להביאם במהלך ביאור הכתובים ?
- מה, א"כ, מקומם של מדרשים רבים ש"גדלנו עליהם" בכיתות היסוד ? לדוגמא :

– ההסבר לקבלת קרבנו של הבל ולא של קין – הוא בהבדל שבאיכות הקרבן של כל אחד מהם.

– החרבת סדום ועמורה היתה בגלל ההתעללות שלהם בנערה שעזרה לעני.

– נושא השיחה (לשון הרע) של מרים ואהרן במשה היה עזיבתו את צפורה אשתו בהיותו נביא בדרגה מיוחדת.

לא נוכל במסגרת זו להאריך במקורות, ובעיון בכלל, בנושא מרכזי זה, אך חובתנו להתייחס אליו לפחות בקצרה.

ובכן, רבים מפרשנינו עסקו בסוגיא זו. כדאי לעיין בדברי הרשב"ם בפירושו לתורה – תחילת פרשת "וישב".

גם בימינו נכתב חומר רב בנושא. בולט מאד הוא ספרו של הרב יהודה קופרמן שליט"א, מייסד "מכללת ירושלים" לבנות - "לפשוטו של מקרא". מאחר ואיננו נמצאים עתה במסגרת של בימד"ר, נסתפק בהבאת דברים עיקריים ממאמר ארוך שכתב עמיתנו לעבודת הקודש, איש משרד החינוך – גף ת.ל.ד"ר יהושע

מנחם רוזנברג ("על המקרא ועל הוראתו", חוברת ד', תשנ"ז)*

□ בענין קרבנותיהם של הבל וקין, דיוק בכתובים מראה:

1. הכתוב לא מציין את איכות הקרבן של קין.
2. בכתוב ישנו הדגש אחר המכוון על הבדל אחר שהיה בין קין להבל (בראשית, ד' : ד'-ה):

"וישע ה' אל הבל ואל מנחתו לעומת ואל קין ואל מנחתו לא שעה". כלומר, במקום להתייחס לקרבנות עצמם בלבד, האריך הכתוב והוסיף התייחסות לבעלי הקרבנות.

כלומר, משהו באישיות של כל אחד מהם גרם לקבלת הקרבן או לאי קבלתו.

במלים אחרות, רוצה הכתוב ללמדנו שהעיקר בהקרבנות קרבן היא

אישיותו של המקריב: **מי** המקריב ולא **מה** הקריב

כעת, ברור לנו שפירוש הפשט מתבקש להלמד תחילה.

□ בענין החרבת סדום ועמורה, צריך לעיין בתפלתו של אברהם על

אנשי סדום ולהבין שהעונש הקשה ניתן בגלל פשיעה ציבורית של

כלל האנשים. הסיפור המופיע במדרש על אותה נערה מבטא אמנם

את חומר הפשיעה והאכזריות שהיו אז, אך אין בו כדי להסביר את

* החוברת "על המקרא ועל הוראתו" היא לקט מאמרים למורה למקרא, מומלצת מאד לכל המעוניין ללמוד וללמד את המקרא בדרך נכונה, יסודית ודידקטית. חוברת זו יוצאת אחת לשנה ע"י מ. החינוך ומגיעה לביה"ס הממ"ד

הענישה לכלל הציבור, מאחר ומי שעשתה את הרצח הנתעב היתה קבוצת אנשים שבעיר אחת.
ואכן רש"י עצמו, שמביא מדרש זה, נזהר בדבריו מלהביאו כפירוש ראשון ועיקרי למלה הנדונה – "הכצעקתה" (בראשית, י"ח : כ"א), אלא מביא את המדרש הלאה ממלה זו, בהמשך הפסוק, לקראת סוף פירושו: "ורבותינו דרשו : הכצעקתה – צעקת ריבה (נערה) אחת שהרגה מיתה משונה על שנתנה מזון לעני וכו'".
ואילו פירושו הראשון למלה "הכצעקתה" – "של מדינה" (עיר). כנראה רצה רש"י ללמדנו שזהו הפירוש הקודם והחשוב שגם מאפשר הבנת הענישה הציבורית החמורה כ"כ.

□ בענין הדיבור של מרים ואהרן במשה, שוב חייבים לנו להיות מחויבים לפשטן של המלים שם (במדבר, י"ב:א): "ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח" כלומר, הנושא הוא אשה כושית שלקח(=נשא לאשה) ועובדה זו חוזרת על עצמה בהמשך אותו פסוק : "כי אשה כושית לקח". המדרש אותו מביאים פרשנים רבים אינו הפירוש הראשון שמתבקש כאן.
עד כאן השבנו על השאלה הראשונה בדבר ההכרח להביא בפני התלמידים המתחילים את פירוש הפשט כפירוש ראשון .

ביחס לשאלה השנייה על ה"ויתור" של המורה בהבאת מדרשים ידועים לכתה, נכון אמנם שיש כאן ויתור, אך צריך לדעת שויתור זה הוא חלק מחובתנו בהיותנו נאמנים על עקרונות בהוראת המקרא המעוגנים הן בדברי חז"ל והן, להבדיל, בהוראות של משרד החינוך המנוסחות ב"תכנית הלימודים במקרא", מ. החינוך, י-ם, תשנ"ג.
בביקורינו הרבים בבתי"ס נוכחנו לגלות עד כמה ישנה הסכמה של מורים רבים לעקרון זה, למרות הקושי ההסתגלותי שקיים באופן טבעי אצל כל מי שצריך לשנות הרגלים בהוראה*. ואכן כשהחליטו מורים ללמד בשיטה זו, כבר לא היו מוכנים לחזור לשיטה הקודמת.

ביחס לשאלה השלישית : איך אפשר לוותר על מדרשים כ"כ ידועים וחשובים, מדרשים ש"גדלנו עליהם" ?
תשובה עקרונית : נכון, במסגרת המחיר של "ויתור" שאנחנו נדרשים אליו, זהו אחד הדברים החמים והיקרים לנו שעלינו לוותר עליו, לטובת עיקרון אחר חשוב יותר.
תשובה פרקטית מתחשבת..("בדיעבד") :

מתוך כלל המדרשים שהמורה מעונין להכיר לתלמידיו יבחר את אלה מהם המבטאים בתוכם רעיון חינוכי, מוסרי, מסוים ואותם ילמד בכתה באופן מנותק מלימוד החומש עצמו. כיצד ? בימי ששי ייחד את אחד השיעורים למדרשים השייכים בתכנם הכללי לנושאים שנלמדו במהלך השבוע. בשיעור זה ידגיש המורה שהוא עומד ללמד דברים שנאמרו ע"י חז"ל במדרש שהוא תושב"ע . התלמידים לא יפתחו חומש בזמן לימוד המדרש, כדי שאף תלמיד לא יחשוב שהפירוש ששמע עתה הוא פירוש פשוט של הכתוב, בדרך זו ילמד התלמיד להבחין הבחנה ברורה בין פשט לדרש.

*מהדברים השגורים בפי תלמידים רבים (מבלי להבחין שאין זה פשוטו של מקרא) :

- מה הוא שם העבד ששלח אברהם לחרן ? ...אליעזר.
- מה הוא המשך הפסוק : "עם לבן גרתי" ? ...ותרי"ג מצוות שמרת.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל החינוך הדתי

בס"ד, ט"ו בסיון תשס"ה

לכבוד
הרב יצחק עמרני
קרית ארבע

שלום רב,

הנדון: חוברות "מקרא מבואר"

עברתי על החוברות שפרסמת לספר שמות ולספר דברים.

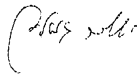
חוברות אלה מהוות כלי עזר טוב ומועיל ללימוד הראשוני של התורה. שהרי הבנת לשון הכתוב ומילותיה היא הבסיס לכל לימוד. אך הנסיון מלמדנו, כי דווקא לבני דורנו, דוברי העברית העכשווית, המפגש עם לשון התורה מעורר קשיים רבים. הקשיים גדולים במיוחד במילים "הפשוטות" כביכול, אשר השימוש בהן בשפה העכשווית הוא במשמעות שונה לחלוטין מכוונת לשון המקרא.

בחוברות אלו מקבל הלומד ביאור קצר, קל וברור למילות הכתוב. כך מוסרות המכשלות הלשוניות הבסיסיות העיקריות, מדרכו של הלומד. כך, על בסיס פשוט המילים, יכול הלומד לבנות את הבנתו הבסיסית בענין ואף להקים על גב הבנה בסיסית זו קומת משמעות גבוהה יותר.

כמובן, שהשימוש בחוברות צריך להיות מושכל, מותוכנן ומכוון בידי המורה בהתאם לרמת תלמידו, הן מבחינת ידיעותיהם במקרא והן מבחינת אוצרותיהם הלשוניים.

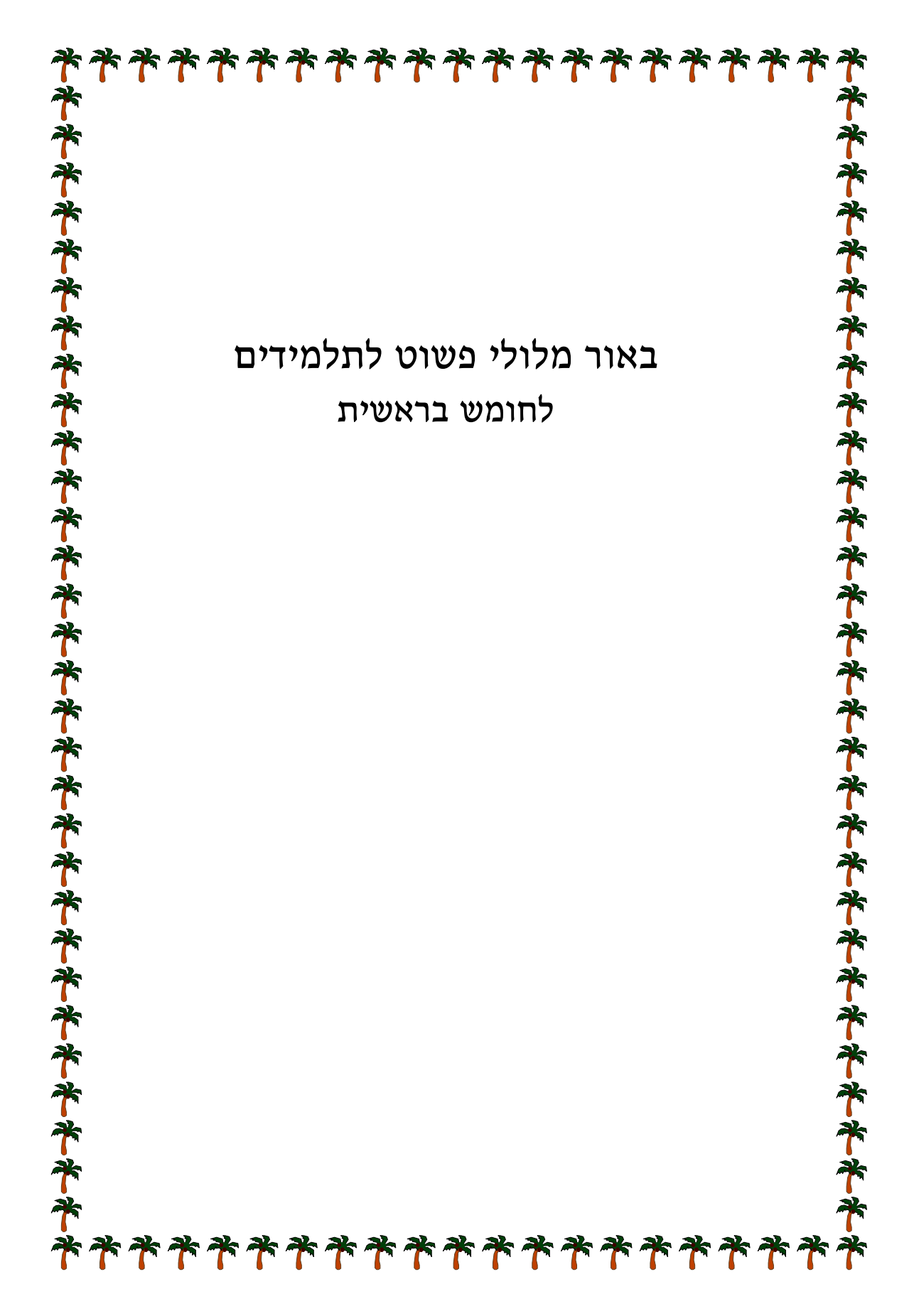
עלה והצלח להגדיל תורה ולהאדירה.

בכבוד רב,



יששכר גואלמן
מפמ"ר להוראת תנ"ך

העתק: הרב ש' אדלר, ראש מינהל החינוך הדתי
הרב א' עובדיה, מפ"א יסודי
ד"ר יהושע רוזנברג, מתאם תכניות לימודים

A decorative border of palm trees surrounds the text. The border consists of a top row of 18 palm trees, a bottom row of 18 palm trees, and two vertical columns of 18 palm trees each on the left and right sides.

באור מלולי פשוט לתלמידים
לחומש בראשית

פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית

מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (א: א - ב: ג)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	בַּהֲתַחֲלָה	בְּרֵאשִׁית	א: א
2	עָשָׂה יֵשׁ מֵאִין (מִכְּלוּם), הַמְצִיא	בָּרָא	
3	מָקוּם שׁוֹמֵם וְרִיק	תָּהוּ וְבָהוּ	ב: ב
4	מַעַל	עַל פְּנֵי	
5	הַמִּים הַעֲמֻקִּים	תְּהוֹם	
6	מְעוֹפֶפֶת נְמוֹךְ, מְנֻשֶּׁבֶת	מְרַחֶפֶת	
7	אָמַר (עֵתִיד מִהֶפֶךְ)	וַיֹּאמֶר	א: ג
8	שִׁיחָה אֹר (לשון צווי)	יְהִי אֹר	
9	הִיָּה, נַעֲשֵׂה, נִבְרָא הָאֹר. (וְיִהִי - עֵתִיד מִהוּפֶךְ, ו' זו נקראת ו' ההיפוך, על שם שהופכת את הפועל מזמן עתיד לזמן עבר)	וְיִהִי אֹר	א: ד
10	רָאָה אֱלֹהִים שֶׁהָאֹר טוֹב	וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֵת הָאֹר כִּי טוֹב	
11	הַבְּדִיל, הַפְּרִיד (עֵתִיד מִהֶפֶךְ)	וַיַּבְדֵּל	א: ו
12	מִסַּךְ מִתּוֹחַ כְּמוֹ בַד	רָקִיעַ	
13	בְּאֲמָצַע (תוֹךְ = אֲמָצַע)	בְּתוֹךְ	
14	וְהוּא יְהִי מַבְדִּיל	וְיִהִי מַבְדִּיל	
15	עָשָׂה (עֵתִיד מִהֶפֶךְ)	וַיַּעַשׂ	א: ז
16	הַבְּדִיל	וַיַּבְדֵּל	
17	ש-	אֲשֶׁר	
18	נַעֲשֵׂה כֵן, בְּדִיוֹק כְּמוֹ שֶׁ' רָצָה (כֵּן = כֵּן).	וְיִהִי כֵן	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
19	שִׁיקוּוּ, שִׁיתְקַבְּצוּ (לשון צווי)	יָקוּוּ	א:ט
20	הִיבְשָׂה תְהִיָּה נִרְאִית, יְהִיָּה אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אוֹתָהּ.	וְתִרְאָה הִיבְשָׂה	
21	קְבוּץ הַמַּיִם, הַמְּקוֹם שֶׁבּוּ הַמַּיִם נֶאֱסְפוּ.	מְקוּהַּ הַמַּיִם	א:י
22	שֶׁהָאָרֶץ תּוֹצִיא דָשָׂא (צווי)	תִּדְשֵׂא הָאָרֶץ	
23	שֵׁם כּוֹלֵל לְכָל הַצְּמַחִים הַיְרֻקִים בְּעוֹלָם (שֵׁם קְבוּצִי)	דָשָׂא	
24	שֵׁם כּוֹלֵל לַצְּמַחִים הַנְּמוּכִים הַחֲדָ-שְׁנַתִּים	עֵשֶׂב	א:יא
25	שֵׁם כּוֹלֵל לַצְּמַחִים הַגְּדוֹלִים, כָּל מִינֵי הָעֵצִים וְהַצְּמַחִים	עֵץ	
26	מוֹצִיא זֵרַעִים	מְזַרְיעַ זֵרַע	
27	מְגַדֵּל פְּרוֹת	עֹשֶׂה פְרִי	א:יב
28	עַל פִּי הַמַּיִן הַמְּיַחֵד שְׁלוֹ, בְּדוּמָה לַצְּמַח הָאֵב	לְמִינוֹ	
29	אֲשֶׁר הִזְרַע נִמְצָא בּוֹ, בְּפְרֵי הוֹצִיאָהּ (עֵתִיד מְהֻפָּךְ)	אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ	
30	עַל פִּי הַמַּיִן שְׁלוֹ (= לְמִינוֹ)	וְתוֹצֵא לְמִינֵהוּ	א:יד
31	שִׁיחָהּ	יְהִי	
32	גוֹפֵי אוֹר	מְאָרֶת	
33	כְּדִי לְהַבְדִּיל	לְהַבְדִּיל	א:יז
34	וְהֵם יְהִיוּ. וְהִיוּ - עֵבֶר מְהֻפָּךְ, (וְהִיוּ - ו' זֹו נִקְרָאת ו' הַהִיפּוּךְ, עַל שֵׁם שֶׁהוֹפַכְתָּ אֶת הַפּוֹעֵל מִזְמַן עֵבֶר לְזְמַן עֵתִיד).	וְהִיוּ	
35	לְסִימָנִים (בְּשִׁמִּים)	לְאֵתֹת	
36	הַזְּמַנִּים הַחוֹזְרִים וּבָאִים תָּמִיד מְחֻדָּשׁ בְּתַקּוּפוֹת מְסִימּוֹת (כְּגוֹן: עוֹנוֹת הַשָּׁנָה).	וְלְמוֹעֲדִים	א:טז
37	לְשַׁלְטוֹן עַל הַיּוֹם: הַמְּאֹרוֹת כְּאֵלוֹ שׁוֹלְטִים כָּל אֶחָד בְּזְמַן שְׁלוֹ.	לְמַמְשַׁלַּת הַיּוֹם	
38	נָתַן, שֵׁם	וַיִּתֵּן	
39	וְלִשְׁלוֹט, כִּנ"ל	וְלִמְשַׁל	א:יז
40			

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
41	שִׁיְהִיוּ מְלֵאִים בְּיִצּוּרִים חַיִּים	יִשְׂרְצוּ	א: כ
42	שֵׁם כּוֹלָל לְבַעְלֵי הַחַיִּים הַקְטָנִים הְרוֹחֲשִׁים בְּמִים, בְּיַבְשָׁה אוֹ בְּאֹיֶר	שָׂרָץ	
43	יִצּוֹר שְׂיֵשׁ בּוֹ חַיִּים.	נֶפֶשׁ הַחַיָּה	
44	שֵׁם כּוֹלָל לְכָל בְּעָלֵי הַחַיִּים עִם כְּנָפִים	עוֹף	
45	בְּעָלֵי הַחַיִּים הַגְּדוֹלִים שְׂבִים, הַלּוֹיִתָּנִים	הַתְּנִינִים	א: כא
46	הַזּוֹחֶלֶת, הַמְתַּנוּעֶעֶת	הַרְמֵשֶׁת	
47	כָּל אֶחָד לְפִי מִינוּ, לְפִי הַתְּכוּנוֹת הַמְיַחֲדוֹת לְהוֹרִיו	לְמִינֵיהֶם	
48	בְּרַךְ, אַחַל דָּבָר טוֹב	וַיְבָרֵךְ	א: כב
49	עָשׂו פְּרוֹת! הוֹלִידוּ צְאָצְאִים!	פָּרוּ	
50	עַל יְדֵי שְׁתוֹלִידוֹ צְאָצְאִים רַבִּים	וַרְבוּ	
51	יְתַרְבֶּה, יִהְיֶה הַרְבֵּה (פֶּעַל מְקַצֵּר)	יָרַב	א: כד
52	תּוֹצִיא	תּוֹצֵא	
53	בְּעָלֵי הַחַיִּים הַמְצוּיִים עִם הָאָדָם וְהַמְשֻׁמָּשִׁים אוֹתוֹ	בְּהֵמָה	א: כו
54	שֵׁם כּוֹלָל לְכָל בְּעָלֵי הַחַיִּים הַזּוֹחֲלִים עַל הָאָרֶץ	רֶמֶשׂ	
55	חַיַּת הָאָרֶץ, חַיָּה = שֵׁם כּוֹלָל לְבַעְלֵי הַחַיִּים, הַחַיִּים בְּמִרְחָבֵי הַשָּׂדוֹת וּבְיַעֲרוֹת	חַיִּתוֹ אֶרֶץ	
56	אֶעֱשֶׂה אָדָם, כֵּן דִּרְךְ הַלְשׁוֹן שְׁמִישָׁהוּ גְּדוֹל וְחָשׁוּב אוֹמֵר לְפַעְמִים "אֲנַחְנוּ" בְּמָקוֹם "אֲנִי".	נַעֲשֶׂה אָדָם	א: כז
57	וְהֵם, בְּנֵי הָאָדָם, יִמְשְׁלוּ וַיִּשְׁתַּלְטוּ עַל שְׂאֵר הַנְּבִרָאִים.	וַיִּרְדּוּ	
58	הַדְּגִים שְׂבִים (שֵׁם קְבוּצָה)	דָּגַת הַיָּם	
59	וּבְכָל מָה שְׁנִמְצָא בְּאֶרֶץ	וּבְכָל הָאָרֶץ	
60	בְּצוּרָה הַרוֹחֲחִית הַעוֹשֶׂה אֶת הָאָדָם דּוֹמָה קֶצֶת לָהּ, בַּעַל שֶׁכַּל	בְּצֵלָם אֵלֵהֶם	א: כז

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
61	התִישְבוּ בְכֹל מְקוֹם בְּאֶרֶץ!	וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ	א: כח
62	וְכַבְשׁוּ אוֹתָהּ (אֶת הָאָרֶץ) עַל יְדֵי שְׁבָנֵי אָדָם יִתְיַשְׁבוּ בְכֹל מְקוֹם בְּאֶרֶץ, וַיִּשְׁתַּמְשׂוּ בְּאוֹצְרוֹתֶיהָ הַרְבִּים, הֵם כּוֹבְשִׁים אוֹתָהּ, שׁוֹלְטִים עָלֶיהָ	וְכַבְּשָׁה	
63	וּמְשֻׁלוֹ, הַשְׁתַּלְטּוּ	וַיִּרְדּוּ	
64	כְּמוֹ מְזַרְעֵי זֶרַע	זֶרַע זֶרַע	א: כט
65	לְמֵאֲכָל	לְאֹכְלָהּ	
66	כֵּלָו, הַשְׁלֵמוֹ וְנִגְמְרוּ: נִגְמְרָה הַבְּרִיאָה שְׁלֵהֶם.	וַיִּכְלוּ	ב: א
67	הַצְּבֵא שְׁלֵהֶם, הַמוֹנֵי הַנִּבְרָאִים שְׁבָהֶם	צְבֵאֵם	
68	כֵּלָה, גִּמְרָה, סִיִּם	וַיִּכַּל	ב: ב

יְצִירַת הָאָדָם וְגַן הָעֵדֶן (ב: ד-כד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
69	קוֹרוֹת, סְפוּר הָעֲנִינִים	תּוֹלְדוֹת	ב: ד
70	בְּעֵת, בְּזִמְנֵי שְׁנֵיבְרָאוּ	בְּהִבְרָאֵם	
71	כְּאֲשֶׁר עָשָׂה	בְּיוֹם עֲשׂוֹת	
72	הָעֲצִים הַגְּדֹלִים בְּמִרְחֵב הַפְּתוּחַ	שֵׁיחַ הַשָּׁדָה	ב: ה
73	עֲדִין לֹא הָיָה	טָרֶם יִהְיֶה	
74	עֲדִין לֹא צִמַּח	טָרֶם יִצְמַח	
75	עֲדִין לֹא הִמְטִיר	לֹא הִמְטִיר	
76	עָנָו, לַחֲוֹת הָאוֹר	אֵד	ב: ו

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
77	זָצַר	וַיִּצַר	ב: ז
78	נָפַח, נָשַׁף	וַיִּפַּח	
79	בְּנַחֲרָיו	בְּאַפּוֹ	
80	נְשָׁמָה שֶׁל חַיִּים, נְשָׁמָה = הַנְּפֶשׁ הַרוּחָנִית הַמִּיחַדֶּת לָאָדָם	נְשָׁמַת חַיִּים	ב: ז
81	הָיָה, נַעֲשֶׂה	וַיְהִי	
82	בַּעַל כַּח דְּבוּר	לְנַפְשׁ חַיָּה	ב: ז
83	מְצַד קָדָם, מְזַרְח	מִקְדָּם	ב: ח
84	כְּמוֹ וַיִּצְמִיחַ = הִצְמִיחַ	וַיִּצְמַח	ב: ט
85	שְׂחוֹמְדִים לְרְאוֹת אוֹתוֹ, לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ	נִחְמָד לְמִרְאֵה	
86	עֵץ שְׁנוֹתָן חַיִּים וְנוֹתָן בְּרִיאוֹת וּמְכֹחוֹ מְאָרִיכִים יָמִים.	עֵץ הַחַיִּים	
87	בְּאַמְצַע	בְּתוֹךְ	
88	הַנוֹתָן כַּח לְדַעַת, לְהִבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע	עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע	
89	יִחַלַּק, יִתְפַּצֵּל	יִפְרֹד	ב: י
90	זָרְמִים, פְּלָגִים	רְאשִׁים	ב: יא
91	הַמְקִיף, הַמְתַּפְתֵּל	הַסִּבֵּב	
92	סוּגֵי אַבְנִים יְקָרוֹת	בְּדֹלָחַ, אֶבֶן הַשָּׁהִם	ב: יב
93	הַזּוֹרֵם מְצַד מְזַרְח שֶׁל הָעִיר אֲשׁוּר	הַהֶלֶךְ קִדְמַת אֲשׁוּר	ב: יד
94	הִנִּיחַ אוֹתוֹ, שָׂם אוֹתוֹ	וַיִּנְחֵהוּ	ב: טו
95	לְעַבְדֹת אוֹתָהּ, אֶת הַגּוֹ, (א"ע: גֹּן - פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכָר, פְּעָמִים לְשׁוֹן נְקֵבָה)	לְעַבְדָּהּ	
96	מוֹתָר לֶךְ לְאֹכֵל	אֹכֵל תֹּאכֵל	ב: טז
97	כְּאֲשֶׁר תֹּאכֵל	בְּיוֹם אֲכַלְךָ	ב: יז
98	תִּתְחַיֵּב מִיָּתֶהּ, וְלֹא תָמוּת מִיָּד	מוֹת תָּמוּת	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
99	לא טוב לאדם להיות לבדו, או: לא טוב לעולם שהאדם יהיה לבדו (זאת אומרת, הבריאה איננה שלמה כאשר האדם לבדו).	לא טוב היות האדם לבדו	ב: יח
100	עזר מתאים לו, שוה לו לפי ערכו המיוחד כאדם	עזר בנגדו	ב: יט
101	כדי שהאדם יראה, יתבונן ויקבע איזה שם מתאים לכל אחד	לראות	ב: כ
102	שנה חזקה	תדרמה	ב: כא
103	מצדדיו (רש"י: צלע = צד)	אחת מצלעתי	
104	מלא בשר	ויסגר בשר	
105	כמו תחתייה = במקומה	תחתנה	ב: כג
106	נלקחה	לקחה	
107	לכן, משום שהאשה נלקחה מהאיש	על-בן	ב: כד
108	ידבק (עבר מהפך), יגור בבית אחד עם אשתו ויאהב אותה...	ודבק	
109	יולידו בנים (ראה רש"י!)	והיו לבשר אחד	

הזוטא והעניש (ב: כה – ג: כד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
110	בלי בגדים	ערומים	ב: כה
111	אינם מתביישים	ולא יתבששו	
112	חכם להרע	ערום	ג: א
113	שמא, האם זה נכון שא'להים אמר? (רש"י)	אף כי	
114	אבל מפרי העץ	ומפרי העץ	ג: ג
115	מפחד שתמותו	פן תמתון	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
116	יִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם, וְהוּא מְשַׁל לְפִתְיַחַת הַשֶּׁכֶל לְהַבְנִה יִתְרָה.	וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם	ג: ה
117	ע"י הַהַבְנָה הִיתְרָה בְּטוֹב וּבְרַע תִּהְיוּ דוֹמִים יוֹתֵר לְאֵלֵהִים.	וְהִיתֶם בְּאֵלֵהִים	
118	רְאֵתָהּ, הַבִּינָה	וְתִרָא הָאִשָּׁה	
119	הָעֵינַיִם מֵתְאוֹת, מְשַׁתְּקוֹת לוֹ.	וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם	ג: ו
120	לְקַבֵּל שֶׁכֶל	לְהִשְׁכִּיל	
121	נִפְקְחוּ (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ) הַבִּינוּ	וְתִפְקְחֶנָּה	ג: ז
122	בְּאֲמָצֵעַ, בֵּין עֲצֵי הַגֶּן	בְּתוֹךְ עֵץ הַגֶּן	ג: ח
123	אֵיפֹה אֶתָּה?	אֵיכָּה	ג: ט
124	רְאֵתִי (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ) פְּחַדְתִּי	וְאִירָא	ג: י
125	נִחְבַּאתִי (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ)	וְאֲחַבֵּא	
126	סִפֵּר	הִגִּיד	
127	הָאֵם אֲכַלֶּת מִן הָעֵץ? (ה"א השאלה)	הֲמִן הָעֵץ... אֲכַלֶּת	ג: יא
128	שְׂצוּיֹתִי אוֹתְךָ לֹא לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ	אֲשֶׁר צוּיִתִּיךָ לְבִלְתִּי אֲכֹל - מִמֶּנּוּ	
129	עָמִי, אֶתִּי	עָמְדִי	ג: יב
130	וְאֲכַלְתִּי (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ)	וְאֲכֹל	
131	הִשִּׂיא אוֹתִי, פִּתָּה אוֹתִי	הִשִּׂיאֲנִי	ג: יג
132	מְקַלֵּל (רד"ק), וְכֹל לְשׁוֹן מְאָרָה הוּא עֹנֵן חֲסָרוֹן, (וְהַבְּרָכָה הִיא לְהַפֶּךְ - תּוֹסֶפֶת טוֹבָה).	אָרוּר	
133	יוֹתֵר מִכֹּל	מִכָּל	ג: יד
134	בָּטָן	גְּחֹנֶךָ	
135	שָׁנְאָה	אֵיבָה	ג: טו

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
136	את העֶצֶב שֶׁלְךָ, עֶצֶב = צֶער, צֶער הַרְיוֹן	עֶצְבוֹנָךְ	ג: טז
137	כְּמוֹ הַרְיוֹנָךְ = הַרְיוֹן שֶׁלְךָ, צֶער הַרְיוֹן	וְהַרְנָךְ	
138	וְאֵל בְּעַלְךָ, תִּרְצִי יוֹתֵר לֵהיוֹת יַחַד אִתּוֹ.	וְאֵל-אִישׁךָ תִּשׁוּקֶתְךָ	
139	לְצוֹת עֲלֶיךָ מֵה שְׂרִירָה	וְהוּא יִמְשֵׁל בְּךָ	ג: יז
140	וְאֶכְלֶת (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ)	וְתֹאכַל	
141	מְקַלֶּלֶת (כנ"ל) הָאֲדָמָה בְּגִלְלָךְ	אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבוּרְךָ	
142	בְּצֶער, לְאַחַר עֲמַל וַיִּגְיעָה רַבִּים	בְּעֶצְבוֹן	
143	תֹּאכַל אוֹתָהּ, אֵת הַתְּבוּאָה שֶׁהִיא מְגַדֶּלֶת	תֹּאכְלָנָה	ג: יח
144	מִיְּנֵי קוֹצִים	וְקוֹץ וְדַרְדַּר	
145	בְּזַעַח שֶׁל הַפָּנִים, מֵתוֹךְ מֵאֲמָץ הָעֲבוּדָה	בְּזַעַת אַפֶּיךָ,	
146	שְׂמֹמֶנֶה נִבְרָאת	כִּי מִמֶּנֶה לְקַחְתָּ	ג: יט
147	כְּמוֹ חַיָּה, לְשׁוֹן חַיִּים	חַיָּה	ג: כ
148	שְׂמֹמֶנֶה נוֹלְדוּ כָּל בְּנֵי הָאָדָם (רס"ג: חי - מְדַבֵּר)	אִם כָּל חַי	
149	מִלְבוּשִׁים לְעוֹרָם, לְגוֹפָם	כְּתָנוֹת עוֹר	ג: כא
150	הַלְבִּישׁ אוֹתָם (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ)	וַיִּלְבָּשֵׁם	
151	כְּמוֹ: הִנֵּה, הָרִי	הֵן	ג: כב
152	נַעֲשֶׂה, כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ (= הַמְּלֹאכִים)	הִיָּה	
153	יִחְיֶה. ו' הַהֲפוּךְ מֵעֵבֶר לְעֵתִיד	וְחַי	
154	וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ = שִׁלַּח אוֹתוֹ (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ) גֵּרַשׁ אוֹתוֹ	וַיִּשְׁלַחְהוּ	ג: כג
155	אֲשֶׁר נִבְרָא מִמֶּנֶה	אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם	
156	הַשִּׁכִּין (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ), שָׁם	וַיִּשְׁכֵּן	ג: כד
157	מִלְּאֲכִים, רָאָה רַד"ק	כְּרַבִּים	
158	בָּרַק	לְהֵט	

קִין וְהָבֶל (פֶּרֶק ד)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
159	הֲרִתָּהּ, נְהִיטָהּ בְּהִרְיוֹן	וַתַּהַר	ד: א
160	וַיֵּלֶד בּוֹ, שְׂקָרָאָה לוֹ קִין	וַתֵּלֶד אֶת קִין	
161	בְּמִשְׁמְעוֹת: עֲשִׂיתִי, יִצְרַתִּי	קָנִיתִי	
162	אָדָם, בֶּן	אִישׁ	
163	עִם אֱלֹהִים, בְּעִזְרַת אֱלֹהִים	אֶת ה'	
164	מִסוּף יָמִים (קָץ = סוּף), רד"ק: שָׁנָה, כְּלוּמַר: אַחַר שָׁנָה מֵאֵז שֶׁעֲבַד אֶת הָאָדָמָה.	מִקֵּץ יָמִים	ד: ג
165	מִתְנַה, קָרְבָן	מִנְחָה	ד: ד
166	הַנּוֹלָדִים רֵאשׁוּנִים	בְּכֹרֹת	
167	מֵהַטּוֹבִים, מֵהַשְּׂמִינִים שְׂבֵהֶם (חֶלֶב = הַחֶלֶק הַמְּשֻׁבָּח)	וּמִחֶלְבֵהֶן	ד: ד
168	שְׁעָה (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ), פְּנָה, כְּלוּמַר: קָבַל בְּרָצוֹן	וַיִּשַׁע	
169	חָרָה (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ), כַּעַס	וַיַּחַר	ד: ה
170	נָפְלוּ פָנָיו (עֵתִיד מֵהַפֶּךְ) רד"ק: כְּאָדָם שֶׁהוּא בּוֹשׁ וְנִכְלָם.	וַיִּפְּלוּ פָנָיו	
171	הָאֵם לֹא (ה"א הַשְּׂאֵלָה)	הִלּוּא	ד: ו
172	אֶת דֶּרֶךְךָ (דֶּרֶךְ = הַתְּנַהֲגוּת, מַעֲשִׂים, כְּוֹנֵת בְּעִבּוּדֵת אֱלֹהִים)	אִם תִּיטִיב	
173	אִשָּׁא אֶת פְּנִיךָ, כְּלוּמַר: תִּהְיֶה רְצוּי לְפָנָי וְאֶקְבַּל אֶת קָרְבָּנְךָ.	שָׂאת	
174	אֶת דֶּרֶךְךָ, אֵלֶּא תִשָּׂאֵר בְּכִנְיַתְךָ הַנוֹכַחִית (כְּוֹנָה לֹא נְכוֹנָה שְׂבֵה הַבְּאֵת אֶת הַקָּרְבָּן).	וְאִם לֹא תִיטִיב	
175	תִּהְיֶה עֲלוּל לַחֲטָא בְּנִקְל. מִשָּׁל: כָּאֵלוּ הַחֲטָא הוּא חִיָּה רְעָה הַרוֹבֶצֶת (הַשׁוֹכֶבֶת) וְאוֹרְבֶת לְךָ לְהַתְּנַפֵּל עֲלֶיךָ, בְּרָגַע שֶׁתִּצָּא מִפֶּתַח בֵּיתְךָ.	לְפֶתַח חֲטָאת רִבֵּץ	
176	וַיִּצְרַךְ יִפְתָּה אוֹתְךָ לַחֲטָא (תִּשׁוּקָה = חֲשֵׁק, רְצוֹן עֵז)	וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
177	אָבֵל תּוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עָלַי, כְּלוּמַר: אֵל לֵךְ לְהִתְיַאֵשׁ וְלוּמַר שְׁבַהֲכֶרַח תִּחַטָּא, אֲלֵא יֵשׁ לֵךְ כַּח בְּחִירָה וְתוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל הָרַע.	וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ	ד: ו
178	קִין קָם עַל כְּנֶגֶד הָהָבֶל אָחִיו	וַיִּקָּם קַיִן אֶל-הָבֶל אָחִיו	ד: ח
179	וְהָרַג אוֹתוֹ (עֵתִיד מְהֻפָּךְ)	וַיְהַרְגֵהוּ	
180	כְּמוֹ אֵיהּ - אֵיפֵה	אֵי	
181	הָאֵם אֲנִי הַשּׁוֹמֵר שֶׁל אָחִי? (ה"א הַשְּׂאֵלָה)	הַשּׁוֹמֵר אָחִי אֲנֹכִי	ד: ט
182	רד"ק: וְזֶה דֶּרֶךְ מְשָׁל.	קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צִעֲקִים אֵלַי מִן הָאָדָמָה	ד: י
183	רד"ק: הַקְּלָלָה תָּבוֹא אֵלֶיךָ מִן הָאָדָמָה.	אָרוּר אַתָּה מִן הָאָדָמָה	ד: יא
184	פְּתַחָה. כִּי הַדָּם נִבְלַע בְּקֶרְקַע.	פָּצַתָּה	
185	הַפְּרוֹת שֶׁהִיא מְגַדֶּלֶת	כַּחָה	ד: יב
186	נוֹדָד	נָע וְנָד	
187	הַעֲוֹן (הַעֲנֵשׁ) שְׁלִי גְדוֹל (= חֲמוּר)	גְּדוֹל עֲוֹנִי	
188	מְכַדֵּי שְׂאוּכַל לְשֹׂאת (= לְסַבֵּל) אוֹתוֹ - הַתְּנִידָה וְהַתְּחַרְט	מִנְשׂוֹא	ד: יג
189	הָרִי	הֵן	
190	כְּלוּמַר: סִלַּקְתָּ אֶת הַשְּׂגָחַתְךָ	וּמִפְּנֵיךָ אָסַתָּר	ד: יד
191	חַיֵּי יְהִיּוּ הַפֶּקֶר	וְהָיָה כָּל מִצְּאֵי יְהַרְגֵנִי	
192	תְּשׁוּבָה לְדַבְּרֵי	וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים	
193	אֲמָנָם, בְּאֵמַת	לְכֵן	
194	כֹּל מִי שֶׁיְהָרַג אֶת קַיִן	כֹּל הַרֹג קַיִן	
195	פְּעָמִים רַבּוֹת, בְּעֵנֶשׁ חֲמוּר	שְׁבַעֲתַיִם	
196	יִנְקָם, יַעֲנֵשׁ	יִנְקָם	ד: טו

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
197	סימן, חזק לבו שלא יפחד מבני אדם ושם מוראו בלב החיות ובני האדם שלא יהרגוהו	אות	ד: טו
198	כדי שלא יהרג אותו כל מי שימצא אותו (הכות = הרוג)	לבלתי הכות אתו כל מצאו	ד: טז
199	על שם נע ונד תהיה בארץ	ארץ נוד	ד: יז
200	מזרח לעדן	קדמת עדן	ד: יז
201	קין היה עוסק בבניית עיר	ויהי בנה עיר	ד: יז
202	הראשון ש...	אבי	ד: כ
203	יושב באהלים ומגדל מקנה מחוץ לעיר (מקנה = צאן ובקר)	ישב אהל ומקנה	ד: כא
204	הראשון שפנה כלי נגינה ועסק בחכמת הנגון	אבי כל תפיש כנור ועוגב	ד: כב
205	מחליק ומחדד	לטש	ד: כג
206	כל עשית כלי מנחשת ומברזל (חורש - כמו חרשת - תעשייה)	כל חרש נחשת וברזל	ד: כד
207	כמו שמענה, מקביל להאזנה (לשון צווי)	שמען	ד: כה
208	מה שאני אומר לכן, מקביל לקולי	אמרתי	ד: כה
209	כלומר: אדם	איש	ד: כו
210	לחבורתי, כלומר: פונתי לא היתה אלא לפצע את האיש ואת הילד והרגתי אותם בשגגה (לעמת קין שהרג במזיד)	לפצעי	ד: כז
211	מי שיפגע בלמך יענש בענש חמור פי כמה יותר, כלומר: יש עלי השגחה אלוהית שלא אענש (עוד יותר משהיתה לקין?)	ולמך שבעים ושבעה	ד: כח
212	שם, נתן	שת	ד: כח
213	במקום	תחת	ד: כח
214	בימי אנוש החלו בני האדם לטעות אחרי עבודה זרה, ועל כן הצרכו הדור לקרא בשם ה' לפרסם את העבודה לה'	הוחל	ד: כח

עֲשֶׂרֶה דְּוֵרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹזֵן (פֶּרֶק ה')

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
215	זֶהוּ, הַמוֹבָא לְהֵלֵן	זֶה	ה: א
216	סְפֹר הַעֲנִינִים שֶׁל מִן הָאָדָם, הָאֲנוּשֹׁת	סֵפֶר תּוֹלְדֵת אָדָם	
217	דוֹמָה (מִבְּחִינָה מְסוּיָמֶת, בְּכַח הַשְׂכָּל) לֵאלֹהִים	בְּדַמוֹת אֱלֹהִים	
218	חֲנוּךְ הֵלֵךְ בְּדַרְכֵי הָאֱלֹהִים	וַיִּתֵּן הֵלֵךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים	ה: כב
219	מֵת	וַאֲיָנֹנִי	
220	הַמֵּית אוֹתוֹ בְּחֻצֵי יָמָיו	כִּי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים	
221	יִנְחָם אוֹתָנוּ	יִנְחַמְנוּ	ה: כט
222	מַעֲבֹדְתָנוּ (עֲבוֹדַת הָאָדָמָה)	מִמַּעֲשֵׂינוּ	
223	מִהַעֲצָב, מִהַצָּעַר הַנִּגְרָם לָנוּ מִן הָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה	וּמִמַּעֲצָבוֹן יְדִינוּ	

דְּוֵר הַמַּבּוּל (פֶּרֶק ו')

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
224	לְהַתְרַבּוֹת, יִלְדוּ = נוֹלְדוּ	לָרַב	ו: א
225	בְּנֵי הַשָּׁרִים, הַשׁוֹפְטִים	בְּנֵי הָאֱלֹהִים	ו: ב
226	בָּנוֹת הַמּוֹנֵי הָעַם, הַפְּשׁוּטִים	בָּנוֹת הָאָדָם	
227	נָאוֹת	טָבוֹת	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
228	לא אתעסק עם בני אדם אלו תמיד	לא-ידון רוחי באדם לעלם	
229	מפני שהם	בשגם	ו: ג
230	אלא, ימיהם יהיו מאה ועשרים שנה. עד המבול	והיו ימיו מאה ועשרים	
231	הענקים, הגבורים (א"ע: שיפל לב הרואים אותם, שיתמה מגבה קומתם)	הנפלים	
232	אנשים מפרסמים (שם - תהלה, פרסום כמו: "ונעשה לנו שם" אצל אנשי דור הפלגה)	אנשי השם	ו: ד
233	המחשבות הנוצרות בלב, התאוות	וכל-יצר מחשבת לבו	ו: ה
234	ה' ניחם (עתיד מהופך), התחרט (רד"ק: דברה תורה בלשון בני אדם)	וינחם ה'	ו: ו
235	אכלה, אשמיד	אמחה	ו: ז
236	את בני האדם (שם קבוצי)	את האדם	
237	אבל נח (ו' הניגוד)	ונח	ו: ח

פְּרָשֶׁת נּוֹז

דּוֹר הַמַּבּוּל (פּרָק ו) – הַמִּשְׁךְ

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	הקורות, ספור העננים	תולדת	ו: ט
2	במעשיו הישרים	צדיק	
3	במדותיו השלמות	תמים	
4	נח הלך בדרך האלהים.	את האלהים התהלך נח	
5	נשחתה, התקלקלה (עתיד מהפך)	ונשחת	ו: יא
6	אנשי הארץ, כלומר: בני האדם קלקלו את דרכם.	הארץ	
7	גזל, לקיחת רכוש הזולת בכח	חמס	
8	התנהגותו	דרבו	ו: יב
9	סוף. בא לפני – הגיע, כלומר: הגיע סופם, זמנם למות	קץ	ו: יג
10	מן הארץ	את הארץ	
11	סוג ארזים, והם עצים חזקים וקלים	עצי-גפר	ו: יד
12	מדורים, חדרים נפרדים	קנים	
13	מבפנים	מבית	
14	זפת, וכפרת = תמרח בכפר	כפר	
15	אור, חלון לפניסת אור	צהר	ו: טז
16	שטפון אדיר של מים	מבול	ו: יז
17	להשמיד	לשחת	
18	ימות	יגוע	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
19	אָקִים (עֵבֶר מֵהֶפֶךְ) אַעְמִיד וְאָקִים	וַהֲקַמְתִּי	ו: יח
20	הֶסַפִּם	בְּרִית	
21	תְּבוֹא (עֵבֶר מֵהֶפֶךְ), תִּכְנֹס	וּבֵאתַ	ו: כ
22	לְהַצִּיל מִמּוֹת	לְהַחְיֹת	
23	לְמַאֲכַל	לְאַכְלָה	ו: כא

הַמְּבּוּל (ו: א – זו: יד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
24	זָכַר וּנְקָבָה	אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ	ז: ב
25	וְלָדוֹת. צָאצְאִים (שֵׁם קְבוּצָי)	זָרַע	ז: ג
26	בְּעוֹד שְׁבַעָה יָמִים	כִּי לִיָּמִים עוֹד שְׁבַעָה	ז: ד
27	מוֹרִיד מָטָר	מִמַּטֵּיר	
28	אֲמַחָה (עֵבֶר מֵהֶפֶךְ), אֲשַׁמִּיד	וּמַחִיתִי	
29	כָּל הַיְקוּם, כָּל חַי	הַיְקוּם	
30	נִפְתָּחוּ הַמַּעֲיָנוֹת מִמַּעַמְקֵי הָאָדָמָה וְאַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם (רד"ק: מִשָּׁל לְרַבּוּי הַגִּשְׁם הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם. אַרְבּוֹת = פְּתָחִים	נִבְקָעוּ כָּל מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה, וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ	ז: יא
31	ה' הִגֵּן עָלָיו.	וַיִּסְגֵּר ה' בְּעַדּוֹ	ז: טז
32	נִשְׂאוּ: הִרִימוּ	וַיִּשְׂאוּ	ז: יז
33	הוֹרְמָה (עֵתִיד מֵהֶפֶךְ)	וַתֵּרֶם	ז: יח
34	הִלְכָה, שָׁטָה	וַתֵּלֶךְ	
35	בִּיבְשָׁה. חָרַב = יָבֵשׁ	בַּחֲרָבָה	ז: כב
36	מָחָה, הִשְׁמִיד. וַיִּמְחוּ = נִמְחוּ, נִשְׁמְדוּ	וַיִּמַּח	ז: כג
37	נִשְׂאָר רַק נֶחַ	וַיִּשְׂאָר אֵךְ נֶחַ	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
38	שָׁכְנוּ, נָחוּ	וַיִּשְׁכְּבוּ	ח:א
39	נִסְכְּרוּ, נִסְתָּמוּ (סָכַר – מַחְסוֹם הַסּוֹתָם אֶת מַעְבְּרַי הַמַּיִם)	וַיִּסְכְּרוּ	ח:ב
40	נִכְלָא, נִפְסַק	וַיִּכְלָא	
41	עַד שֶׁהַמַּיִם יָבִישׁוּ	עַד-יִבְשֶׁת הַמַּיִם	ח:ז
42	הָאֵם קְלוּ? (ה"א השאלה), הָאֵם פָּחַתוּ מַעֵט? (קל = מַעֵט)	הֲקָלוּ	ח:ח
43	שָׁלַח, הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ	וַיִּשְׁלַח יָדוֹ	ח:ט
44	חָפָה	וַיִּחַל	ח:י
45	עָלָה זֵית שֶׁהַיּוֹנָה טָרְפָה, קִטְפָה בְּפִיָּה. (טָרַף – כְּמוֹ טָרוֹף – קִטּוֹף)	עָלָה-זֵית טָרַף בְּפִיָּה	ח:יא
46	יָבִישׁוּ	חָרְבוּ	ח:יג

הַבְּרִית עִם בְּנֵי נֹזֵז (זז: טו – טז: יז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
47	כְּמוֹ הוֹצֵא	הִיִּצֵּא	ח:יז
48	יִשְׂרָצוּ, רד"ק: לְשׁוֹן רַבּוּי	וַיִּשְׂרָצוּ	
49	יִפְרוּ, יוֹלִידוּ	וַיִּפְרוּ	
50	יִרְבוּ, יִהְיוּ הַרְבֵּה	וַיִּרְבוּ	
51	רד"ק: דְּבָרָה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְדָרַךְ מִשָּׁל הוּא, וְרוֹצֵה לּוֹמֵר שֶׁקְּבָלָם בְּרָצוֹן, בְּאַהֲבָה.	וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחַח	ח:כא
52	בְּגִלָּל	בְּעֵבוֹר	
53	הַמַּחְשָׁבוֹת הַנוֹצְרוֹת בְּלֵב הָאָדָם	יֵצֵר לֵב הָאָדָם	
54	מַגִּיל הַנְּעוּרִים הֵן רְעוֹת	רַע מִנְעֻרָיו	
55	לְהַרְג, לְהַפְסִיק אֶת הַחַיִּים עָלַי אֲדָמוֹת	לְהַבּוֹת אֶת כָּל חַי	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
56	כל ימי קיומה של הארץ כלומר: תמיד	כל ימי הארץ	ח: כב
57	סדרי העולם בעבודת האדם	זרע וקציר	
58	סדרי העולם בטבע הבריאה	וקר וחם וקיץ וחרף, ויום ולילה	
59	לא יפסיקו, כלומר: לעולם יחזר להתנהג על-פי חקי הטבע שהקב"ה ברא, ושוב לא יהיו כל שנויים בסדרי הבריאה (כפי שקרה בימי המבול).	לא ישבתו	
60	בעל חיים בעודו חי, אסור אבר מן החי	בשר בנפשו דמו	
61	את חייכם (כלומר: של בני האדם) אבקש, אתבע אסור רציחה	את דמכם לנפשותיכם אדרש	ט: ה
62	מי שהרג אדם	שפך דם האדם	ט: ו
63	על ידי האדם, כלומר: יהרג. (מצוה למנות דינים, אחת משבע מצוות בני נח)	באדם דמו ישפך	
64	ראה רד"ק	כי בצלם אלהים עשה את האדם	
65	כורת ומקים. ברית – הסכם	מקים	ט': ט'
66	עמכם, ואת זרעכם אחריכם – ועם הבנים, הצאצאים שלכם	אתכם	
67	לא יהרג, לא יפסיקו החיים מן האדם.	ולא-יברת כל-בשר	ט: יא
68	להשמיד	לשחת	
69	סימן	אות	ט: יב
70	ובין יושבי הארץ, בני האדם	ובין הארץ	ט: יג
71	כאשר אגרום שיתהוו עננים בשמים	בענני ענן	ט: יד

שְׂכָרוֹת נֹזֵז וְקִלְלַת כְּנַעַן (ט: יזז – כט)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
72	הַתְּפֹזֶרֶת	נִפְצָה	ט: יט
73	הַתְּחִיל	וַיַּחַל	ט: כ
74	הַשְּׂתָכָר	וַיִּשְׁכַּר	ט: כא
75	הַתְּגִלָּה מִמָּה שֶׁכָּסָה אוֹתוֹ	וַיִּתְגַּל	
76	כְּתָף	שֶׁכֶם	ט: כג
77	הַתְּעוֹרָר	וַיִּקְצֹץ	ט: כד
78	מְקַלֵּל	אָרוֹר	ט: כה
79	יָתֵן יוֹפִי	יָפֵת	ט: כז
80	לָהֶם	לָמוֹ	

צִאֲצָאִי נֹזֵז וְתַפּוּצְתֶם (י: א – יא: ט)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
81	כָּל בְּנֵי הָאָדָם דִּבְרוּ אוֹתָהּ הַשָּׁפָה	וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׁפָה אַחַת	יא: א
82	וּבַהֲסַכְמָה אַחַת	וַיְדַבְּרוּ אַחָדִים	
83	עֵמֶק, מִישׁוֹר	בְּקָעָה	יא: ב
84	בּוֹאוּ נַעֲשֶׂה לְבָנִים	הִבְהֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים	יא: ג
85	הַלְבָּנִים שֶׁשָּׂמוּ לָהֶם בְּמִקּוֹם הַחֹמֶר, חֹמֶר=זָפֵת. חֹמֶר – סוּג שֶׁל אֲדָמָה דְּבִיקָה הַמְּשַׁמֶּשֶׁת לְבִנְיָה, בְּעֵבֶר הַשְּׂתִמְשׁוּ בַחֹמֶר בְּמִקּוֹם הַמְּלֵט בִּימֵינוּ	וַתְּהִי לָהֶם הַלְבָּנָה לְאָבֶן	

מס'י	הביאור	המלה	פרק פסוק
86	מגדל גבוה	מגדל וראשו בשמים	יא: ד
87	נפרסם את עצמנו. שם = תהלה, פרסום	ונעשה לנו שם	
88	מפחד שמא נתפזר	פן-נפוזן	
89	רד"ק: דברה תורה בלשון בני אדם. כונת הכתוב: ה' משגיח על מעשי בני האדם.	וירד ה' לראת	יא: ה
90	לא ימנע	לא-יבצר	יא: ו
91	חשבו, רצו	יזמו	
92	אבלול, אערבב את שפתם	ונבלה שם שפתם	יא: ז
93	כדי שלא יבינו	אשר לא ישמעו	
94	הפיץ, פזר	ויפיץ	יא: ח
95	חדלו, הפסיקו	ויחדלו	
96	ערבב	בלל	יא: ט
97	שפת כל יושבי הארץ	שפת כל הארץ	

עשרה דורות מנזן עד אברהם (יא: י - לב)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
98	הקורות, ספור הענינים	תולדת	יא: י
99	כאשר היה שם בן מאה שנים.	שם בן-מאת שנה	
100	בעוד אביו בחיים.	וימת הרן על-פני תרח אביו	יא: כח
101	שם מקום - בבבל	אור בשדים	
102	אברהם ונחור התחתנו.	ויקח אברם ונחור להם נשים	יא: כט
103	אשה שאינה יכולה ללדת, ולד - בן.	עקרה	יא: ל

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
104	אִשֶׁת בְּנוֹ	כָּלְתוֹ	יא: לא
105	כְּדִי לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן	לָלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן	
106	בָּאוּ, וַיִּבְנוּ לְחָרוֹ, חָרוֹן – שֵׁם מְקוֹם בְּאֶרֶם נְהָרִים	וַיִּבְאוּ עַד-חָרוֹן	
107	הִתְעַכְּבוּ שָׁם	וַיִּשְׁבוּ שָׁם	

פְּרֻשֵׁת לָךְ לָךְ

בְּרַכַּת אַבְרָהָם (יב: א – ט)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	המקום שבו נולדת	מולדתך	יב: א
2	משפחתך	מבית אביך	
3	אראה לך	אראך	יב: ב
4	עם חשוב. גוי = עם	גוי גדול	
5	אברך אותך. רד"ק: בעשר ובנכסים ובכבוד	ואברכך	יב: ג
6	אפרסם את שמך. רד"ק: שיהיה שמך נודע בגוים לרוב ברכתך ולישר מעשיך והצלחתך	ואגדלה שמך	
7	ואני אברך את האנשים שיברכו אותך.	ואברכה מברכך	יב: ה
8	ואת מי שיקלל אותך, אני אקלל.	ומקללך אאר	
9	כל עמי העולם יתברכו בזכותך.	ונברכו בך כל משפחת האדמה	
10	יצאו כדי ללכת	ויצאו ללכת	יב: ו
11	אל ארץ כנען (ה"א המגמה, הכוון)	ארצה כנען	
12	באו, נכנסו	ויבאו	יב: ז
13	עד סמוך לעיר שכם	עד מקום שכם	
14	מישור הנקרא "מורה"	אלון מורה	יב: ז
15	ועמי הפנענים היו אז יושבים בארץ	והכנעני אז בארץ	
16	ה' נראה אל אברהם במראה הנבואה ודבר עמו	וירא ה' אל אברהם	יב: ז
17	לבנית, לצאצאית	לזרעך	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
18	עבר משם. הָהָרָה = אֶל הָהָר	וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הָהָרָה	יב: ח
19	ממזרח	מִמְזָרְח	
20	נטה, פָּרַשׁ אֶת הָאֵהָלִים שְׁלוֹ (אָהֳלָה - שָׁם קְבוּצִי)	וַיִּט אֶהְלָה	
21	מצד מערב (ים = מערב)	מִיָּם	
22	פרסם את האמונה בה'	וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'	
23	הוסיף לנסוע	הַלֹּךְ וְנִסְעָה	יב: ט

יְרִידַת אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם (יב: י - יג: ד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
24	אל מצרים (ה"א המגמה)	מִצְרַיִמָּה	יב: י
25	ולא להתישב, עַד שַׁיְעַבֵּר הָרָעַב בְּאֶרֶץ	לְגֹר שָׁם	
26	מפני שקשה לסבל את הרעב	כִּי כָבֵד הָרָעַב	
27	התקרב להפגוס	הַתְּקַרֵּב לְבֹאֵס	יב: יא
28	כדי שיהיה לי טוב בגללך. ומהי הטובה?	לְמַעַן יִיטֵב לִי בְּעַבְרֵיךָ	יב: יג
29	אנצל בגלל דבריך	וַחֲיִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלְךָ	יב: יד
30	כֹּאשֶׁר בָּא, כֹּאשֶׁר נִכְנַס	כְּבֹאֵס	
31	הללו, שָׁבְחוּ	וַיְהַלְלוּ	יב: טו
32	נלקחה, נָגַד רְצוֹנָה	וַתִּקַּח	יב: יז
33	הביא עליו נגעים, פִּצְעִים, מַחְלוֹת	וַיִּנְגַע	
34	ואת אנשי ביתו	וְאֶת בֵּיתוֹ	יב: יח
35	על ענין שרי, כְּלוּמַר: בְּגִלְגַל שְׁלַקַּח אֶת שָׂרֵי	עַל דְּבַר שָׂרֵי	
36	לא ספרת	לֹא הִגַּדְתָּ	יב: יח
37	הייתי לוקח אותה לי לאשה, מִתַּחַתֵּן אֶתָּה. (וְאִקַּח - לְשׁוֹן עֵבֶר, בְּמִקוֹם לֹקַח - לְשׁוֹן עֵתִיד)	וְאִקַּח אֶתָּה לִי לְאִשָּׁה	יב: יט

פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
	וַיְצַו עָלָיו	צִוָּה לְמַעֲנוֹ, לְהַגְנֹתוֹ	38
	וַיִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ	לָלוּ אוֹתוֹ	39
יב: ב	וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לוֹ	וְאֵת כָּל מַה שֵּׁישׁ לוֹ, כְּלוּמַר: אֵת כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ, לוֹט וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, הָעֲבָדִים וְהַשְּׁפָחוֹת וְכָל רְכוּשׁוֹ	40
יג: ב	כָּבֵד מְאֹד, בְּמִקְנֶה, בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב	עֲשִׂיר מְאֹד. מִקְנֶה = שָׁם קְבוּצֵי לְכָל בְּהֵמוֹת הַבַּיִת: צֹאן, בָּקָר, סוּסִים וְכוּ'	41
יג: ג	וַיִּלְךְ לְמִסְעָיו	הֵלךְ מִסַּע אַחַר מִסַּע	42

הַפְּרָדוֹת לוֹט מֵעַל אַבְרָהָם, הַבְּטוּחַת הָאָרֶץ וְהַבְּנִים (יג: א-יג)

פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
יג: ה	וַהֲלֹךְ אֶת אַבְרָם	הֵהוּלַךְ עִם אַבְרָם	43
יג: ו	וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו	הָאָרֶץ לֹא יָכְלָה לְסַפֵּק דֵּי מְרֻעָה לְשִׁנְיָהֶם	44
יג: ח	אֲנָשִׁים אַחִים	קְרוּבֵי מִשְׁפָּחָה	45
	אִם הַשְּׂמָאל	אִם תִּבְחַר אֵת צַד שְׂמָאל (צָפוֹן)	46
יג: ט	וְאִמְנָה	אֲנִי אֶפְנֶה לְצַד יְמִין (דָּרוֹם)	47
	וְאִשְׂמָאֵלָה	אֶפְנֶה לְצַד שְׂמָאל	48
	וַיֵּשֶׂא לוֹט אֶת עֵינָיו	לוֹט נָשָׂא, הִגְבִּיחַ אֶת עֵינָיו	49
יג: י	כִּכְר הִירְדָן	עֵמֶק: מִישׁוֹר הִירְדָן מִשְׁתֵּי גְדוּתָיו	50
	מִשְׁקָה	אֲזוּר מִשְׁקָה וּמְתוּךְ כֶּךָ פוֹרָה מְאֹד	51
	לִפְנֵי שַׁחַת	לִפְנֵי שְׁה' הַשַּׁחִית, הַחֲרִיב וְהַשְּׂמִיד	52
יג: י	כְּגֹן ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם	הָאֲזוּר מִשְׁקָה וּפוֹרָה כְּמוֹ גֹן ה' וְכְמוֹ הָאֲזוּר הַמֵּיִשֵּׁב שֶׁל מִצְרַיִם, לֹא־רַךְ נִהַר הַנִּילוּס.	53
יג: יא	וַיִּפְרְדּוּ	נִפְרְדּוּ (בְּנִיָּן: נִפְעַל, גּוּף: נִסְתָּרִים, זְמַן: עֲבָר)	54
יג: יב	וַיֵּאָהֵל	הִקִּים אֹהֵלִים	55

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
56	רעים = כֹּנַת לְבָם רָעָה; חֲטָאִים = רְגִילִים לַעֲשׂוֹת עֲבֹרוֹת	רעים וחטאים	יג: יג
57	לאחר שלוט נפרד מהיות יחד עמו.	אחרי הפרד לוט מעמו	יג: יד
58	אל צד צפון, וכן "הנגבה" וכו' (ה"א המגמה)	צפנה	
59	לתמיד	עד עולם	יג: טו
60	אשים, אעשה את צאצאיך רבים כמו עפר הארץ.	ושמתי את-זרעך, בעפר הארץ	יג: טז
61	לספר. ימנה = יספר (בנין: נפעל, גוף: נסתר, זמן: עתיד)	למנות	
62	ישב, התישב	וישב	
63	במישור השיך לממרא (ממרא = שם איש מבעלי ברית אברהם)	באלני ממרא	יג: יח

מלוזמות המלכים והצלת לוט (פרק יד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
64	שמות של ממלכות חזקות מעבר לנהר פרת	שנער, אלסר, עילם, גוים	יד: א
65	שמות של ערים (ממלכות קטנות) באזור עמק הירדן, סמוך לים המלח	סדם, עמרה, אדמה, צביים, בלע	יד: ב
66	התחברו, התאספו למסע מלחמה משתף	חברו	
67	עמק, מישור פורה. שדים – מלשון שדות	עמק השדים	יד: ג
68	בו נמצא ים המלח	הוא ים המלח	
69	העלו להם תשלום קבוע, מס (בכסף ובזהב או בתבואה) מדי שנה	עבדו	
70	בשנה השלש עשרה	ושלש עשרה שנה	יד: ד
71	סרבו לשלם כנ"ל	מרדו	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
72	הכּוּ, נִצְחוּ בַּמִּלְחָמָה	וַיְכּוּ	
73	שְׁמוֹת שֶׁל עַמִּים בְּאֶזְרוֹ (הַמְרַחֵב מְאֹד) שֶׁמְסַבֵּב לַיָּם הַמֶּלֶח. אַרְבַּעַת הַמְלָכִים (אֲשֶׁר נִגְדָם הָיָה מְכוֹן מִסַּע הַמִּלְחָמָה)	רְפָאִים, הַזּוּזִים, הָאֵימִים, הַחֲרִי, הָאֲמָרִי	יד: ה
74	שְׁמוֹת הַמְּקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם הִכּוּ הָעַמִּים הַנִּל	עֲשֵׂתֶרֶת קַרְנִים, בָּהֶם, בְּשׂוּה קַרְיָתִים וְכוּ	
75	בְּאֵרוֹת בְּמִסְפַּר רֶב	בְּאֵרֵת בְּאֵרֵת	
76	זָפַת	חָמַר	יד: י
77	אֱלֹה שֶׁנִּצְלוּ	וְהַנְּשֹׂאֲרִים	
78	בְּרָחוּ אֶל הַהָרִים	הָרָה נָסוּ	
79	אָדָם שֶׁפִּלֵּט, שֶׁנִּצַּל מִן הַמִּלְחָמָה	הַפְּלִיט	
80	הַגִּיד, סֵפֶר	וַיִּגֵּד	
81	אֲבָרָהִם, צָאצְאוּ שֶׁל עֵבֶר הַמְּפָרָסִם, נִכְדּוּ שֶׁל נֹחַ, שֶׁגָּר בְּעֵבֶר הַנְּהָר בְּאֶרְצוֹת שֶׁמִּמְזֹרַח לְנֹהַר פָּרָת.	לְאֲבָרָם הָעֵבֶרִי	יד: יג
82	גָּר	שָׁכַן	
83	יְדִידִיו, שֶׁעָשׂוּ עִמּוֹ הֶסֶכֶם לְעִזְרָה הַדְּדִית בְּמִקְרָה שֶׁל מִלְחָמָה (בְּרִית = הֶסֶכֶם).	בְּעֲלֵי בְרִית אֲבָרָם	
84	נִלְקַח בְּשִׁבִי	נִשְׁבָּה	
85	הוֹצִיא אֶת חֲנִיכְיוֹ לַמִּלְחָמָה, עַל יְדֵי שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם כָּלֵי מִלְחָמָה.	וַיִּרֶק אֶת חֲנִיכְיוֹ	יד: יד
86	הַנְּעָרִים שֶׁחִנְּךָ וְלִמְד לַמִּלְחָמָה (כְּמוֹבֵן, לִמְד אוֹתָם גַּם אֲמוֹנָה בַּה').	חֲנִיכְיוֹ	
87	עֲבַדְיוֹ, שֶׁנּוֹלְדוּ בְּבֵיתוֹ	יְלִידֵי בֵיתוֹ	
88	חָלַק אֶת אֲנָשָׁיו לְקְבוּצוֹת אַחְדוֹת, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּמִרְדָּף בְּלִילָה.	וַיַּחְלַק עֲלֵיהֶם לִילָה	יד: טו
89	מְשֻׁרֵת	כֹּהֵן	יד: יח
90	מָסַר אֶת אוֹיְבֵיךָ בְּיָדֶךָ.	מִגַּן צָרִיךְ בְּיָדֶךָ	
91	אֲבָרָהִם נִתְּנוּ לַמִּלְכִּי צֶדֶק חֶלֶק עֲשִׂירֵי מִכָּל הָרְכוּשׁ שֶׁהִצִּיל.	וַיִּתֵּן לוֹ מֵעֵשֶׂר מִכָּל	יד: כ
92	הָאֲנָשִׁים (שֶׁם קְבוּצָי)	הַנְּפֹשׁ	יד: כא

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
93	אָנִי נִשְׁבַּע. הִרְמַת הַיָּד הִיא סִימָן לְשִׁבוּעָה.	הִרְמַתִּי יָדַי	יד: כב
94	חוּץ מִמֶּנִּי, כְּלוּמַר: אָנִי לֹא אֶקַּח דְּבָר מִן הַרְכוּשׁ.	בְּלִעְדֵי	יד: כד
95	אָבֵל	רַק	

בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים (פרק טו)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
96	בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה	בְּמַחֲזָה	טו: א
97	אֵל תִּפְחָד	אֵל תִּירָא	
98	אָנִי שׁוֹמֵר עָלֶיךָ.	אֲנֹכִי מִגֵּן לְךָ	
99	מֵהוּ הָעֵרֶךְ שֶׁל הַבְּרָכָה שֶׁתוּכַל לְתַת לִי	מֵה תִתֶּן לִי	טו: ב
100	כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי בְּלֹא בָּנִים?	וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עִרְרִי	
101	הָאֲחֵרָאִי, הַמְּנַהֵל אֶת כָּל עֹנֵינִי הַבַּיִת וְהַמֶּשֶׁק שֶׁל אֲבִרְהֵם.	וּבֶן מֶשֶׁק בֵּיתִי	
102	אֶלְעִיזָר מִן הָעִיר דְּמֶשֶׁק	דְּמֶשֶׁק אֶלְעִיזָר	טו: ג
103	הָרִי	הַן	
104	בֶּן שְׂאֵתָה תוֹלִיד	אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֵיף	
105	אֵל הַשְּׂמִים (ה"א המגמה)	הַשְּׂמִימָה	טז: ה
106	כֵּךְ (הַרְבֵּה כְּמוֹ הַפּוֹכְבִּים) ? הִיוּ צָאֲצְאֵיךָ.	כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ	
107	אֲבִרְהֵם בְּטַח בַּה' שִׁיְקִים לוֹ אֶת הַבְּטָחָתוֹ.	וְהֵאֱמַן בַּה'	
108	ה' חָשַׁב לוֹ אֶת הָאֲמוּנָה הַזֹּאת לְזִכּוֹת. צְדָקָה = זְכוֹת	וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה	טז: ו
109	לְרֵשֶׁת אוֹתָהּ, שֶׁהָאָרֶץ תִּהְיֶה שְׁלֶךְ תַּמִּיד.	לְרֵשֶׁתָּהּ	טז: ז
110	בְּאִיזָה סִימָן אֶהְיֶה בְּטוּחַ שֶׁהָאָרֶץ תִּהְיֶה שְׁלִי וְשֶׁל צָאֲצְאֵי לְתַמִּיד, בְּלִי כָּל תַּנְאִי?	בְּמָה אֲדַע כִּי אֵיךְ שָׁנָה	טז: ח

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
111	כְּמוֹ קַח לִי = קַח בְּשִׁבְלִי, לְצַדִּיק כְּרִיתֵת הַבְּרִית	קָחָה לִי	טו: ט
112	עֲגָלָה בַת שְׁלֹשׁ שָׁנִים	עֲגָלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת	
113	בֶּן יוֹנָה	גֹּזֵל	
114	בֵּתָר, חֲתַן לְשָׁנִים	וַיִּבְתֵּר אֹתָם	טז: י
115	בְּאֲמָצֵעַ	בְּתַנּוּךְ	
116	אֲבָרְהָם סֹדֵר כָּל בְּתָר (=חֲצִי) מוֹל חֵבְרוֹ	וַיִּתֵּן אִישׁ בְּתָרוֹ לְקַרְאֵת רַעְהוּ	
117	כּוֹלֵל הַתּוֹר וְהַגּוֹזֵל (שֵׁם קְבוּצִי)	הַצֶּפֶר	טז: יא
118	מִן עוֹף דוֹרֵס	הָעֵיט	
119	גּוֹפּוֹת, גּוֹיֹת	פְּגָרִים	
120	הַשֵּׁב, הַפְּרִיחַ	וַיֵּשֶׁב	טז: יב
121	הַשֶּׁמֶשׁ עֹמְדָה לְשָׁקֵעַ, כְּלוֹמֵר: סָמוּךְ לְשָׁקִיעַת הַשֶּׁמֶשׁ.	וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבוֹא	
122	שָׁנָה חֲזָקָה	תַּרְדֵּמָה	
123	פַּחַד	אֵימָה	טז: יג
124	תִּדְעַ; כָּפַל הַמְּלִים לְחִזּוּק	יָדַע תִּדְעַ	
125	אָדָם שֹׁגֵר בְּאַרְץ שְׂאִינָה שְׁלוֹ.	גֵר	
126	יַעֲבִידוּ אוֹתָם	וַעֲבָדוּם	טז: יד
127	יַעֲנוּ אוֹתָם, יִגְרְמוּ לָהֶם עֲנוּיִים (=צָרוֹת)	וַעֲנוּ אֹתָם	
128	בָּבוֹא הָעֵת אֲנִי אֶשְׁפֹּט אוֹתָם וְאֶעֱנֶשְׂם.	דָּן אֲנֹכִי	טז: טו
129	אֲבָל אֶתָּה (ו' הַנִּיגוּד)	וְאֶתָּה	
130	בְּטוֹי לְצִיָּן מִיָּתָה טְבֻעִית	תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם	
131	בְּטוֹי לְצִיָּן אֲרִיכוֹת יָמִים	תִּקְבֹּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
132	מִן הַיְרִידָה לְגִלוֹת	וְדוֹר רְבִיעִי	טו: טז
133	יִחְזְרוּ לְכָאוֹ, לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל	יָשׁוּבוּ הֲנֶה	
134	מִפְּנֵי שֶׁהַעוֹנוֹת שֶׁל הָאָמְרֵי עֲדִין לֹא הִגִּיעוּ לַמִּדָּה שֶׁקִּבַּעְתִּי לְהַעֲנִישָׁם. הָאָמְרֵי – הַכּוֹנֵה לְכֹל עַמִּי כְּנֹעַן בְּאֶרֶץ בְּאוֹתָהּ הָעֵת.	כִּי לֹא שָׁלֵם עֵוֹן הָאָמְרֵי	טו: יז
135	הַשָּׁמֶשׁ כָּבַד שָׁקֵעָה.	וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ בָּאָה	
136	חֲשֹׁךְ, אֶפְלָה	עֲלָטָה	טו: יח
137	תִּנּוֹר מַעֲלָה עֵשֶׁן	תִּנּוֹר עֵשֶׁן	
138	לְהַבִּית אֵשׁ	וּלְפִיד אֵשׁ	
139	הַבְּתָרִים שֶׁנִּזְכְּרוּ קִדָּם	הַגְּזָרִים	טו: יח
140	עֲשֵׂה הַסִּכָּם, הַבְּטִיחַ בְּשַׁבּוּעָה	כָּרַת... בְּרִית	
141	זֶהוּ – הַנְּאֻמֵּר לְהִלֵּן – תִּכּוֹן הַבְּרִית	לְאָמֵר	

הַזָּר וַיִּשְׁבָּעֵאל (פֶּרֶק טו)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
142	אִשָּׁה שֶׁמְשַׁעֲבֶדֶת לְגַבִּירָתָהּ לַעֲשׂוֹת לָהּ אֵת כָּל צְרִכֶיהָ	שִׁפְחָה	טו: א
143	עֶצֶר (=מִנְעַ) אוֹתִי ה' מִלְּדַת, כְּלוֹמֵר: אֵינְנִי יְכוּלָה לְלַדֵּת.	עֶצְרָנִי ה' מִלְּדַת	טו: ב
144	לְשׁוֹן בְּנִין, כְּלוֹמֵר: יִהְיֶה לִּי בֵן.	אֲבָנָה	טו: ג
145	לְאִשָּׁה = מְסַרָה אוֹתָהּ לְאֲבָרָהָם כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ.	וַתִּתֵּן אֶת־הָ... לְאִשָּׁה	
146	הָאִישׁ שָׁלָה, בְּעֵלָה	אִישָׁה	טו: ד
147	רְאֵתָה שֶׁהִיא בְּהַרְיוֹן.	וַתֵּרֶא כִּי הָרְתָהּ	
148	הִיָּתָה קִלָּה בְּעֵינֶיהָ (וְלֹא מִכְבֶּדֶת כְּמִקְדָּם) כְּלוֹמֵר: נִהְגָה בָּהּ בְּזִלְזוּל.	וַתִּקַּל גְּבֵרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
149	החמס (העֶשֶׂק, העוֹל) העשוי לי (על ידי שפחתי, שהיא עכשיו מזלזלת בו) הוא עליך, כלומר: אתה אשם בו.	חמסי עליך	טז: ה
150	מסרתי את שפחתי להיות לך לאשה.	נתתי שפחתי בחיקך	
151	ענתה אותה, גרמה לה צער	ותענה	טז: ו
152	מצא אותה	וימצאה	
153	ליד המעין	על עין המים	טז: ז
154	בדרך המובילה לארץ מצרים	בדרך שור	
155	מאיפה באת?	אי מזה באת	טז: ח
156	לאן את הולכת?	ואנה תלכי	
157	היה קשה לספר אותו בכלל, שהיה הרבה.	ולא יספר מרב	טז: י
158	הנה את בהריון.	הנך הרה	
159	תלדי בו	וילדת בן	טז: יא
160	תקראי	וקראת	
161	צערך	עניך	
162	אדם פרוע בהתנהגותו (פרא=חמור המדבר, שהוא חופשי ואין לו כל רסן).	פרא אדם	
163	ידו תהיה שלוחה בכל שכניו, להתנפל עליהם ולחטוף מהם.	ידו בכל	
164	והידיים של שכניו תהינה שלוחות בו, להתגונן מפניו. כלומר: הוא יהיה תמיד במצב של מלחמה עם שכניו.	ויד כל בו	טז: יב
165	הוא יתגורר במזרח, בגבול העמים השכנים.	ועל פני כל אחיו ישכן	
166	אלהים הרואה, המשגיח ועוזר בעת צרה.	אל ראי	
167	האם גם בבואי הנה, גם במצב הזה, זכיתי לראות את השגחתו עלי?	הגם הלם ראיתי	טז: יג

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
168	אַחֲרַי שְׁרָאִיתִי אֶת מִצְבֵי הָרַע שְׁהִיִּיתִי בּוֹ.	אַחֲרַי רָאִי	טז: יג
169	בְּאֵר שֶׁל הָאֵל הַחַי הַרוֹאֶה	בְּאֵר לַחַי רָאִי	טז: יד

בְּרִית הַבְּיָלָה וְהַבְּטוּחָה עַל הַקְּלֶת יִצְחָק (פרק יז)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
170	הָאֵל הַכֹּל יָכוֹל	אֵל שְׂדֵי	יז: א
171	הַתְּנַהֵג לְפִי הַדֶּרֶךְ הַרְצוּיָה בְּעֵינַי	הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי	
172	שָׁלֵם	תָּמִים	יז: ד
173	הִנֵּה אָנִי נוֹתֵן (פּוֹרֵת) אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ.	הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ	
174	עַמִּים רַבִּים יְהִיוּ צָאֲצָאִיךָ.	וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם	יז: ו
175	יִנְלְדוּ לְךָ הַרְבֵּה מְאֹד צָאֲצָאִים.	וְהִפְרַתִּי אִתְּךָ בְּמֵאֹד מְאֹד	
176	יִצְאוּ מִמֶּנּוּ עַמִּים.	וַיִּנְתְּתִיךָ לְגוֹיִם	יז: ז
177	אֲקִים, אֲעַמִּיד וְאֲקִים	וְהִקְמַתִּי	
178	דוֹר אַחֵר דוֹר, לְתַמִּיד	לְדוֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם	יז: ח
179	הָאָרֶץ שְׁבֵה אֶתָּה גֵר.	אָרֶץ מְגֵרִיךָ	
180	בְּאִפֹּן מַחְלָט (כְּאֵדָם הָאוֹחֵז בְּדָבָר, שֶׁהוּא שְׁלוֹ לְלֹא עוֹרְרִין)	לְאַחֲזֹת עוֹלָם	יז: י
181	כָּל זְכָר צְרִיךְ לְהִיּוֹת נְמוּל.	הַמּוּל לְכֶם כָּל זְכָר	
182	הַמִּילָה תְּהִיָּה סִימֵן לְבְרִית (אוֹת = סִימֵן).	וְהִיָּה לְאוֹת בְּרִית	יז: יא

מס' / פרק, פסוק	המלה	הביאור
183	יְלִיד בַּיִת	עֲבָדִים שְׁנוּלְדוּ בַּבַּיִת.
184	וּמְקַנֵּת כֶּסֶף	עֲבָדִים שְׁנִקְנוּ בְכֶסֶף מִן הַשּׁוּק.
185	בֶּן נֶכֶר	בְּנֵי עַמִּים זָרִים (נֶכֶר = זָר)
186	וּנְכַרְתָּהּ הַנֶּפֶשׁ	תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ, תַּהֲיֶה חֵיבַת עֲנֹשׁ "כַּרְת", כְּלוּמַר: הָאָדָם הַזֶּה יִהְיֶה מִנְתַּק מִזָּרִים הַחַיִּים שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׂמִיּוֹת בְּלֹא בָנִים אוֹ לֹא יִזְכֶּה לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבֹּא.
187	הַפֶּר	בְּטָל
188	וּבִרְכַתִּי אֶתָּה	אֲבָרַךְ אֹתָהּ
189	וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֶּן	אֲתֵן לְךָ מִמֶּנָּה בֶּן. נָתַתִּי – בְּזִמְנָה עֲבָר, כִּי הַדְּבָר מִחֻלְט וְכֹאֲלוּ כְּבָר נָתַן. בְּדוּמָה לָזֶה: "לְזַרְעֶךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת": "נָתַתִּי" – כֹּאֲלוּ כְּבָר נָתַתִּי, כִּי הַדְּבָר מִחֻלְט אֲצֶל הַקֶּב"ה.
190	וְהִיְתָה לְגוֹיִם	יִצְאוּ מִמֶּנָּה עַמִּים
191	וַיִּצְחַק	צָחַק, שְׂמַח
192	יִז: יִז	הָאֵם לְמִי שֶׁהוּא בֶּן מֵאָה שָׁנִים יָכוֹל לְהוֹלִיד בֶּן? (ה"א הַשְּׁאֵלָה)
193	יִז: יח	הַלּוֹאֵי שִׁשְׁמַעְאֵל יַחֲיֶה רַד"ק: בְּבִרְכָה וּבִפְרִיָה, כְּלוּמַר: דֵּי בְמָה שְׁנִתַּתְּ לִי.
194	יִז: יט	בְּאֵמֶת
195	יִז: כ	שְׂמַעְתִּיךָ
196	יִז: כא	לְמוֹעֵד
197	יִז: כב	וַיִּכַּל
198	יִז: כג	וַיִּקַּח
199	יִז: כד	בְּעֵצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
200	יִז: כה	כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ אֱלֹהִים
201	יִז: כו	כְּאֲשֶׁר הוּא נִמּוֹל.

פָּרָעַת וִירָא

הַמְלָאכִים אֶצֶל אַבְרָהָם
הַבְּשׂוּרָה עַל הַלְדָּת יִצְחָק (יזז: א – טו)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	ה' נראה אליו (אל אברהם) במראה הנבואה	וִירָא אֵלָיו ה'	
2	כאשר הוא היה במצב של ישיבה בפתח האהל	וְהוּא יָשָׁב פֶּתַח הָאֵהֶל	יח: א
3	כאשר היום היה חם, כלומר: בצהרים	בְּחֹם הַיּוֹם	
4	הרים את עיניו וראה	וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא	
5	עומדים על ידו	נֹצְבִים עָלָיו	יח: ב
6	השתחוה עד לארץ	וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרֶץ	
7	בבקשה, אל תעבר בלי להתארח אצלי	אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדִּי	יח: ג
8	אכלו כדי שתתחזקו	וְסַעְדוּ לְבַבְכֶם	
9	אחר כך תמשיכו בדרךכם	אַחַר תַּעֲבְרוּ	יח: ה
10	בין שעברתם	כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם	
11	אל האהל (ה"א המגמה)	הָאֵהֶלָה	יח: ו
12	פר צעיר	בֶּן בֶּקָר	
13	שבשרו הך וטעים	רֶךְ וְטוֹב	יח: ז
14	הכין ובשל אותו במהירות	וַיַּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ	
15	והוא עומד על ידם, מוכן לשרתם	וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם	יח: ח
16	איפה, באיזה מקום?	אֵיפֹה	יח: ט
17	אחזר אליך בדיוק בזמן הזה לשנה הבאה	שׁוֹב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה	יח: י
18	כל אותו הזמן שרה היתה שומעת	וְשָׂרָה שָׁמְעַת	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
19	נְכַנְסוּ לְתַקוּפַת הַזְקָנָה	בָּאִים בַּיָּמִים	יח: יא
20	פָּסַק	חָדַל	
21	צָחָקָה, מִתּוֹךְ שְׁלֹא הֶאֱמִינָה	וְתִצְחַק	יח: יב
22	הָאֵם יִתְכַן שְׂאֲחֵרֵי שְׁבִלִיתִי (זְקֵנִתִי)	אֲחֵרֵי בְלָתִי	
23	תְּהִיָּה לִי עֲדָנָה (עֲדָנָה = תְּקוּפַת הַנְּעוּרִים)	הִיְתָה לִי עֲדָנָה	
24	הָאֵם בְּאֻמָּת?	הָאֵף אֲמָנָם	יח: יג
25	הָאֵם נִפְלְאָ (נִמְנַע) מֵאֵת ה' לַעֲשׂוֹת אִיזָה דְבָר?	הִיפְלֵא מֵה' דְּבָר	יח: יד
26	לְזִמְן שְׁנִקְבַע כְּבָר	לְמוֹעֵד	
27	כַּחֲשָׁה, טַעְנָה שְׁלֹא צָחָקָה	וְתִכְחַשׁ	יח: טו
28	הַמְלֹאךְ אָמַר: לֹא נִכּוֹן מֵה שְׂאֲמַרְתָּ	וַיֹּאמֶר לֹא	
29	אֲלֹא הַנִּכּוֹן הוּא ש... צָחָקָת	כִּי צָחָקָת	

הוֹדְעַת מִשְׁפָּט סְדוּם וְתַפְכֵּלַת אֲבָרָהָם (פרק יז: טז – לג)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
30	הַשְּׂקִיפּוּ = הַסְתַּכְּלוּ	וַיִּשְׁקֹפוּ	יח: טז
31	לְלוֹוֹתָם	לְשַׁלְּחָם	
32	הָאֵם מִסְתִּיר אֲנִי אֵת אֲשֶׁר הִחְלַטְתִּי לַעֲשׂוֹת? כְּלוּמַר: אִינְנִי יָכוֹל לְהַעֲלִים מִמֶּנּוּ	הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָהֶם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה	יח: יז
33	רַב, בַּעַל עֲצָמָה	עֲצוּם	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
34	יְתַבְּרְכוּ בְּזִכּוֹתָיו כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם	וְנִבְרְכוּ בוּ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ	יח: יח
35	אֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ, כְּלוֹמֵר: אֲנִי מִגִּלָּה עָלִיו אֶת הַשְּׂגָחֹתַי הַמֵּי־חֹדֶת לַהֲבַנֵּת עִמָּךְ הָעֵנָן	כִּי יִדְעֵתִיו	
36	כְּדֵי	לְמַעַן	יח: יט
37	הַדֶּרֶךְ שֶׁה' רוֹצֵה בָּהּ, לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט (דֶּרֶךְ = הַתְּנַהֲגוֹת)	דֶּרֶךְ ה'	
38	כְּדֵי שֶׁה' יִקְיֵם לְאַבְרָהָם אֶת הַהַבְטָחוֹת שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ	לְמַעַן הֵבִיא ה' עַל אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו	יח: כ
39	הַזְעָקָה הָעוֹלָה מִן הָעֵשֶׂק שֶׁאֲנִשִּׁי סָדוּם וְעַמּוֹרָה עוֹשִׂים הִיא גְדוֹלָה	זְעַקַת סָדוּם וְעַמּוֹרָה כִּי רַבָּה	
40	רְשָׁעוֹתֵם גְּדוֹלָה מְאֹד	וְחַטָּאתֵם כִּי כְבֹדָה מְאֹד	יח: כא
41	רד"ק: דְּבָרָה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְהַכּוֹנֵה: אֲשַׁיֵּחַ עַל אֲנִשִּׁי סָדוּם וְאֶתְבוֹנֵן בְּמַעֲשֵׂיהֶם אִם יֵשׁ דֶּרֶךְ לְפָטְרָם מִן הָעֵשֶׂק, כְּמוֹ שׁוֹפֵט שְׂצָרִיךְ לְחַקֹּר אֶת הָעֵנָן טָרֵם שִׁיפֹסֵק אֶת דִּינוֹ	אֲרֻדָּה נָא וְאֲרֹאֶה	
42	הָאֵם כְּמוֹ הַצְּעָקָה הָעוֹלָה מִסָּדוּם וְעַמּוֹרָה כִּי הֵם בְּאֶמֶת עֹשִׂי?	הַבְּצַעֲקָתָה... עֲשׂוּ	יח: כג
43	אִם כֵּן, הֵם חַיְבִים כְּלָיָה (= מִיתָה)	כְּלָיָה	
44	וְאִם מַעֲשֵׂיהֶם אֵינָם כֵּה חֲמוּרִים אֲבִטֵּל אֶת גְּזֵרֹתַי	וְאִם לֹא אֲדַעַה	
45	אַבְרָהָם אָזַר גְּבוּרָה לְדַבֵּר עִם ה', לְטַעַן וּלְהַתְפַּלֵּל לְהַצִּיל אֲנִשִּׁי סָדוּם וְעַמּוֹרָה	וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם	יח: כב
46	מִרְאֵה הַנְּבוּאָה עֵדִין נִמְשָׁךְ	וְאַבְרָהָם עוֹדְנוּ עִמָּד לִפְנֵי ה'	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
47	האם תשמיד את הצדיקים ביחד עם הרשעים?	האף תספה צדיק עם רשע	יח: כג
48	ולא תסלח	ולא תשא	יח: כד
49	לא יתכן שתעשה דבר כזה	חללה לך מעשת כדבר הזה	יח: כה
50	התחלתי, העזתי	הואלתי	יח: כז
51	בטוי של ענוה, אברהם מחשיב עצמו כמו עפר הנרמס והאפר שאינו שוה מאומה	ואנכי עפר ואפר	
52	חסרים	יחסרון	יח: כח
53	האם תשמיד את כל העיר בגלל חסרון של חמשה?	התשחית בחמשה את כל העיר	
54	בבקשה, ה', אל תכעס עלי	אל נא יחר לא'דני	יח: ל
55	סיים	בלה	יח: לג

הבולאכים בסדום, העצלת לוט והפיכת ערי הכפר (יט: א – לוז)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
56	השתחוה על פניו עד לארץ	וישתחו אפים ארצה	יט: א
57	בואו להתארח אצלי	סורו נא אל בית עבדכם	יט: ב
58	תשפיעו = תקומו בבקר	והשפעתם	יט: ב
59	נישן	נלין	
60	בקש מהם בחזקה	ויפצר-בם	יט: ג
61	ארוחה, סעודה עם משקאות (במיחד יין)	משתה	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
62	עֲדִין לֹא שָׁכְבוּ לִישׁוֹן	טָרַם יִשְׁכְּבוּ	יט:ד
63	הִקִּיפוּ אֶת הַבַּיִת	נָסְבוּ עַל הַבַּיִת	
64	כָּל אַנְשֵׁי סְדוֹם מִכָּל קְצוֹת הָעִיר	הָעַם מִקְצָה	יט:ז
65	תַּעֲשׂוּ רַע	תִּרְעוּ	
66	כִּי־עַל בֶּן בְּאוֹ בְּצֵל (לְכֹן חוֹבְתֵי לְדָאָג לָהֶם)	כִּי עַל בֶּן בְּאוֹ בְּצֵל קָרַתִּי	יט:ח
67	הַסְתַּלַּק מִכָּאֵן	גָּשׁ הֶלְאָה	יט:ט
68	בָּאת לָגוֹר בִּינִינוּ, כְּלוֹמֵר: אֵתָה אָדָם זָר בְּתוֹכֵנוּ, וְהִנֵּה אֵתָה מוֹכִיחַ וְשׁוֹפֵט אוֹתֵנוּ עַל מִנְהַגְנוּ עִם הָאוֹרְחִים	הָאֶחָד בָּא לָגוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט	
69	נַעֲשֵׂה לָךְ רָעָה גְדוֹלָה מִזֹּו שְׁחִשְׁבֵנוּ לַעֲשׂוֹת לָהֶם	נָרַע לָךְ מֵהֶם	יט:יא
70	מִכַּת עֲוֹנוֹן	סְנוּרִים	
71	מַחְרִיבִים	מִשְׁחָתִים	יט:יג
72	חֲתַנּוּי שֶׁל לוֹט הִתְיַחֲסוּ אֵלָיו כְּאֵלוֹ הוּא מִצְחָק (= לוֹעֵג וּמְלַגֵּל) עֲלֵיהֶם	וַיְהִי כַמִּצְחָק בְּעֵינַי חֲתַנּוּי	יט:יד
73	כְּאֲשֶׁר הִתְחִיל אוֹר הַבֶּקֶר	וַיִּכְמוּ הַשֶּׁחַר עָלָה	יט:טו
74	הָאִיצוּ = מָהֵרוּ	וַיֵּאִיצוּ	
75	מִחֲשֵׁשׁ שְׂמָא תִּגִּיעַ אֵלַי	פֶּן תִּדְבָּקֵנִי	יט:יז
76	וְאִמּוֹת	וְמַתִּי	
77	לְבָרַח לָשֵׁם	לָנוֹס שָׂמָה	יט:כ
78	מְקוֹם קָטוֹן	מִצְעָר	
79	אֲנָצַל	וַתַּחֲי נַפְשִׁי	יט:כא
80	אֲנִי מִסְכִּים	נִשְׂאתִי פָנַיִךְ	
81	שְׂלֵא אֶהְפֹּךְ (= אֶחְרִיב כְּלִיל) אֵת הָעִיר	לְבַלְתִּי הִפְכִי אֵת הָעִיר	יט:כג
82	הַשֶּׁמֶשׁ זָרְחָה	הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל הָאָרֶץ	
83	כָּל הַצְּמַחִיהָ (שֵׁם קְבוּצִי)	וְצִמַּח הָאֲדָמָה	יט:כה
84	הִפְכָה לְעִמוּד שֶׁל מֶלֶח	וַתְּהִי נֹצֵיב מֶלֶח	יט:כו

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
85	כְּמוֹ לִפְנֵי ה', כְּלוֹמֵר: לְהִתְפַּלֵּל	אֲשֶׁר עֲמַד אֶת פְּנֵי ה'	יט: כז
86	עֲשׂוֹן כְּבֵד מְאֹד	קִיטֵר	יט: כח
87	תְּנוּר גְּדוֹל לְשִׁרְפַת סִיד וּלְבָנִים	כְּבֻשָׁן	
88	כְּאֲשֶׁר הִשְׁחִית (הַחֲרִיב)	בִּשְׁחַת	יט: כט
89	שָׁלַח, הֲצִיל	וַיִּשְׁלַח	

אֲבָרְתָם בְּגֵרָה, שָׂרָה נִלְקָחוֹת לְבֵית אַבְיִמֶלֶךְ (פרק כ)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
90	אֶל אֶרֶץ הַנֶּגֶב (ה"א המגמה) כְּלוֹמֵר: אֶל כּוּוֹן דְרוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל	אֶרְצָה הַנֶּגֶב	כ: א
91	עַל שָׂרָה, בְּעֵנָן שָׂרָה	אֶל שָׂרָה	כ: ב
92	לָקַח אֶת שָׂרָה (לֹא בְרָצוֹנָה) בְּכֹנֶה לְשִׂאת אוֹתָהּ לְאִשָּׁה	וַיִּקַּח אֶת שָׂרָה	
93	הִנֵּה אֶתָּה מֵת, כְּלוֹמֵר: אֶתָּה עוֹמֵד לְמוֹת	הִנֵּד מֵת	כ: ג
94	בְּגִלּוֹל הָאִשָּׁה	עַל הָאִשָּׁה	
95	וְהֵלֵא הִיא	וְהוּא	
96	אִשָּׁת אִישׁ	בְּעֵלֶת בְּעַל	
97	הָאִם גַּם צְדִיק תִּהְרַג, כְּלוֹמֵר: הָאִם אֶתָּה מוֹכֵן לְהִרְגֵי אוֹתִי אִם עַל פִּי שְׂאֵנִי צְדִיק?	הַגּוֹי גַּם צְדִיק תִּהְרַג	כ: ד
98	בְּלֹא כּוֹנֵה רָעָה	בְּתֵם לְבָבִי	כ: ה
99	בְּיָדַימ נְקִיּוֹת, מִשָּׁל לֹאִי עֲשִׂית הַחֲטָא, כְּלוֹמֵר: לֹא חֲטָאתִי	בְּנִקְיִן כְּפִי	
100	חֲשַׁכְתִּי (מְנַעַתִּי) אוֹתְךָ מִחֲטָאִים	וְאַחֲשֶׁךְ... אוֹתְךָ מִחֲטָאוֹ לִי	כ: ו

מס'	הביאור	המילה	פרק, פסוק
101	לִכְן לֹא אֶפְשַׁרְתִּי לָךְ	עַל כֵּן לֹא נִתְתִּיךְ	כ: ו
102	הַחֲזֹר (לשון צווי)	הָשֵׁב	כ: ז
103	שְׁלִיחַ, אִישׁ הָאֱלֹהִים	נְבִיא	
104	כְּמוֹ: תַּחֲיָה, תִּשְׂאָר בַּחַיִּים	וַחַיָּה	כ: ח
105	שְׂרִיו, אֲנָשֵׁי חֲצֵרוֹ הַמְּכַבְּדִים	עַבְדָּיו	
106	יָרֵאוּ, פָּחַדוּ	וַיִּירָאוּ	כ: ט
107	אֲשָׁמָה	חֲטָאָה	
108	מָה חֲשַׁבְתָּ, בְּגִלְלַי אִיזוֹ סִבָּה עָשִׂיתָ אֵת הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה?	מָה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֵת הַדְּבָר הַזֶּה	כ: י
109	מִפְּנֵי שְׂחֻשְׁבֹּתַי	כִּי אָמַרְתִּי	כ: יא
110	יְהַרְגוּנִי	וַהֲרֹגוּנִי	
111	בְּעִנְיֵן אֲשֶׁתִּי	עַל דְּבַר אֲשֶׁתִּי	כ: יב
112	כְּמוֹ: אֲמָנָם = בְּאֵמֶת	אֲמָנָה	
113	קְרוּבַת מִשְׁפַּחְתִּי מִצַּד אָבִי	אֲחֹתִי בַת אָבִי	כ: יג
114	כְּאֲשֶׁר אֱלֹהִים הִתְעָה אוֹתִי עַל יָדִי הַצּוּוֵי שֶׁל "לָךְ לָךְ" וְכו', וַיִּדְעֵתִי שֶׁאֲצַטְרֵךְ לְנוֹד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם (הִתְעוּ = עָשָׂה שֶׁאֵהָיָה תוֹעָה, נוֹדָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם)	וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִתְעוּ אֹתִי אֱלֹהִים	
115	מַעֲשֵׂה טוֹב	חֲסִדֶּךָ	כ: טו
116	אָמַרְי עָלַי	אָמַרְי לִי	
117	בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּרְצֶה תוּכַל לְשַׁבֵּת	בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ	כ: טז
118	הַכֶּסֶף הַזֶּה (וְהַמִּתְנוֹת) יִשְׁמַשׁ לָךְ כְּמוֹ מַכְסָה לְעֵינַיִם, כְּלוּמַר: הוּא נוֹעַד לְפִיִּס אוֹתְךָ אֶף עַל פִּי...	הוּא לָךְ כְּסוֹת עֵינַיִם	
119	בְּפָנַי כָּל־	וְאֵת כָּל־	כ: יז
120	תוּכְלִי לְהוֹכִיחַ אֵת צְדֻקְתְּךָ	וְנִכְחַת	
121	הָאֲמָהוּת, הַשְּׁפָחוֹת שְׁלוֹ	אֲמָהֲתָיו	כ: יז

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
122	ה' מנע מהם ללדת	כִּי עָצַר עֲצַר ה' בְּעַד כָּל רַחֵם לְבַיִת אֲבִימֶלֶךְ	כ: יח
123	בְּעִנְיֵן שָׂרָה	עַל דְּבַר שָׂרָה	

לִדְתַת יִצְחָק וְגֵרוּשׁ יִשְׁמַעֵאל (פרק כא: א - כא)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
124	זָכַר, כְּדִי לְקַיֵּם אֶת מַה שֶּׁהִבְטִיחַ	פָּקַד	כא: א
125	מַה שֶּׁהִבְטִיחַ	כַּאֲשֶׁר אָמַר כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר	
126	לְעַת זְקִנְתּוֹ	לְזַקְנָיו	כא: ב
127	לְזִמְן שֶׁהִבְטִיחַ, שֶׁקִּבַּע	לְמוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר	
128	כַּאֲשֶׁר נוֹלַד לוֹ	בְּהוֹלֵד לוֹ	כא: ה
129	שִׁמְחָה	צָחַק	כא: ו
130	יִצְחָק עִמִּי	יִצְחָק לִי	
131	מִי הִיָּה אוֹמֵר עַל אֲבֵרָהֶם	מִי מִלֵּל לְאֲבֵרָהֶם	כא: ז
132	סְעוּדָה חֲגִיגִית שְׂמִינִיִּים בַּהּ יֵין לְרֵב	מִשְׁתָּה	כא: ח
133	שְׂשֻׁרָה תִּינִיק בָּנִים	הִינִיקָה בָּנִים שָׂרָה	כא: ז
134	נִגְמַל = הַפְּסִיק לִינוּק חֶלֶב	וַיִּגְמַל	כא: ח
135	בַּיּוֹם שֶׁיִּצְחָק נִגְמַל	בַּיּוֹם הַגִּמַּל אֶת יִצְחָק	
136	לוֹעֵג וּמְלַגֵּל עַל יִצְחָק	מְצַחֵק	כא: ט
137	שִׁפְחָה	אָמָה	כא: י
138	לֹא יוּכַל לְהִיּוֹת שִׁתְּףָ עִם יִצְחָק בְּנֵי בִירְשַׁת אֲבֵרָהֶם, בְּהַמְשֵׁךְ דְּרָכּוֹ וְקִנְיָן נִכְסָיו	לֹא יִירֶשׁ... עִם בְּנֵי עִם יִצְחָק	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
139	הִיָּה רַע, כְּלוּמַר: הִיָּה קֶשֶׁה לְאַבְרָהָם לְמַלֵּא אַחַר דְּרִישַׁת שְׂרָה בְּעֵנֶן גְּרוּשׁ בְּנוֹ	וַיֵּרַע	כא: יא
140	יִצְחָק לְבַדּוֹ רָאוּי לְהִקְרָא "זֵרַע לְאַבְרָהָם"	כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לְדָד זֵרַע	כא: יב
141	יֵצֵא מִמֶּנּוּ עִם	לְגוֹי אֲשִׁימֶנּוּ	כט: יג
142	קָם מִקִּדְּם	וַיִּשְׁכֶּם	כט: יד
143	נָאֵד, שֶׁק עוֹר לְמִים, כְּמִין מִימֵיהָ גְּדוּלָה	חֲמַת	
144	הַחֲלַק הָעֲלִיּוֹן בְּגַב, בֵּין הַכְּתָפִים	שְׂכָמָה	
145	שָׁלַח, גָּרַשׁ אוֹתָהּ	וַיִּשְׁלַחָהּ	כא: טו
146	תַּעֲתֶהָ, הִלְכָה בְּלֹא לְדַעַת אֶת הַדֶּרֶךְ	וַתִּתַּעַ	
147	כָּלוּ = נִגְמְרוּ	וַיִּכְלוּ	
148	הַשְּׁלִיכָהּ, הַשְּׁאִירָהּ	וַתִּשְׁלַךְ	כא: טז
149	מִמוּל	מִנְגִּיד	
150	בְּמַרְחָק יֵרִית הַחַץ בְּקֶשֶׁת	הִרְחַק בְּמַטְחוֹ קֶשֶׁת	
151	הִרִימָה אֶת קוֹלָהּ בְּבִכִּי	וַתִּשָּׂא אֶת קוֹלָהּ וַתִּבְכֶּה	כא: יז
152	מָה קָרָה לָךְ, כְּלוּמַר: מְדוּעַ אֶת בּוֹכָה?	מָה לָךְ הִגֵּר	
153	אֵל תִּפְחָדִי	אֵל תִּירָאִי	
154	בְּמָקוֹם שֶׁהוּא נִמְצָא בּוֹ	בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם	כא: יח
155	הִרִימִי, הֶעֱמִידִי	שָׂאִי	
156	פָּקַח = פָּתַח	וַיִּפְקַח	
157	הַשְּׁקֵתָהּ = נָתַנָּה לְשֵׁתוֹת	וַתִּשְׁקַ	כא: יט
158	אֱלֹהִים עֶזֶר לְנַעַר עַד שֶׁגִּדֵּל וְנָהִיָּה עֶשִׂיר	וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת הַנַּעַר	
159	יֹרָה חֲצִים בְּקֶשֶׁת	רִבָּה קֶשֶׁת	

הִבְרִית עִם אֲבִימֶלֶךְ (פָּרָק כ"א: כ"ב - ל"ד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
160	במקום, כלומר: מיד, תכף	הָנָה	כ"א: כ"ג
161	אם תבגד בי	אִם תִּשְׁקַד לִי	
162	בן	בְּנִי	
163	בן הבן	בְּנֵי	
164	ועם אזרחי הארץ	וְעַם הָאָרֶץ	כ"א: כ"ד
165	אני אשבע	אֲנֹכִי, אֲשַׁבַּע	
166	התלונן	הוֹכַח	כ"א: כ"ה
167	בענין	עַל אֲדוֹת	
168	לא ספרת	לֹא הִגַּדְתָּ	
169	חוץ מהיום	בְּלַתִּי הַיּוֹם	כ"א: כ"ו
170	הציב = העמיד	וַיַּצֵּב	
171	כדי שהן (שבע הכבשות) ישמשו לי לעדות	בְּעִבּוֹר תִּהְיֶה לִי לְעֵדָה	כ"א: כ"ח
172	מין אילן מדברי	אֶשֶׁל	כ"א: ל'
173	ראה: בראשית יב: ח	וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה'	כ"א: ל"ג

עִקְדַת יְצוּק וְלִדַת רִבְקָה (פָּרָק כֵּב: א - כֹּד)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
174	הַעֲמִיד בְּנִסְיוֹן	נָסָה	כב: א
175	הִנֵּה אָנִי, מוֹכֵן לְכָל מֵה שֶׁתְּצוּה אֹתִי	הִנְנִי	
176	שֵׁם הַמָּקוֹם בְּסָבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם	אֶרֶץ הַמְרִיָּה	כב: ב
177	הַעֲלֵה, הַקָּרֵב אֹתוֹ (צוּי)	הַעֲלֵהוּ	
178	קָרָבָן עוֹלָה (מִקְטֵר) עַל הַמִּזְבֵּחַ	עֹלָה	
179	הַשְּׂפִים (עֵתִיד מֵהוֹפֵךְ), קָם מִקְדָּם	וַיִּשְׁבֵּם	כב: ג
180	חָבַשׁ, קָשָׁר אֶת הָאָכָף עַל גְּבֵי הַחֲמוֹר	וַיַּחֲבֹשׂ אֶת חֲמֹרוֹ	
181	שָׁנִים מֵעַבְדִּיו, הִרְגִּילִים לְשִׁמְשׁוֹ	שְׁנֵי נְעָרָיו	
182	בָּקַע (עֵתִיד מֵהוֹפֵךְ), חָתַךְ	וַיִּבְקַע	
183	אֲבָרְהָם נָשָׂא (הָרִים) אֶת עֵינָיו לְהִסְתַּכֵּל אֶל מָקוֹם רְחוֹק	וַיִּשָּׂא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו	כב: ד
184	הָבָה גֵּלֶךְ	גֵּלְכָה	כב:ה
185	נָשׁוּב, נִחְזָר	וַנִּשׁוּבָה	
186	גָּחִלִים שֶׁל אֵשׁ בְּתוֹךְ כָּלִי	אֵשׁ	כב: ו
187	סָכִין שְׁחִיטָה	מֵאֲכֹלֶת	
188	בִּיחָד	יַחַדוֹ	
189	אִיפָה	אִיָּה	כב: ז
190	יִבְחַר, יִדְאָג לְסַפֵּק לָנוּ שֶׁהָ לְעוֹלָה	יִרְאֶה לוֹ הַשָּׂה לְעֹלָה	כב: ח
191	עָרַךְ, סָדָר	וַיַּעְרַךְ	כב: ט
192	עָקַד = קָשָׁר אֶת יָדָיו וְאֶת רַגְלָיו	וַיַּעְקֹד	
193	שָׁלַח = הוֹשִׁיט	וַיִּשְׁלַח	כב: י

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
194	דְּבַר קָטָן	מְאוּמָה	כב: יב
195	עֲכָשְׂיוּ אֲנִי יוֹדַעַ	עֲתָה יִדְעֵתִי	
196	שְׂאֵתָה פּוֹחַד מֵה' וְעוֹבֵד אוֹתוֹ בְּכָל אֲשֶׁר הוּא מְצִוָּה אוֹתְךָ	כִּי יִרְא אֱלֹהִים אֶתָה	
197	לֹא מְנַעַתָּ, לְשֹׁמֵר אֶת הַבַּיִת לְעֲצֻמָּךְ	וְלֹא חֲשַׁבְתָּ	כב: יג
198	מֵאַחֲרָי	אַחַר	
199	עֲנֵפֵי עֲצִים סְבוּכִים וְאַחוּזִים זֶה בְּזֶה	סָבַךְ	
200	בְּמִקּוֹם	תַּחַת	כב: יד
201	בְּמִקּוֹם הַזֶּה ה' רוֹאֶה, מְשַׁגֵּיחַ וּמִיטִיב לְבְרוּאָיו	ה' יִרְאֶה	
202	כְּדִי שְׂמֵהִיּוֹם וְאֵילֶךְ יֹאמֵר	אֲשֶׁר יֹאמֵר הַיּוֹם	
203	בְּהַר ה' יְבוֹאוּ לְעַבְדֹתָ אֶת ה' וּלְהַרְאוֹת לְפָנָיו	בְּהַר ה' יִרְאֶה	כב: טז
204	אֲנִי נֹשֵׁב בְּעֲצָמַי	בִּי נֹשֵׁבְעֵתִי	
205	מֵאֲמֹר	נָאִם	
206	מִפְּנֵי שׁ...	יַעַן	כב: יז
207	בְּנִיךְ יִנְצַחוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם וְיִכְבְּשׁוּ אֶת עָרֵיהֶם (לְרִשְׁתָּ בְּמִקּוֹם לְכַבֵּשׁ)	וְיִרְשׁ זָרְעֶךָ אֶת שְׂעַר אֵיבָיו	
208	כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם יִתְבָּרְכוּ בְּזִכּוֹת צְאֲצֻאֶיךָ	וְהִתְבָּרְכוּ בְּזָרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ	כב: יח
209	הַגֵּד = סֵפֶר	וַיִּגַּד	כב: כ

פָּרַעַת זַיִי שָׂרָה

בוֹת שָׂרָה וְקַנִּית בְּעֶרְת הַמִּכְכָּלָה (פָּרַק כ"ג)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	הַשָּׁנִים שֶׁל הַחַיִּים שֶׁל שָׂרָה, כְּלוּמַר: הַשָּׁנִים שֶׁחִיַּתָּה שָׂרָה	שְׁנַי חַיֵּי שָׂרָה	כג: א
2	לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָהּ, לְסַפֵּר עַל מַעֲשֵׂיהָ הַטּוֹבִים שֶׁעָשְׂתָה בְּחַיֶּיהָ	לְסַפֵּד	כג: ב
3	לְבַכּוֹת אוֹתָהּ, לְבַכּוֹת עָלֶיהָ לְאוֹת צַעַר עַל מוֹתָהּ	לְבַכְתָּהּ	
4	מֵאַצֵּל מֵתוֹ (שָׂרָה) שֶׁהִיא מוֹנַח לְפָנָיו	מֵעַל פָּנָיו מֵתוֹ	כג: ג
5	אָדָם שֶׁאִינוֹ בֶּן הַמָּקוֹם	גֵּר	כג: ד
6	אָדָם הַיוֹשֵׁב זְמַן רַב בְּמָקוֹם	תּוֹשָׁב	
7	חֲלֻקַּת קִרְקַע הַמֵּיַעֲדָת לַמִּשְׁפָּחָה לְצַדִּיק קְבוּרָה	אַחֲזַת קֶבֶר	
8	מְכַבֵּד אֶתְהָ לְפָנָיו אֱלֹהִים	נִשְׂיָא אֱלֹהִים	כג: ו
9	שָׁמַע אוֹתָנוּ, שָׁמַע אֶת הַצָּעֲתָנוּ	שָׁמַעֵנוּ	
10	בְּמִבְחָר, בְּטוֹב שֶׁל הַקְּבָרִים שֶׁלָנוּ	בְּמִבְחָר קְבָרֵינוּ	
11	לֹא יִמְנַע	לֹא יִכְלֶה	כג: ז
12	הַשְׁתַּחֲוֶה, נָפַל עַל פָּנָיו עַל הָאָרֶץ	וַיִּשְׁתַּחֲוֶה	
13	תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, שֶׁבִידָם לְהַכְרִיעַ בְּעֵינָיו הָעִיר	עִם הָאָרֶץ	
14	אִם רְצוֹנְכֶם, אִם אַתֶּם מִסְכִּימִים	אִם יֵשׁ אֵת נַפְשְׁכֶם	כג: ח
15	בְּקִשׁוֹ בְּעֵדֵי מַעֲפְרוֹן	וּפְגַעוּ לִי בְּעַפְרוֹן	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
16	מְעַרָה כְּפֹלָה, מְעַרָה בְּתוֹךְ מְעַרָה (א"ע)	מְעַרַת הַמַּכְפֵּלָה	כג: ט
17	סוּף	קִצָּה	
18	בְּמַחִיר מְלֵא	בְּכֶסֶף מְלֵא	
19	מְעוֹבְדֵי הָעִיר (הַרְגִּילִים לְבוֹא אֶל שַׁעַר הָעִיר) לְנַהוּל עֲנִינֵי הָעִיר	בְּאֵי שַׁעַר עִירוֹ	כג: י
20	שָׁמַע אוֹתִי	שָׁמַעֲנִי	כג: יא
21	אָבַל	אָדָּ	כג: יג
22	הִלּוֹאִי	לוֹ	
23	מְטִיל שֵׁל כֶּסֶף בְּמִשְׁקַל מְסִים	שָׁקַל כֶּסֶף	כג: טו
24	כֶּסֶף טְהוֹר לֹא סִיגִים, שְׁכַל סוֹחֵר - בְּכָל מְקוֹם - מְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּרִצּוֹן	עִבֵר לְסוֹחֵר	כג: טז
25	הַשְּׂדֵה שֶׁהָיָה שִׁיךְ לְעַפְרוֹן הַפֶּךְ לְהִיּוֹת קִנְיָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם	וַיִּקַּם שְׂדֵה עַפְרוֹן	כג: יז

אַבְרָהָם מִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ לְקָחוֹת לְיִצְחָק אִשָּׁה בְּאֶרֶם (פֶּרֶק כֹּד: א - ט)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
26	נִכְנַס לְשָׁנוֹת הַזְקָנָה	בָּא בַיָּמִים	כד: א
27	הָעֶבֶד הַחֹשֵׁב שֶׁבְּעַבְדּוֹ (וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֶלְיָעָזֵר)	עַבְדּוֹ זִקֵן בֵּיתוֹ	כד: ב
28	הַמַּמְנָה עַל עֲנִינֵי הַבַּיִת וּמְנַהֵל אוֹתוֹ	הַמִּשְׁלַל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ	
29	כְּדֵי לְהַשְׁבִּיעַ	שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי	
30	לֹא תִסָּכֵם	לֹא תֵאָבֵה	כד: ה
31	הִזְהָר	הִשְׁמַר לָךְ	כד: ו

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
32	תהיה נקי (= פטור, משוחרר) משבועתי, כלומר: לא תהיה חיב לקיים את שבועתי	ונקית משבועתי	כד:ח

הַעֲבֹד עַל יַד הַבָּאָר וְהַפְּגִישָׁה עִם רֵבֶבָה (פרק כד: י - לא)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
33	הברין, הושיב על הברכים	ויברך	כד: יא
34	על יד באר המים	אל-באר המים	
35	זמן	עת	
36	הזמן לי, בבקשה	הקרה נא לפני	כד: יב
37	מעשה טוב	חסד	
38	עומד	נצב	כד: יג
39	על יד המעין	על עין המים	
40	הרכיני, השכיבי	הטי	כד: יד
41	הזמנת, בחרת	הבחת	
42	עדין לא	טרם	כד: טו
43	סיים	כלה	
44	נולדה	ילדה	
45	יפה	טבת מראה	כד: טז
46	הגמיאי אותי, תני לי לשותות (לגימה של מים)	הגמיאיני	כד: יז
47	עד שייסימו	עד אם פלו	כד: יט
48	ערתה, שפכה	ותער	כד: כ
49	מכל פתוח לשתיית הבהמות	שקת	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
50	מִתְפַּלֵּא, מִשְׁתּוֹמֵם	מִשְׁתַּאֲה	כד: כא
51	שׁוֹתֵק	מִחְרִישׁ	
52	הָאֵם הַצְּלִיחַ (ה"א השאלה)	הַהַצְּלִיחַ	
53	טִבַּעַת לְאָף	נָזֵם	כד: כב
54	תִּכְשִׁיט לְיָדַיִם	צָמִיד	
55	יַחֲדַת מִשְׁקַל	בְּקַע	
56	הָאֵם יֵשׁ	הֵיֵשׁ	כד: כג
57	מֵאֲכַל לִבְהֵמוֹת	תֵּבֶן מִסְפּוֹא	כד: כה
58	קֵד, כּוֹפֵף אֶת רֵאשׁוֹ	וַיִּקַּד	כד: כו
59	הַשְׁתַּחֲוֶה, נָפַל עַל פָּנָיו לְאָרֶץ	וַיִּשְׁתַּחֲוֶה	
60	נָחָה אוֹתִי, הוֹבִיל אוֹתִי	נָחַנִּי	כד: כז
61	הַגִּידָה, סִפְרָה	וַתִּגַּד	כד: כח
62	כֵּן	כֹּה	כד: ל

הַעֲבֹד בְּבֵית בְּתוֹאֵל (פרק כד: לב - סא)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
63	פָּתַח אֶת הַגְּמָלִים = הִתִּיר אֶת הַגְּמָלִים מִהַרְצוּעוֹת הַקּוֹשְׁרוֹת אֶת הַמִּשְׁאוֹת שְׁעָלֵיהֶם	וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים	כד: לב
64	הוֹשֵׁם (עַל יָדַי מִיִּשְׁהוֹ)	וַיּוֹשֵׁם	
65	גָּדַל = הֶעֱשִׂיר	וַיִּגְדַּל	כד: לה
66	ה' שְׁאַנִּי עוֹבֵד אוֹתוֹ (הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַרְצוּיָה לְפָנָיו)	ה' אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו	כד: מ
67	שְׁבוּעָה	אֲלֵה	כד: מא
68	אִם אֶתָּה	אִם יִשָּׂד	כד: מב
69	בַּחוּרָה צְעִירָה, נְעִרָה	עֲלָמָה	כד: מג
70	ה' סָבַב אֶת מַה שֶּׁקְרָה	מֵה' יֵצֵא הַדָּבָר	כד: נ

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
71	מֵאֲכָלִים טְעִימִים	מִגְדַּנֶּת	כד: נג
72	הִנִּיחוּ אוֹתִי לְלַכֵּת	שְׁלַחְנִי	כד: נד
73	תִּתְעַכֵּב, תִּשְׂאֵר	תִּשָּׁב	כד: נה
74	שָׁנָה	יָמִים	
75	עֲשֵׂה חֲדָשִׁים	עֲשׂוֹר	
76	הָאֵם תִּלְכִּי, הָאֵם אֶת מִסְפִּימָה לְלַכֵּת? (ה"א השאלה)	הַתִּלְכִּי	כד: נח
77	הַשְּׂפָחָה שֶׁהִינִיקָה אוֹתָהּ בְּהִיּוֹתָהּ תִּינּוֹקֶת, וְהִיא הַחֲשׂוּבָה בְּשִׂפְחוֹתֶיהָ	מִנְקָתָהּ	כד: נט
78	כְּמוֹ תִהְיִי	הִי	כד: ס
79	עֲשֵׂרֵת אֲלָפִים	רִבְבָה	
80	צֹאצְאֵיךְ יִנְצְחוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם (שער = המקום המרכזי של העיר וכאשר הוא נכבש הרי זה כאלו נכבשה כל העיר)	וַיִּירֶשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שַׁעַר שְׁנֵאָיו	

נִשְׂוֵאֵי יְצוּזֹק עִם רִבְבָה (פרק כד: סא - סז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
81	חֲזֹר מִנְסִיעֶתוֹ אֵל...	בָּא מְבוֹא	כד: סב
82	לְטִיֵּל וְלַהֲגוֹת בְּמַחֲשִׁבוֹתַי	לָשׁוֹחַ	כד: סג
83	יָרְדָה בְּמַהֲירוֹת מֵעַל הַגָּמֶל בְּלֹא לְהַבְרִיךְ אוֹתוֹ	וּתְפֹל, מֵעַל הַגָּמֶל	כד: סד
84	הִזָּה	הִלְזָה	כד: סה
85	סָדִין לְכֶסוּי רֹאשׁ הָאִשָּׁה	הַצְעִיף	
86	הַתְּכַסְתָּהּ, כִּסְתָהּ אֶת עֲצָמָהּ	וּתְתַבֵּס	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
87	אֵל הָאֱלֹהִים	הָאֱלֹהִים	כד: סז
88	נָשָׂא אוֹתָהּ לְאִשָּׁה	וַיִּקַּח אֶת רַבֶּקָּה	
89	אָהַב אוֹתָהּ	וַיֵּאָהֲבָהּ	
90	יִצְחָק נָחַם (= נִרְגַע) מִצַּעְרוֹ עַל מוֹת אִמּוֹ	וַיִּנְחַם יִצְחָק אֶחָרֵי אִמּוֹ	

צָאצְאֵי אֲבָרָהִם וּמוֹתוֹ (פרק כה: א - יא)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
91	הוֹסִיף (עתיד מהופך)	וַיִּסֹּף	כה: א
92	אִשָּׁה שְׂאִינָה נְשׂוּאָה לְאִישׁ, רַק מִיַּחַדָּת לּוֹ, וְאִין לָהּ מַעֲמֵד וְכַבּוּד שֶׁל הַגְּבִירָה	פִּילְגָשׁ	כה: ו
93	שָׁלַח אוֹתָם = גָּרָשָׁם	וַיִּשְׁלַחֵם	
94	מִזְרָחָהּ, אֵל אֶרֶץ קָדִם - אֵל אֶרְצוֹת הַמִּזְרָח. קָדִם = מִזְרָח	קִדְמָה	
95	מֵת	וַיָּגוּעַ	כה: ח
96	בְּטוֹי לְצִיּוֹן אֲרִיכוֹת יָמִים טוֹבִים	בְּשִׁיבָה טוֹבָה	
97	נֶאֱסַף, הִצְטָרַף אֶל אֲבוֹתָיו שֶׁכָּבַר מֵתוֹ	וַיֵּאָסֶף אֶל עַמּוּיוֹ	

תּוֹלְדוֹת יִשְׁמָעֵאל (פרק כה: יב - יז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
98	הִבֵּן הָרֵאשׁוֹן שְׁנוּלֵד	בָּכַר	כה: יג

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
99	כָּפַר, יָשׁוּב בְּלִי חוֹמָה	חָצַר	כה: טז
100	מִבְּצָר	טִירָה	
101	נִכְבָּד, מְנַהֵיג	נָשִׂיא	
102	עַם	אִמָּה	
103	הַשָּׁנִים שְׁחֵי יִשְׁמְעָאֵל	שָׁנֵי חַיִּי יִשְׁמְעָאֵל	כה: יז
104	גָּרוּ, שָׁכְנוּ	וַיִּשְׁכְּנוּ	כה: יח
105	לְצַד מְזָרַח	עַל פְּנֵי	
106	עַד שְׁבָאִים, מְגִיעִים	בְּאֵבָה	
107	שָׁלַט עַל כָּל אֶחָיו	עַל פְּנֵי כָּל אֶחָיו נָפַל	

פְּרֻשֵׁת תּוֹלְדוֹת

לִדְת יַעֲקֹב וְעֵשׂו
וּבְמִכִּירַת הַבְּכוֹרָה (פָּרָק כָּה: יט – לד)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	ספור העניינים, הקורות	תולדות	כה: יט
2	כְּאֲשֶׁר הוּא לָקַח אֶת... כְּאֲשֶׁר הִתְחַתֵּן עִם...	בְּקָחְתוּ אֶת	כה: כ
3	שם המקום, ומשמעו – שדה ארם	פֶּדֶן אֲרָם	
4	עֵתֶר, הַתְּפַלֵּל	וַיַּעֲתֵר	
5	בְּשִׁבִיל	לְנִכְח	כה: כא
6	נָעִתֶר, קָבַל אֶת תְּפִלָּתוֹ	וַיַּעֲתֵר	
7	הַתְּרוֹצֵצוּ = זָזוּ בַתְּנוּעוֹת חֲזָקוֹת	וַיִּתְרַצְצוּ	
8	בְּבִטָּנָה	בְּקִרְבָּה	
9	מדוע קורה לי הדבר הזה? (שלא כמו אצל שאר הנשים)	לָמָּה זֶה אֲנֹכִי	כה: כב
10	הֲלָכָה לְשֵׁאל נְבִיא (אֲבָרְהָם אוֹ שֵׁם)	וַתִּלְדִּי לְדָרֶשׁ אֶת ה'	
11	לְאֵמִים = עַמִּים	גֵּיִם	
12	מִבְּטָנְךָ יֵצֵאוּ, כְּלוֹמֵר: תִּלְדִּי	מִמַּעֲיַד יִפְרְדוּ	
13	עִם יוֹתֵר מֵעַם	וְלֹאִם מִלְּאֵם	כה: כג
14	יְהִי־אֲמִיץ (= חֲזָק)	יֵאֲמָץ	
15	הַגְּדוֹל יְהִי עֶבֶד לְקָטָן	וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר	
16	מִלְּאוּ (= נִגְמְרוּ) תִּשְׁעָה יְרַחֵי לְדָה, כְּלוֹמֵר: הִגִּיעַ זְמַנָּה לְלִדְת	וַיִּמְלְאוּ יְמֵיהָ לְלִדְת	כה: כד
17	תְּאוּמִים	תּוֹמָם	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
18	בְּצַבַּע אֲדָמָדִם	אֲדָמוֹנִי	כה: כה
19	מַעִיל פְּרוֹה, שֶׁהוּא מְלֵא שְׁעָרוֹת	אֲדָרַת שֶׁעַר	
20	מַחְזִיקָה	אֲחֻזָּת	כה: כו
21	הַקָּצָה הָאֲחֻזִּירִי שֶׁל הַרְגֵל	עֶקֶב	
22	כְּאֲשֶׁר הוֹלִיד אוֹתָם	בְּלִדַת אֲתָם	
23	בָּקִי בַמְּלֶאכֶת הַצִּיד	יָדַע צִיד	כה: כז
24	אִישׁ חוֹן, הַמְּשׁוֹטֵט בַּמְּרַחֲבִים לְצִיד	אִישׁ שָׂדָה	
25	יֵשֶׁר וְשׁוֹנֵא שֶׁקֶר	תָּם	
26	רוּעָה צֹאן, יוֹשֵׁב בְּאֹהֲלֵי רוּעִים	יֹשֵׁב אֹהֲלִים	
27	בְּגִלְל שֶׁהִיָּה מְבִיא צִיד וְנוֹתֵן לְאָכַל (צִד בְּשֶׁר שֶׁל חַיּוֹת בַּר הַטְּעִים בַּמִּיחָד)	כִּי צִיד בְּפִיו	כה: כח
28	הַזִּיד = בֶּשֶׁל	וַיִּזַּד יַעֲקֹב	כה: כט
29	תְּבַשִּׁיל	נִזִּיד	
30	הָאֲכִילָנִי, תֵּן לִי לִבְלַע (לְלַעַט = לִבְלַע)	הִלְעִיטָנִי	כה: ל
31	מְכָר! (צוּוִי)	מְכָרָה	כה: לא
32	הַיּוֹם, כְּלוֹמֵר: עֲכָשְׁיוּ	כִּיּוֹם	
33	בְּיוֹם מִן הַיָּמִים, מִסְפָּנוֹת הַצִּיד	הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת	כה: לב
34	בָּזָה, זָלַל	וַיִּבֶז	כה: לד

יְצוּזָקָה עִם אֲבִימֶלֶךְ (פֶּרֶק כו: א - טו)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
35	חוֹן מְ...	מְלִבֵּד	כו: א
36	אֶל גְּרָר (ה"א הַמַּגְמָה)	גְּרָרָה	
37	כְּמוֹ: הָאֵלָה	הָאֵל	כו: ג
38	אֲנִי אֶקְיָם אֶת הַשְּׁבוּעָה	וַהֲקִמְתִּי אֶת הַשְּׁבֻעָה	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
39	יִתְבָּרְכוּ בְּזִכּוֹת צְאֲצְאֵיךְ	וְהִתְבָּרְכוּ בְּזִרְעֶךָ	כו: ד
40	עַמֵּי הָעוֹלָם	כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ	
41	מִן הַסֶּבֶה ש... (עֶקֶב = בְּגִלָּל)	עֶקֶב	כה: ה
42	שָׁמַר בְּדַבְּקוֹת עַל דְּרַךְ ה' הַכּוֹלְלֵת מִצְוֹת, חֻקִּים וְתוֹרוֹת	וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרְתִּי	
43	שָׁאֲלוּ עַל (= אוֹדוֹת) אֲשֶׁתּוֹ	וַיִּשְׁאֲלוּ... לְאִשְׁתּוֹ	
44	פָּחַד	יִרָא	כו: ז
45	מִחֲשַׁשׁ שְׁמָא יִהְרָגוּ אוֹתִי	פֶּן יִהְרָגֵנִי	
46	בְּגִלָּל רִבְקָה	עַל רִבְקָה	
47	יָפָה	טוֹבֵת מְרָאָה	
48	יֵשֵׁב שָׁם זְמַן רַב	אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים	
49	הַשְּׂקִיף = הַסֵּתֵכַל לְמִטָּה	וַיִּשְׂקֹף	כו: ח
50	דְּרַךְ הַחֲלוֹן	בְּעֵד הַחֲלוֹן	
51	מְרָאָה סִימְנֵי חִבְרָה, כְּמִנְהַג אִישׁ בְּאִשְׁתּוֹ	מִצַּחֵק אֶת	
52	אָבַל	אָדָּךְ	כו: ט
53	עוֹד מְעַט, קְרוֹב הִיָּה הַדָּבָר ש...	כְּמְעַט	
54	אִישׁ אֶחָד מִן הָעָם	אֶחָד הָעָם	כו: י
55	חֲטָא	אָשָׁם	
56	הַמְזִיק, הַעוֹשֶׂה רָעָה	הַנִּגָּע בְּ... מֵאָה שְׁעָרִים	כו: יא כו: יב
57	כְּמוֹת גְּדוֹלָה (שְׁעַר = מִדָּה מְסִימָת)	וַיִּגְדַּל	
58	גְּדַל = הַעֲשִׂיר	וַיִּגְדַּל	כו: יג
59	הִיָּה הוֹלֵךְ וּמוֹסִיף בְּעֶשְׂרוֹ בְּכָל יוֹם וַיּוֹסֵף הַלּוֹךְ וַיִּגְדַּל	וַיִּגְדַּל הַלּוֹךְ וַיִּגְדַּל	
60	שָׁם כּוֹלָל לְעַבְדִּים וּשְׂפָחוֹת	וַעֲבָדָה	כו: יד
61	גְּדוֹלָה	רַבָּה	
62	סָתְמוּ אוֹתָם	סָתְמוּם	כו: טו
63	הַסֵּתֵלֵק מֵאֲתָנוּ	לֵךְ מֵעִמָּנוּ	
64	בְּגִלָּל שְׁנֵהִייתָ עֲצוּם (= חֲזָק, עֲשִׂיר) יוֹתֵר מֵאֲתָנוּ	כִּי עֲצַמְתָּ מִמָּנוּ	כו: טז

יְצוּק בְּנוֹל גָּרַר, רִיב הַבְּאֵרוֹת (פרק כו: יז – כב)

מס' פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
כו: יז	וַיַּחַן	חָנָה, תָּקַע אֶת מַחְנֵהוּ	65
כו: יט	מִים חַיִּים	מִים נוֹבְעִים וְזוֹרְמִים	66
כו: כ	הַתַּעֲשִׂקוּ	הַתַּעֲסָקוּ = עָרְעְרוּ עַל זְכוּיֹתָיו עַל הַבְּאֵר	67
כו: כא	שִׁטְנָה	שִׁנְאָה	68
כו: כב	וַיַּעֲתֵק	הַעֲתִיק = עָבַר	69
	הֶרְחִיב	הִנִּיחַ לָנוּ מִן הַמְּרִיבוֹת	70
	וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ	וְנַפְרָה (נִתְרַבָּה) בְּאֶרֶץ	71

יְצוּק בַּבְּאֵר שִׁבַּע (פרק כו: כג – לג)

מס' פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
כו: כד	אֶל תִּירָא	אֶל תִּפְחָד	72
	בַּעֲבוּר	בְּגִלְל, בְּזָכוֹת	73
כו: כה	וַיֵּט	נָטָה = פָּרַשׁ	74
	וַיִּכְרוּ	כָּרוּ = חָפְרוּ	75
כו: כו	וְאַחֲזֵת מֵרַעְהוּ	קְבוּצָה מִשְׁרֵיו וְעַבְדָּיו	76
כו: כז	וְתִשְׁלַחֲנִי	שִׁלַּחְתֶּם (= גִּרְשִׁיתֶם) אוֹתִי	77
כו: כח	אֵלָה	שְׂבוּעָה (= בְּקִלְלָה)	78
	בֵּינוֹתֵינוּ	בֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִים שְׁלָנוּ	79

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
80	כְּמוֹ שֶׁלֹא נִגְעַנּוּ בְּךָ לְרַעָה, כְּלוֹמֵר לֹא הִזְקַנּוּ לְךָ	כְּאֲשֶׁר לֹא נִגְעַנּוּךָ	כו: כט
81	שִׁלַּחְנוּ (= גִּרְשָׁנוּ) אוֹתְךָ בְּלֹא לַעֲשׂוֹת לְךָ רַע, כְּגוֹן: לְגַזֵּל אֶת רְכוּשְׁךָ וְכד'...	וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם	
82	אֵתָהּ עֲכָשְׂיוּ מִבְּרַךְ (= מִצְּלִיחַ) עַל יַדֵּי ה'	אֵתָהּ עֲתָה בְּרוּךְ ה'	
83	לָנָה אוֹתָם	וַיִּשְׁלַחֵם	
84	הַגִּידוּ = סִפְרוּ	וַיַּגִּדוּ	כו: לב

נִשְׁוֵאֵי עֲשׂוּ עִם בְּנוֹת הַזֹּזְתֵי (פֶּרֶק כו: לד - לה)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
85	הֵן גִּרְמוּ צַעַר	וַתְהִיֵּן מֵרַת רוּחַ	כו: לה

הַבְּרָכוֹת שֶׁל יִצְזָק לְבָנָיו (פֶּרֶק כז: א - כזז: ט)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
86	כְּאֲשֶׁר הִזְקִין (ז.ק.ן - יְחִיד, עֵבֶר, נִסְתָּר)	זָקַן	כו: א
87	עֵינָיו כְּהוּ (= רָפוּ, נִחְלָשׁוּ) בִּיכָלֶת לְרֵאוֹת, כְּלוֹמֵר: הוּא נִהְיָה עוֹר	וַתִּבְהִין עֵינָיו מִרְאֵת	
88	אֵינְנִי יוֹדֵעַ מֵתֵי אָמוֹת	לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי	כו: ב

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
89	קח	שָׂא	כז: ג
90	כְּלִי הַצִּיד שְׁלַךְ וְהֵם: תְּלִיךְ = תְּלִי שְׁלַךְ, אֲשֵׁפוֹת הַחֲצִים וְקִשְׁתְּךָ = הַקִּשְׁתַּת שְׁלַךְ	כְּלִיךְ	
91	מֵאֲכָלִים טְעִימִים	מִטְעַמִּים	כז: ד
92	כְּדֵי שְׂאֲבַרְךָ אוֹתְךָ	בְּעִבּוֹר תְּבַרְכֶּךָ נְפֹשִׁי	
93	לִפְנֵי שְׂאֵמוֹת	בְּטָרֶם אָמוֹת	
94	אִישׁ מְלֹא שְׁעֵרוֹת	אִישׁ שְׁעָר	כז: יא
95	לֹלֵא שְׁעֵרוֹת	חֶלֶק	
96	יִמְשֵׁשׁ אוֹתִי, יַגַּע בִּי כְּדֵי לְזַהוֹת אוֹתִי	יִמְשִׁנִּי	כז: יב
97	אֲהִיָּה כְּלוֹעֵג וּמְלַגֵּל עָלָיו	וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ	
98	יָפִים	חֲמֻדָּת	כז: טו
99	צִוְאוֹרוֹ הַחֶלֶק	חֶלֶקֶת צִוְאוֹרָיו	כז: טז
100	כְּמוֹ וְאָכַל (תּוֹסֵפֶת ה' – פִּעַל מְאָרְךָ)	וְאָכְלָה	כז: יט
101	כְּדֵי שְׂתַבְּרְךָ אוֹתִי	בְּעִבּוֹר תְּבַרְכֵנִי נְפֹשֶׁךָ	
102	כִּי־צַד זֶה קִרְהַ שׁ...	מֵה-זֶה	כז: כ
103	הַזְמִין	הַקִּרְהַ	
104	קִרְבַּ	גִּשְׁהַ	כז: כא
105	תֵּן לִי נְשִׁיקָה	וּשְׁקָה-לִי	כז: כב
106	בְּרִכּוֹת הַטֵּל וְהַגִּשְׁם הַבָּאִים מִן הַשָּׁמַיִם	מִטַּל הַשָּׁמַיִם	כז: כח
107	פוֹרִיּוֹת הָאֲדָמָה	מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ	
108	הַרְבֵּה	וְרַב	
109	שֵׁם כּוֹלֵל לַתְּבוֹאוֹת (חֲטָה, שְׁעוֹרָה וְכוּ'...)	דָּגוּן	
110	יֵן	תִּירֵשׁ	כז: כט
111	אָדוֹן	גְּבִיר	
112	הַמְקַלְלִים אוֹתְךָ	אֲדָרִיךְ	
113	מְקַלְלִים	אָרוֹר	
114	סִיָּם	כְּלָה	כז: ל

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
115	נְבַהֵל וּפְחַד	וַיַּחְרַד	כז: לג
116	בְּהֵלָה	חָרְדָה	
117	אִם כֵּן	אָפּוּא	
118	מָלֵא מְרִירוֹת (= צַעַר, רָגֵז)	מָרָה	כז: לד
119	רַמְאוֹת	בְּמַרְמָה	כז: לה
120	הָרִי כֵן, בְּצִדֵּק	הָכִי	כז: לו
121	עֲקַב אוֹתִי = רָמָה אוֹתִי בְּתַפְסוֹ אֶת מְקוֹמִי (בְּבִכּוּרָה וּבְבִרְכָה)	וַיַּעֲקֹבֵנִי	
122	הָאֵם לֹא (ה"א השאלה)	הֲלֹא	
123	הַשְּׂאֲרֶת	אֲצִלֶּת	כז: לז
124	סָמַכְתִּי אוֹתוֹ, נָתַתִּי לוֹ לְסִמְכוֹ (= לְתַמְכוֹ)	סָמַכְתִּיו	
125	הָאֵם בְּרָכָה	הַבְּרָכָה	
126	פְּרִנְסַתְךָ תִּהְיֶה עַל גִּזְלִי וּמִלְחָמָה	עַל חֲרַבְךָ תִּחְיֶה	כז: לח
127	תִּשְׂאֹף, תִּתְאַמֵּץ (הַרְד"צ הוֹפְמָן זצ"ל)	תָּרִיד	
128	תָּסִיר אֶת שְׁלוֹנוֹ מֵעֲלֶיךָ	וּפָרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צִוְאַרְךָ	
129	שָׂטֵם = שָׂנֵא	וַיִּשְׂטֵם	כז: מא
130	לְאַחַר שְׂאֵבֵי יָמוֹת	יִקְרְבוּ יָמֵי אָבִל אָבִי	
131	מִתְכַנֵּן לְהַרְגֵּךָ אוֹתְךָ	מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֶּךָ	
132	כְּמָה שָׁנִים	יָמִים אֲחָדִים	כז: מד
133	יִשְׁקֹט כְּעֵסוֹ	תִּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ	
134	יָמוֹתוֹ בְּנֵי	אֲשֶׁבֶל	
135	מְאַסְתִּי	קִצְתִּי	כז: מו
136	בְּעַל הַיִּכְלֶת	וְאֵיל שָׁדִי	כח: ג
137	מִמֶּנּוּ יֵצְאוּ קֵהֶל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל	הָיִיתָ לְקֵהֶל עַמִּים	
138	לַעֲשׂוֹת שְׂתִירֶשׁ	לְרִשְׁתָּךְ	
139	בְּנוֹסֵף עַל נַשְׂיוֹ	עַל נַשְׂיוֹ	כח: ט

פְּרָשֶׁת וַיֵּצֵא

וַיֵּצֵא יְעֻקֵּב וַנְּדַרְרוּ (פרק כוז: י - כב)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	הֵלֵךְ אֶל חֶרֶן (ה"א המגמה)	וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה	כת: י
2	פָּגַע = פָּגַשׁ	וַיִּפְגַּע	כת: יא
3	לָזַן = יָשָׁן	וַיִּלְזַן	
4	בֵּינוֹ שֶׁשָּׁקַעַה הַשָּׁמֶשׁ	בֵּי-בֵּא הַשָּׁמֶשׁ	
5	לָקַח אֶבֶן מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם	וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם	
6	מִצַּד הָרֹאשׁ (לְמִרְגְּלוֹתָיו = מִצַּד הַרְגְּלִים)	מִרְאֲשָׁתָיו	כת: יב
7	עוֹמֵד - מִן הַשָּׁמַיִם - אֶל הָאָרֶץ	מִצֵּב אֲרָצָה	
8	קָצְהוּ הָעֲלִיּוֹן	רִאשׁוֹ	כת: יד
9	תִּפְרָץ = תִּתְרַבֶּה וְתִתְפַּשֵּׁט	וּפְרָצָתָ	
10	אֶל צֵד הַיָּם, מְעַרְב וכו'	יָמָה	כת: טו
11	אָשִׁיב (= אֶחְזִיר) אוֹתָךְ	וְהִשְׁבַּתִּיךָ	
12	עַד שֶׁאֲקִים אֶת מַה שֶׁהִבְטַחְתִּי לָךְ	עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת	כת: טז
13	הַקִּיץ = הַתְּעוֹרֵר	וַיִּקְצֵץ	
14	בְּאֵמֶת, מִלַּת הַתְּפַעְלוֹת	אָבָן	כת: יז
15	הַמָּקוֹם הַזֶּה, כִּמָּה הוּא מְעוֹרֵר יְרָאָה, פָּחַד	מֵה נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה	
16	אָבָן הַנּוֹצֵבֶת (= עוֹמֵדֶת) לְעִבּוֹדַת ה'	מִצֵּבָה	כת: יח
17	יָצַק (= שָׁפַךְ) שָׁמֶן עַל חִלְקָה הָעֲלִיּוֹן כְּדֵי לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ	וַיִּצַק	
18	אָבֵל	וַאֲוֹלָם	כת: יט

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
19	התחייבות לעשות איזה דבר	נדד	כת: כ
20	אם אלהים יעזר לי	אם יהיה אלהים עמדי	
21	אשוב (= אחזור) שלם ובריא	ושבתי בשלום	כת: כא
22	מקום מיוחד לעבודת ה'	בית אלהים	כת: כב
23	החלק העשירי מן הנכסים	מעשר	

הפגישה עם רזול (כט: א - יד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
24	יעקב נשא (= הרים) את רגליו והתחיל ללכת	וישא יעקב רגליו	כט: א
25	שוכבים וממתינים על ידה	רבצים	כט: ב
26	רגילים הרועים - של העדרים - להשקות את הצאן	ישקו העדרים	
27	פתח הבאר	פי הבאר	
28	כך היה המנהג לעשות בכל יום להשקות הצאן	ונאספו... וגללו... והשיבו	כט: ג
29	ידידי, פניה מתוך נמוס אל אנשים שאינם מכרים	אחי	כט: ד
30	האם אתם יודעים (מכירים)	הידעתם	כט: ה
31	הרי	הן	כט: ז
32	עדין אור היום רב, כלומר: נשאר זמן עד לשקיעה	עוד היום גדול	
33	אין זה הזמן להחזיר את המקנה לבתים	לא עת האסף המקנה	
34	בעוד שהוא מדבר עמם	עודנו מדבר עמם	כט: ט
35	גלל = הסיר	ויגל	כט: י

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
36	הַרִים אֶת קוֹלוֹ בְּבִכִי, הִתְחִיל לְבַכּוֹת	וַיִּשָּׂא אֶת קְלוֹ וַיִּבְךְ	כט: יא
37	סַפֵּר, עֲנִינוּ: אֲמִירַת דְּבָרִים בְּהִרְחָבָה	וַיַּגֵּד	כט: יב

נְשׂוּאֵי יַעֲקֹב (פרק כט: טו - ל)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
38	אָבֵל, בְּאֵמַת אֶתְּה קְרוֹב לְמִשְׁפַּחְתִּי	אֵךְ עֲצָמֵי וּבְשָׂרֵי אֶתְּה	כט: יד
39	הָאֵם בְּגִלְל שְׂאֶתְּה אָחִי	הִכִּי אָחִי אֶתְּה	כט: טו
40	תַּעֲבֹד אֲצִלִי לְלֹא שְׂכָר	וְעַבְדְּתַנִּי חֲנָם	
41	חֲלָשׁוֹת וְדוֹמְעוֹת	רַכּוֹת	כט: יז
42	טוֹב שְׂאֲנִי אֶתְּנ	טוֹב תַּתִּי	כט: יט
43	בְּגִלְל שְׂאֶהֱב אֶתְּה	בְּאֶהֱבָתוֹ אֶתְּה	כט: כ
44	כְּמוֹ תְּנ. הֵב = תְּנ	הֶבֱה	כט: כא
45	נִשְׁלָמוּ, נִגְמְרוּ יְמֵי עֲבוֹדְתִי	מְלָאוּ יְמֵי	
46	הַשְּׁלֵם שְׂבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה שֶׁל זֹאת, שֶׁל לֹאֶה	מְלֹא שְׂבַע זֹאת	כט: כז
47	יֹתֵר מְלֹאֶה	מְלֹאֶה	כט: ל

הַלֵּדֶת בְּנֵי יַעֲקֹב (פָּרָק כֹּט: לֹא – ל: כֹּד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
48	עֲזוּבָה, פְּחוֹת אֶהוּבָה, לְעַמַּת רַחֵל	שְׁנוּאָה	כט: לא
49	נָתַן לָהּ הַרְיוֹן	וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ	
50	אִשָּׁה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְלֶדֶת	עֲקָרָה	כט: לב
51	הַשְּׂגִיחַ	רָאָה	
52	בְּצַעְרֵי	בְּעֵנָיִי	כט: לד
53	יְתַחֲבֵר, יְתַקְשֵׁר	יְלוּהַ	
54	אֲשַׁבַּח	אוֹדָה	כט: לה
55	פְּסָקָה לְלֶדֶת	וַתַּעֲמֵד מְלֶדֶת	
56	וְאִם לֹא, אֵין עֵרֶךְ לְחַיֵּי וּכְאֵלוֹ אָנִי מֵתָה	וְאִם אֵין מֵתָה אֲנֹכִי	ל: א
57	יַעֲקֹב כָּעַס עַל רַחֵל	וַיַּחַר אַף יַעֲקֹב בְּרַחֵל	ל: ב
58	בְּנִים	פְּרֵי בְטָן	ל: ג
59	שִׁפְחָתִי	אֲמָתִי	
60	אָנִי אֲגַדֵּל אֶת הַבֵּן שֶׁהִיא תֵּלַד וְאֲחַנּוּךְ אוֹתוֹ, וְהוּא יִהְיֶה כְּמוֹ הַבֵּן שְׁלִי מִמֶּנָּה	וַתֵּלֵד עַל בְּרַפִּי וְאִבְנָה גַם אֲנֹכִי מִמֶּנָּה	
61	דָּן אוֹתִי, שִׁפְט וְזָכָה אוֹתִי בְּדִין (= בְּמַרְיָבָה, בְּתַחֲרוּת) שִׁישׁ לִי עִם אַחוֹתַי	דָּנַנִּי	ל: ו
62	נְאֻבְקָתִי נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים = מְאֻבְקִים גְּדוּלִים וְקָשִׁים	נִפְתַּלְתִּי	ל: ח
63	נִצַּחְתִּי	יְכַלְתִּי	
64	הוֹפִיעַ מִזֶּל	בָּא גָד	ל: יא
65	אוֹמְרוֹת עָלַי שְׂאִנִּי מְאֻשֶּׁרֶת	אֲשֻׁרוּנִי	ל: יג
66	מִן צֶמַח בֵּר הַגָּדֵל בְּשִׁדוֹת	דוּדָאִים	ל: יד
67	הָאֵם זֶה דְּבַר קָטָן	הַמְעַט	ל: טו
68	שִׁלְקַחְתָּ אֶת בְּעָלִי, כְּלוֹמֵר, שְׂזָכִית בְּאֶהְבְּתוֹ	קַחְתָּךְ אֶת אִישִׁי	
69	וְאֵת רוּצָה לְקַחְתָּ...!?	וְלִקַּחְתָּ	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
70	יגור עמי (זבול = בית, מקום מגורים)	יזבֹּלְנִי	ל: כ
71	סֶלֶק	אֶסֶף	ל: כג
72	הבושה שלי	חַרְפְּתִי	

יעקב עושה לביתו (פרק ל: כה - פרק לא: ב)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
73	תן לי רשות ללכת	שִׁלַּחֲנִי	ל: כה
74	ידעתי על פי סימנים, בטוי של עובדי אלילים	נחֲשֵׁתִי	ל: כז
75	כמו: נקב, אמר בפרוש	נִקְבָה	ל: כח
76	לפני בואי אליך	לִפְנֵי	ל: ל
77	פרץ = נתרבה	וַיִּפְרֹץ	
78	בגללי, מעת בואי אליך	לְרַגְלִי	
79	מתי אעבד לצרכי ביתי כמו שעבדתי בשבילך?	מִתִּי אַעֲשֶׂה גַם אֲנֹכִי לְבֵיתִי	
80	עם נקדות לבנות	נִקְדָּ	ל: לב
81	עם טלאים (= כתמים) לבנים	טְלוּא	
82	צדקתי תענה (תעיד בי)	וְעִנֵּתָה בִּי צְדָקָתִי	ל: לג
83	לאחר זמן	בְּיוֹם מָחָר	
84	כאשר תבוא לבקר אצלי לבדק איזה צאן לקחתי לשכרי	כִּי-תָבוֹא עָלַי-שֹׁכְרֵי לִפְנֵיךָ	
85	כן, אני מסכים	הֵן	ל: לד
86	הלואי	לֹו	
87	הזכר בעזים (עז = נקבה)	תִּישׁ	ל: לה
88	הזכר בכבשים (רחל = נקבה)	אֵיל	
89	כתמים לבנים בגפנים הנראים כצמידים קשורים	עֲקָדִים	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
90	מקלות (שם קבוצי)	מקל	ל: לו
91	רטב מעט, שאינו יבש	לח	
92	מיני עצים שצבע העץ לאחר הסרת הקליפה - לבן	לבנה, לוז, ערמון	
93	פצל = הסיר את הקלפה	ויפצל	
94	גלוי	מחשף	ל: לח
95	הציג, העמיד	ויציג	
96	אבנים בהן יש שקע גדול שאותו ממלאים במים להשקות את הצאן	רהטים, שקתות המים	
97	מול	לנכח	ל: לט
98	התיחמו = היו בעונת הרבייה	ויחמנה, ויחמו	
99	ש, שם	וישת	ל: מ
100	שם אותם	שתם	
101	החזקים, שאבריהם קשורים ובריאים, והם הצאן הנולדים בעונת ניסן	המקשרות	ל: מא
102	החלשים, והם הצאן הנולדים בעונת תשרי	העטפים	ל: מב
103	פרץ = נעשה עשיר	ויפרץ	ל: מג

יעקב בורזו מבית לבן (לא: יא-כא)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
104	עשר	כבד	לא: א
105	בפניו הכיר שאיננו מתיחס אליו כפי שהיה רגיל	וירא את פני לבן והנה איננו עמו	לא: ב
106	היום שלפני אתמול, בטוי לציון תקופה קודמת	תמול שלשום	
107	במסירות נפש	בכל בחי	לא: ו
108	לעג לי, רמה אותי	התל בי	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
109	עֲשֹׂר פְּעָמִים, כְּלוּמַר: פְּעָמִים רַבּוֹת (מוֹנֶה = פְּעַם)	עֲשֶׂרֶת מַנִּים	לא: ז
110	אֱלֹהִים לֹא אֶפְשֵׁר לוֹ	וְלֹא נִתְּנוּ אֱלֹהִים	
111	הֲצִיל = לָקַח מִמֶּנּוּ	וַיִּצֵל	לא: ט
112	כַּאֲשֶׁר הֵצִיאן הַתִּיחָמוֹ, הָיוּ בְּעוֹנֵת הַרְבִּיָּה	בְּעַת יַחַס הֵצִיאן	לא: י
113	חֲזָקִים, וְהֵם הַזְּכָרִים בְּצֵאן- הַתִּיָּשִׁים וְהָאֵילִים	עֲתָדִים	לא: יב
114	עַם נִקְדוֹת לְבָנוֹת, כְּבָרַד	בְּרָדִים	
115	הָאֱלֹהִים שִׁנְגְּלָה אֵלַיִךְ בְּבֵית אֵל	הָאֵל בֵּית אֵל	לא: יג
116	יִצְקֶת (= שִׁפְכֶת) שֶׁמֶן עַל הַמִּצֵּבָה	מִשְׁחַת מִצֵּבָה	
117	הָאֵם נִשְׂאָר לָנוּ אִיזָה דָּבָר לְקַבֵּל מִבֵּית אָבִינוּ?	הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ	לא: יד
118	הוּא נוֹהֵג בְּנוֹ כְּאֵלוֹ הַיִּינוֹ זְרוֹת (נִכְרִי = זָר)	נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לוֹ	
119	מִכַּר אוֹתָנוּ, בְּעִבּוּדְתֶךָ	מִכְרָנוּ	לא: טו
120	הוּא כְּאֵלוֹ אָכַל אֶת כֶּסֶפְנוּ, כְּלוּמַר: הוּא כָּבַר נִהְנָה מִעִבּוּדְתֶךָ שֶׁעֲבַדְתָּ אֲצִלוֹ בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים הַלְלוּ	וַיֹּאכַל גַּם אֶכּוֹל אֶת כֶּסֶפְנוּ	
121	הַרִים, הַרְפִּיב, הַעֲלָה	וַיִּשָּׂא ... עַל הַגְּמָלִים	לא: יז
122	נִהַג = הוֹבִיל	וַיִּנְהַג	לא: יח
123	אֵלִילִים בֵּיתִיִּים, וְהָיוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם לְנַחוּשׁ	תְּרַפִּים	לא: יט
124	יַעֲקֹב לֹא גָלָה אֶת כּוֹנְתּוֹ לְבָרַח	וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת לֵב לְבָן הָאָרְמִי עַל בְּלֵי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא	לא: כ
125	פָּנָה לְלַכֵּת אֶל הַר הַגִּלְעָד	וַיִּשֶׂם אֶת פָּנָיו הַר הַגִּלְעָד	לא: כא

הַפְּגִישָׁה עִם לֶבֶן בְּהַר הַגִּלְעָד (לא: כב-נה)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
126	הגד = ספר	וַיִּגַד	לא: כב
127	הגיע אליו	וַיִּדְבֹק	לא: כג
128	הזהיר	הִשְׁמַר לְךָ	לא: כד
129	שלא תדבר	פֶּן תִּדְבַר	לא: כה
130	השיג, הגיע אליו	וַיִּשַׁג	לא: כו
131	הקים את אהלו, חנה	תָּקַע אֶת אֹהֶלוֹ	לא: כז
132	כמו שמובילים שבויי מלחמה	בְּשִׁבְיֹת חָרַב	לא: כח
133	לא נטשת (עזבת) אותי, כלומר: לא אפשרת לי	וְלֹא נִטַּשְׁתָּנִי	לא: כט
134	עשית בטפשות (סכל- טפש)	הַסְּכַלְתָּ עֲשׂוֹ	לא: ל
135	יש לי כח	יֵשׁ לִי לַיָּדַי	לא: לא
136	אתמול בלילה	אָמַשׁ	לא: לב
137	התגעגעת	נִכְסַפְתָּהּ	לא: לד
138	פחדתי	יִרְאתִי	לא: לה
139	שלא תגזל	פֶּן תִּגְזֹל	לא: לו
140	בנוכחות האוהדים שלנו	נֶגֶד אֲחֵינוּ	לא: לז
141	האכף של הגמל	כַּר הַגָּמֶל	לא: לח
142	משש = בדק בידי	וַיִּמְשֵׁשׁ	לא: לט
143	אל תכעס עלי	אַל יַחַר בְּעֵינַי אֲדַנִּי	לא: לו
144	רדפת	דָּלַקְתָּ	לא: לז
145	פה	פֶּה	לא: לח
146	יבררו עם מי הצדק, יכריעו בדבר	וַיּוֹכִיחוּ	לא: לט
147	צאן שנטרפה על ידי חיה רעה	טֵרֶפָה	לא: ל
148	כדי להפטר מתשלום	לֹא הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ	לא: לא
149	אני שלמתי אותה	אֲנִכִּי אֲחַטְנָהּ	לא: לב
150	אחד מן הצאן, שנגנב ביום או שנגנב בלילה	גָּנַבְתִּי יוֹם וַיִּגְנַבְתִּי לַיְלָה	לא: לג

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
151	יָבֵשׁ, חִם	חָרַב	לא: מ
152	קָר	קָרַח	
153	שָׁנַתִּי נִדְדָה מֵעֵינַי, עֲזָבָה אוֹתִי, כְּלוֹמֵר: לֹא יִשְׁנֶנֶתִי	וַתִּדְדַּד שְׁנַתִּי מֵעֵינַי	
154	אִם לֹא	לוֹלִי	לא: מב
155	הֵאֱלֹהִים שִׁיִּצְחָק מִפֶּחַד מִפְּנֵי וְעוֹבֵד אוֹתוֹ	וּפֶחַד יִצְחָק	
156	הֵייתָ שׁוֹלַח אוֹתִי בְּלִי כְּלוּם	רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי	
157	צִעְרִי	עָנִי	
158	עָמַל עֲבוֹדָתִי הַקְּשָׁה	יָגִיעַ כְּפִי	
159	(הָעֵמִיד) אוֹתָהּ לֵהִיֹּת מִצָּבָה	וַיִּרְימָהּ מִצָּבָה	לא: מה
160	אֶסְפוּ	לְקַטּוּ	לא: מו
161	עֲרַמַת אֲבָנִים	גֶּל	
162	גֶּל הַמְשַׁמֵּשׁ לְעֵדוּת	גֶּלְעָד	לא: מח
163	כְּמוֹ יִצְפָּה = יִרְאָה, יִשְׁגִּיחַ	יִצַּף	לא: מט
164	כַּאֲשֶׁר נִפְרַד, וְכֹל אֶחָד מֵאֲתָנּוּ יַחְזֹר לְמִקוֹמוֹ	כִּי נִסְתַּר אִישׁ מִרְעֵהוּ	
165	הַשְּׁלַכְתִּי, הַקְּמַתִּי	יָרִיתִי	לא: נא
166	זָבַח = שָׁחַט צֹאן	וַיִּזְבַּח	לא: נד
167	שֵׁם כּוֹלֵל לְמֵאֲכָל, בְּמִיחַד בֶּשֶׂר	לָחֶם	
168	פָּגְשׁוּ אוֹתוֹ	וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ	לב: ב
169	שְׁנֵי מַחְנוֹת	מַחְנֵים	לב: ג

פֶּרֶשֶׁת וַיִּשְׁכַּח

הֵהָכְנוֹת לַפְּנִיָּשָׁה בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשָׂו (לב: ד - כא)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	שְׁלִיחִים	מְלָאכִים	לב: ד
2	הֵייתִי אֶצֶל לְבֹן בְּמַעֲמַד שֶׁל גֵּר	עִם לְבֹן גֵּרְתִּי	לב: ה
3	נִתְאַחַרְתִּי = הִתְעַפַּבְתִּי	וְאַחַר	
4	הוֹלֵךְ אֵלַיִךְ לִפְגֹּשֶׁךְ	הַלֵּךְ לִקְרֹאתְךָ	לב: ז
5	אַרְבַּע מְאוֹת אֲנָשֵׁי חֵיל	וְאַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ	
6	יָרָא = פָּחַד	וַיִּירָא	לב: ח
7	הָיָה בְצָרָה	וַיִּצַר לוֹ	
8	חָצָה = חֶלֶק	וַיַּחֲזֵן	
9	יִנָּצַל	וְהָיָה ... לַפְּלִיטָה	לב: ט
10	אֵינֹנִי רְאוּי לְכָל...	קִטְנֹתִי מִכָּל	לב: יא
11	יָפָה (= יְהָרַג) אוֹתִי	וְהִכֵּנִי	לב: יב
12	אֵת הָאֲמָהוֹת עִם בְּנֵיהֶן, כְּלוֹמֵר: בְּאֶכְזָרִיּוֹת, לֹלֵא רַחֲמִים	אִם עַל בָּנִים	
13	לֹן = עָשָׂה אֵת הַלִּילָה	וַיִּלֵּן	לב: יד
14	מְרַכְּשׁוֹ	מִן הַבָּא בְיָדוֹ	
15	מִתְּנָה	מִנְחָה	
16	בְּהֵמוֹת מִמִּין הַצֹּאן. הִנְקֵבָה - עֵז, הַזְּכָר - תִּישׁ	עֹזִים... וְתִישִׁים	לב: טו
17	בְּהֵמוֹת מִמִּין הַצֹּאן. הִנְקֵבָה - רְחֵל, הַזְּכָר - אֵיל	רְחֵלִים... וְאֵילִים	
18	מְקוֹם פְּנוּי	רוּחַ	לב: יז
19	עֶבֶד מִי אֶתָּה	לְמִי אֶתָּה	לב: יח
20	כַּאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ (= תִּפְגְּשׁוּ) אוֹתוֹ	בְּמִצְאָכֶם	לב: כ

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
21	אָסִיר אֶת כַּעֲסוֹ, אַרְצָה אוֹתוֹ (פָּנִיו = כַּעֲסוֹ)	אַכְפְּרָה פָּנָיו	לב: כא
22	יִסְלַח לִי	יִשָּׂא פָּנָי	

הַמְאֲבֵק עִם הַמְלֶאךָ (לב: כב-לג)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
23	הַעֲבִירֶם בְּמָקוֹם שָׁאִין הַמַּיִם עִמָּקִים בּוֹ כָּל כֶּךָ וּרְגִילִים לַעֲבֹר אֶת הַנַּחַל	וַיַּעֲבִרֶם אֶת הַנַּחַל	לב: כד
24	נֹתֵר, נִשְׂאָר	וַיִּתֵּר	לב: כה
25	תַּחֲלַת הַבֵּקֶר	עֲלוֹת הַשָּׁחַר	
26	אֵינוֹ מְנַצֵּחַ אוֹתוֹ	לֹא יִכַּל לוֹ	לב: כו
27	נָגַע, הִכָּה	וַיַּגַּע	
28	נִקְעָה, זָזָה מִמְּקוֹמָהּ	וַתִּקַּע	
29	נֶאֱבַקְתָּ, נִלְחַמְתָּ	שָׂרִיתָ	לב: כז
30	עִם מְלֶאךָ ה'	עִם אֱלֹהִים	
31	יִכְלַתָּ, נִצַּחְתָּ	וַתּוֹכַל	

הַפְּגִישָׁה בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשָׂו (פרק לג: א - יז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
32	הַרְבֵּה	רָב	לג: ט
33	תִּקַּח	וַלְקַחְתָּ	לג: י
34	שָׁהָרִי	כִּי עַל בֶּן	
35	רְצִיתָ אוֹתִי, סִלַּחְתָּ לִּי, נִתְפַּיֶסֶת עִמִּי.	וַתִּרְצַנֵּי	
36	מִתְנַתִּי	בְּרִכְתִּי	לג: יא
37	בִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כְּמָה פְּעָמִים	וַיִּפְצַר בּוֹ	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
38	מולך, כלומר: יחד אתך	לנגדך	לג: יב
39	חלשים, קטנים	רבים	לג: יג
40	מיניקות	עלות	
41	אם ימהרו אותם	ודפקום	לג: יד
42	אלך לאט, לפי הקצב שלי	אתנהלה לאטי	
43	בגלל	לרגל	לג: טו
44	המקנה	המלאכה	
45	אשאיר	אציגה	לג: יח
46	מן האנשים	מן העם	
47	בשלום, ללא אף ארוע	שלם	לג: יט
48	חנה, הקים את מחנהו	ויחן	
49	מול העיר, מחוץ לחומה	את פני העיר	לג: כ
50	קנה	ויקן	
51	פרש, הקים	נטה	לג: כ
52	שם מטבע	קשיטה	
53	הציב = העמיד, בנה	ויצב	

יעקב בא לשכם, מעשיה דינה
(פרק לג: יז - לד: לא)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
54	התאהב בה	ותדבק נפשו בדינה	לד: ג
55	פיס אותה	וידבר על לב הנער	
56	שתק	והחרש	לד: ה

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
57	עד שהם באו, נכנסו הביתה	עד באם	לד: ז
58	כאשר שמעו	כשמעם	
59	היו עצובים	ויתעצבו	
60	כעסו	ויחר להם	
61	מעשה מגנה	נבלה	
62	אי אפשר לסבל שיעשו מעשה כזה	וכן לא יעשה	
63	רוצה מאד	חשקה נפשו	לד: ח
64	התקשרו אתנו בקשרי חתון.	והתחתנו אתנו	לד: ט
65	תמכרו סחורה בכל מקום שתרכו.	וסחרוה	לד: י
66	תקנו בה אחוזות (קרקעות).	והאחזו בה	
67	כסף שהחתן נותן לאבי הכלה.	מהר	לד: יב
68	מתנות שהחתן נותן לכלה.	מתן	
69	ברמאות, בערמה	במרמה	לד: יג
70	בושה	חרפה	לד: יד
71	בדבר הזה נספים לדבריכם.	בזאת נאות לכם	לד: טו
72	לא התאחר, לא התעכב	ולא אחר	לד: יט
73	רוצה מאד	חפץ	
74	כוננתם לשלום עמנו	שלמים הם אתנו	לד: כא
75	יסקימו	יאתו	לד: כב
76	כמו שהם	כאשר הם	
77	בבטחון	בטח	לד: כה
78	את כל הזכרים, שם קבוצי	כל זכר	
79	בחד החרב	לפי חרב	לד: כו
80	הרוגים	חללים	לד: כז
81	בזזו = לקחו בזה (שלל)	ויבזו	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
82	עשיתם את היחסים שלי עם שכני עכורים (מלוכלכים), לא טובים.	עכרתם אתי	לד: ל
83	שאהיה באוש (מסריח ומאוס) בעיניהם. כלומר: ישנאו אותי וירחיקו אותי מעליהם.	להבאישני	
84	אנשים מעטים (מתים = אנשים חיים, מתים = אנשים ללא רוח חיים)	מתי מספר	
85	יאספו נגדי	ונאספו עלי	
86	משפחתי	ביתי	
87	יפו (יהרגו)	והפוני	
88	אשמד, אהרג	ונשמדתי	

יעקב בבית אל, קיום הגדר (לה: א-טו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
89	כאשר ברכת	בברכתך	לה: א
90	הוציאו, סלקו	הסרו	לה: ב
91	פסילי האלילים (נכר = זר)	אלהי הנכר	
92	בגדיכם	שמלתיכם	לה: ג
93	העוזר לי	הענה אתי	
94	טמן = הסתיר בתוך האדמה	ויטמן	לה: ד
95	אשר ליד שכם	אשר עם שכם	
96	מיני עצים	אלה, אלון	לה: ד, ח
97	פחד גדול	חתת אלהים	לה: ה
98	עם המרפב משבטים	גוי וקהל גוים	לה: יא
99	מזרעך	מחלציך	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
100	אָבן נֶצֶבֶת (= עוֹמֵדֵת) לְעִדּוֹת ה'	מִצְבָּה	לה: יד
101	שָׁפַךְ יַיִן לְקַרְבָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ	וַיִּסַּךְ	
102	יָצַק, שָׁפַךְ	וַיִּצַק	

לִדְת בְּנֵימִין וּבֹת רְזַזְל, הַנְּסִיעָה לְזוֹבְרוֹן, בוֹת יִצְזָק (לה: טז - כט)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
103	בְּעֶרְךָ "בְּרַת הָאָרֶץ" = מִדָּה לְמַרְחָק, כְּקִילוֹמֶטֶר וְחֻצֵי	כְּבַרַת הָאָרֶץ	לה: טז
104	לְדַתָּה הִיְתָה קֶשֶׁה	וַתִּקַּשׁ בְּלִדְתָּהּ	
105	אֵל תִּפְחָדִי	אֵל תִּירָאִי	
106	רוּחַ הַחַיִּים אֲשֶׁר בָּהּ	נִפְשָׁה	לה: יח
107	בֶּן צַעֲרִי, כְּאֲבִי	בֶּן אֹנִי	
108	יַעֲקֹב פִּרַשׁ "אֹנִי" = כַּחַי, וְעַל כֵּן קָרָא לוֹ בְּנֵימִין (יְמִין = צַד הַכַּח).	וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְּנֵימִין	
109	נָטָה = פָּרַשׁ, הַקִּים	וַיִּט	לה: כא
110	אֵת אֱהֲלֵיו, שֵׁם קְבוּצָי	אֱהֲלָהּ	
111	הַצְטָרַף אֵל אֲבוֹתָיו, שֶׁכָּבַר מִתּוֹ	וַיֵּאֱסֹף אֶל עַמּוֹ	לה: כט

תולדות עֵשָׂו (פרק לו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
112	לְסַפֵּק מְרַעָה לַמִּקְנֵה שֶׁל שְׁנֵיהֶם	לְשֵׁאת אַתֶּם	לו: ז
113	אִשָּׁה מִיַּחַדָּת לְאִישׁ, אַךְ אֵינָה נְשׂוּאָה לוֹ.	פִּילָגֶשׁ	לו: יב
114	מְנַהֵיג עַל מְשֻׁפָּחָה גְדוֹלָה, שֶׁבֶט	אֵלוֹף	לו: טו
115	נִצַּח אֶת עַם הַיִּמָּם. רָאָה רַמְבַּ"ן	מָצָא אֶת-הַיִּמָּם	לו: כד
116	כַּאֲשֶׁר הָיָה רוּעָה	בְּרַעַתוֹ	
117	הַמְנַצֵּחַ	הַמְכָּה	לו: לה
118	בְּאֶרֶץ שְׁנַאֲחֹזוֹ וְהִתְיַשְּׁבוּ בָּהּ	בְּאֶרֶץ אַחֲזָתָם	לו: מג

פְּרִשֶׁת וַיֵּשֶׁב

יוֹסֵף וְאֶזְרָיִו, וְזִלְזוּמוֹת יוֹסֵף (פָּרָק לז: א-יא)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	סְפוּר הַעֲנִינִים שֶׁקְרוּ לַיעֲקֹב	תְּלֻדוֹת	לז: ב
2	רוּעָה עִם אָחִיו	רָעָה אֶת אָחִיו	
3	עַם בְּנֵי בְלָהָה וְכו'	אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְכו'	
4	סְפוּר מַעֲשֵׂיהֶם הַמְגִנִּים	דִּבְתָם רָעָה	לז: ג
5	הַבֵּן הַנוֹלָד בְּזִקְנַת אָבִיו, וְהוּא בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הַנְּשֹׂאֵר בְּבֵית לְטַפֵּל בּוֹ וּלְשֶׁרֶת אוֹתוֹ. רָאָה רַמְבַּ"ן	בֶּן זִקְנִים	
6	בְּגֵד צְבֻעוֹנִי, מֵיחָד בְּמַרְאֵהוּ	כְּתַנַּת פָּסִים	לז: ד
7	לֹא יָכְלוּ לְדַבֵּר עִמוֹ דְבַרֵי שְׁלוֹם, אֶלֶּא דְבַרֵי מְרִיבָה. רָאָה רַד"ק	וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשֵׁלֶם	
8	הַגִּיד = סִפֵּר	וַיִּגֵּד	לז: ה
9	קוֹשְׁרִים אֲגָדוֹת, חֲבִילוֹת שֶׁל שְׂבָלִים	מֵאַלְמִים אֲלֻמִּים	לז: ז
10	בְּאַמְצֵעַ	בְּתוֹךְ	
11	הַתְרוֹמְמָה, נִזְקָפָה	קָמָה	
12	עֲמֻדָה אֵיתָנָה	נִצְבָה	
13	הַסְתַּדְרוֹ מִסְבִּיב בְּמַעְגָל	תְּסַבִּינָה	
14	לְשֹׁט בְּרִצּוֹן הָעַם	לְמַלּוֹךְ	לז: ח
15	לְשֹׁט בַּחֲזֵק יָד, אֶפְלוֹ שְׁלֵא בְּרִצּוֹן הָעַם	לְמִשׁוֹל	
16	גָּעַר בּוֹ = הוֹכִיחַ אוֹתוֹ	וַיִּגְעַר	לז: י
17	הָאֵם נְבוּא (ה"א הַשְּׂאֵלָה)	הִבּוּא נְבוּא	לז: יא
18	קָנָה וְצִפָּה מְתִי יִתְגַּשְׁמוּ הַחֲלוּמוֹת, רַש"י	שָׁמַר אֶת הַדְּבָר	

השלישיות ובכירת יוסף (פרק לו: יב - לו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
19	מלת זרוז והכנה	לכה	לו: יג
20	מלת עננה וזריזות, ראה רש"י. כלומר: הנה אני, מוכן לכל מה שתצוה אותי.	הנני	
21	החזירני את בשורת שלומם.	והשבני דבר	לו: יד
22	הולך בלי לדעת את הדרך, בלי כוון קבוע	תעה	לו: טו
23	מה אתה מחפש?	מה תבקש	לו: טז
24	מפה, מהמקום הזה	נסעו מזה	
25	אל דתן (ה"א המגמה)	דתינה	לו: יח
26	לפני שהתקרב	ובטרם יקרב	
27	התנכלו לו, תכננו מעשה רע נגדו	ויתנכלו אתו	לו: יט
28	הזה, רומז לדבר מרחק	הלזה	
29	נשליך (נזרק) אותו	ונשליכהו	לו: כ
30	חפירה באדמה לצורך אסוף מים	בור	
31	חיה טורפת	חיה רעה	
32	אכלה אותו	אכלתהו	
33	כלומר: על ידי כך שנהרג יבטלו חלומותיו.	ונראה מה יהיו חלמותיו	לו: כא
34	לא נהרג אותו.	לא נכנו נפש	
35	אל תהרגו	אל תשפכו דם	לו: כב
36	כדי להציל	למען הציל	
37	שם כולל לאכל, במיוחד בשר	לחם	לו: כה
38	שירה של גמלים	ארכת גמלים	
39	סוגים של בשמים	נכאת וצרי ולט	לו: כו
40	מה התועלת, מה נרויח?	מה בצע	
41	ונכסה (נסתיר, נעלים) את הריגתו, רש"י	וכסינו את דמו	לו: כח
42	בעשרים שקל כסף	בעשרים כסף	
43	לאן אלך, לאן אברח? רש"י	אנה אני בא	לו: ל

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
44	טָבְלוּ	וַיִּטְבְּלוּ	לז: לא
45	נָטַרְף, נֶאֱכַל עַל-יְדֵי חַיָּה רָעָה	טָרַף	לז: לג
46	לְהַפִּיג אֶת צִעְרוֹ, לְעוֹדְדוֹ	לִנְחָמוֹ	לז: לה
47	מֵאֵן = סָרַב, לֹא הִסְכִּים	וַיִּמְאֵן	
48	אֶתְאַבֵּל עָלָיו עַד שְׁאֲמוֹת (שְׂאֵלָה = אֵל הַמֵּתִים)	כִּי אֲרַד אֶל בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה	

בַּעֲשֵׂיהַ יְהוּדָה וְתַבָּר (פָּרָק לֹז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
49	נָטָה, פָּנָה	וַיִּט	לח: א
50	לָקַח (נָשָׂא) אוֹתָהּ לְאִשָּׁה	וַיִּקְחָהּ	לח: ב
51	שֵׁם מְקוֹם, רַד"ק	כְּזִיב	לח: ה
52	הִתְחַתֵּן אֶתָּה עַל מְנַת שֶׁהָבִן הָרִאשׁוֹן הַנוֹלָד לוֹ מִמֶּנָּה יִהְיֶה נֹחֵשֵׁב לְזָרְעוֹ שֶׁל אָחִיו הַמֵּת.	יָבֵם	לח: ח
53	שֶׁלֹּא אֵלָיו יִתְיַחַס הָבִן שֶׁיִּנָּלֵד לוֹ.	כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הָזָרַע	לח: ט
54	אִשָּׁה שְׂמַת בְּעֵלָהּ, וְהִיא מְצַטְעֶרֶת וּבוֹכָה עָלָיו. בֵּימֵי אָבֵלָה רָגִילָה הָאֵלְמָנָה לְלִבֵּשׁ בְּגָדִים מִיַּחֲדִים לְאוֹת עַל צִעְרָה.	אֵלְמָנָה	לח: יא
55	שָׂמָא	פֶּן	
56	יִשְׁבָּה, הַמְתִּינָה	וַתִּשָּׁב	
57	הִתְנַחֵם, שָׂכַח אֶת צִעְרוֹ לְאַחַר יָמָיו אָבְלוּ עַל מוֹת אִשְׁתּוֹ.	וַיִּנְחָם	לח: יב
58	הִלַּךְ אֶל...	וַיַּעַל עַל גִּזְזֵי צֹאנֹו	לח: יג
59	הָאֲבָא שֶׁל בַּעֲלֶךָ	חֲמִידָה	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
60	הַסִּירָה, הוֹרִידָה	וּתְסֹר	לח: יד
61	הַתְּכַסֶּתָה	וּתְכַסֶּ	
62	הַתְּקַשְׁטָה בַּבְּגָדִים נְאִים (כְּדָרְךָ הַזּוֹנוֹת) וְנָתַנָּה מִסּוּהָ עַל פְּנֵיהָ, רִס"ג	וּתְתַעַלֶּף	
63	בְּפִרְשֵׁת דְרָכִים, מְקוֹם פְּתוּחַ וְגִלּוּי לְעֵינַי הַהוֹלְכִים בְּדָרְךָ זֶה, רַד"ק	וּתֵשֵׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם	לח: טז
64	מֵלֶת זְרוּזָה וְהִכְנָה, רָאָה רִש"י	הָבָה נָא	
65	מִשְׁכּוֹן, דָּבָר שְׂמוּסְרִים לְבִטְחוֹן עַד תִּשְׁלוּם הַחֹב שֶׁהִבְטַח.	עֲרִבוּן	לח: יז
66	עַד שֶׁתִּשְׁלַח	עַד שְׁלַחְךָ	
67	טִבְעַת שְׁבָה חוֹתְמִים בְּשַׁעוֹה	חֶתֶם	לח: יח
68	צָעִיף לְכִסּוּי הָרֵאשׁ	פְּתִיל	
69	מְקַל, לְכַבּוֹד וּלְשִׁטּוֹן	מָטָה	
70	בְּגִלּוּי	בְּעֵינַיִם	לח: כא
71	אֵיפָה	אֵיָה	
72	זוֹנָה, הַמְּפַקְרָה עֲצָמָה לְכָל	קִדְשָׁה	
73	פֶּה, בְּמִקּוֹם הַזֶּה	בְּזָה	
74	שְׂמָא יִתְפַּרְסֵם הַדְּבָר וַיִּבְזוּ אוֹתָנוּ (= יִלְעָגוּ לָנוּ)	פֶּן נִהְיֶה לְבוּז	לח: כג
75	לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ בְּעֶרְךָ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים	וַיְהִי כְּמִשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים	לח: כד
76	הוֹגֵד = סִפֵּר, נוֹדַע	וַיְגִד	
77	כָּלָה שְׁלָךְ, כָּלָה = אֲשֶׁת הַבֶּן	כָּלְתֶךָ	
78	שְׁהָרִי	כִּי עַל בֶּן	לח: כו
79	לֹא הוֹסִיף	וְלֹא יֹסֵף	
80	הוֹצִיא אֶת יָדוֹ	וַיִּתֵּן יָד	לח: כח
81	חוֹט צָבוּעַ בְּאָדָם זוֹרֵחַ (מְבָרִיק)	שָׁנִי	
82	בְּהִתְחַלָּה	רֵאשֶׁנָּה	
83	כְּאֲשֶׁר הוּא הַשִּׁיב (= הַחֲזִיר) אֶת יָדוֹ	וַיְהִי כְּמִשִּׁיב יָדוֹ	לח: כט
84	יִצְאֵת בְּכוֹחַ, בְּחִזָּקָה	פָּרְצֵת	

יוסף בבית פוטיפר (פרק לט)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
85	שֵׁר	סָרִיס	לט: א
86	שֵׁר הָאֲחֵרָאִי עַל הוֹצָאוֹת לַהוֹרֵג שֶׁל הַחוֹטְאִים כְּגַד הַמֶּלֶךְ	שֵׁר הַטְּבָחִים	
87	הַפְּקִיד, מִנֵּה אוֹתוֹ אֲחֵרָאִי לְנִהוּל כָּל עֲנִינֵי הַבַּיִת	וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ	לט: ד
88	בְּזָכוֹת	בְּגִלְל	לט: ה
89	לֹא בִדַּק כְּלוּם בְּעִבּוּדֵת יוֹסֵף, כִּי הָיָה לוֹ אֱמוּן בּוֹ.	וְלֹא יָדַע אֶתוֹ מְאוּמָה	לט: ו
90	רַק מֵאֲכָלוֹ הָיָה לְפִי מִנְהַגֵי הַמִּצְרִים, לְפִי שֵׁהִם אֵינָם אוֹכְלִים עִם הָעִבְרִים.	כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל	
91	חֲשָׁקָה בּוֹ	וַתִּשָּׂא אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף	לט: ז
92	מֵאֵן = סָרַב, לֹא הִסְכִּים	וַיִּמְאֵן	לט: ח
93	מָסַר לִי לְנִהּל	נָתַן בְּיָדִי	
94	(אֲדוֹנִי) אֵינְנִי חָשׁוּב	אֵינְנִי גְדוֹל	לט: ט
95	לֹא מִנַּע	לֹא חָשַׁף	
96	דָּבַר	מְאוּמָה	
97	מִפְּנֵי שֶׁ...	בְּאֲשֶׁר	
98	אֲחֻטָּא = אֲעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה רַע (ו"ו הַהִיפּוּךְ מֵעֵבֶר לְעֵתִיד)	וַחֲטָאתִי	
99	כְּאֲשֶׁר הַמְּשִׁיכָה לְדַבֵּר אֵלָיו	כְּדַבְּרָהּ	לט: י
100	לְטַפֵּל בְּמִלְאָכָה שֶׁל צָרְכֵי הַבַּיִת	לְעֲשׂוֹת מְלֹאכֶתוֹ	לט: יא
101	נָס = בָּרַח	וַיִּנָּס	לט: יב
102	כְּאֲשֶׁר רָאִתָּה	כְּרֹאוֹתָהּ	לט: יג
103	לְלַעַג עַל...	לְצַחֵק בָּ...	לט: יד
104	כְּאֲשֶׁר הִרְמַתִּי אֶת קוֹלִי וְצַעַקְתִּי	כִּי הִרְמַתִּי קוֹלִי וְאֶקְרָא	לט: טו
105	חָרָה אָפוֹ = כָּעַס	וַיַּחַר אָפוֹ	לט: יט

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
106	שם אותו בַּמַּעַצֵּר	בית הַסֵּהַר	לט: ב
107	נְהַג אֶתְּוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד, בְּאַהֲבָה	וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד	לט: בא
108	כָּל הַמְּלֹאכֹת שֶׁהָאֲסִירִים הָיוּ עוֹשִׂים, יוֹסֵף הָיָה מְפַקֵּחַ עֲלֵיהֶם.	וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה	לט: כב
109	שֶׁר בֵּית הַסֵּהַר לֹא הָיָה צְרִיךְ לְהִשְׁגִּיחַ עַל דְּבַר.	אֵין שֶׁר בֵּית הַסֵּהַר רָאָה אֶת כָּל מְאוּמָה	לט: כג

יוֹסֵף בְּבֵית הַסֵּהַר (פרק בו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
110	עָשׂוּ דְבַר לֹא טוֹב בְּשַׂרְתָּם אֶת פְּרָעָה	חָטְאוּ ... לְאֲדֹנֵיהֶם	מ: א
111	קָצַף = כָּעַס	וַיִּקְצֹף	מ: ב
112	מָנָה אֶת יוֹסֵף לְשַׂרְתָּם	וַיִּפְקֹד ... אֶת יוֹסֵף אֹתָם	מ: ד
113	שָׁנָה לַעֲרֹךְ	יָמִים	
114	בַּמַּעַצֵּר	בַּמִּשְׁמֵר	
115	עֲצוּבִים וְדוֹאֲגִים	זַעֲפִים	מ: ו
116	מִדּוּעַ אֹתָם נִרְאִים רַע?	מִדּוּעַ פָּנִיכֶם רָעִים	מ: ז
117	אֵין מִי שִׁיּוּדַע לַפְתֹּר אוֹתוֹ.	וּפְתֹר אֵין אֹתוֹ	מ: ח
118	עַן, שִׁיחַ שֶׁל עֲנָבִים	גִּפְן	מ: ט
119	נִדְמָה הָיָה כְּאִלוֹ הִיא (הַגִּפְן) פּוֹרְחַת (= מוֹצִיָּאָה פְּרָחִים).	כְּפְרֹחַת	
120	עָלוּ, יִצְאוּ הַנּוֹצְנִים שָׁלָה. (נָץ = שָׁם קְבוּצִי, וּמִשְׁמְעוּ: הַתְּחַלַּת הַתְּהוּוֹת הַפְּרוֹת לְאַחַר נְבִילַת הַפְּרָחִים)	עֲלֹתָהּ נֹצָה	מ: י

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
121	יִמְנֶה אוֹתְךָ עִם שְׂאֵר עֲבָדָיו וַיַּעֲלֶה אוֹתְךָ לַגְּדֹלָה	יִשָּׂא פְרַעְיָה אֶת רֵאשִׁיךָ	מ: יג
122	יִחַזֵּיר אוֹתְךָ לְתַפְקִידְךָ בְּבֵית הַמֶּלֶךְ	וַהֲשִׁיבֶךָ עַל כַּנֶּךָ	
123	כְּפִי שְׁהִייתִי רְגִיל מִקֶּדֶם	כַּמְשַׁפֵּט הָרֵאשׁוֹן	
124	סִלִּים קְלוּעִים מַעֲשֵׂה רְשָׁת, רִשִׁי	סִלֵי חֲרִי	מ: טז
125	עוֹגִיּוֹת אֶפְוִיּוֹת	מַעֲשֵׂה אִפָּה	מ: יז
126	יִחַתְךָ, יִכְרֹת אֶת רֵאשֶׁךָ מֵעַל גּוֹפְךָ	יִשָּׂא פְרַעְיָה אֶת רֵאשֶׁךָ מֵעֲלִידְךָ	מ: יט
127	יוֹם שְׁפָרְעָה נוֹלַד, הַמֶּלֶךְ עָשָׂה בּוֹ מִשְׁתָּה לְעַבְדָּיו וְשָׂרָיו.	יוֹם הַלֵּדָת אֶת פְּרַעְיָה	מ: כ

פְּרֵעַת מִקֵּץ

זוֹלוֹם פְּרֵעָה (מא: א - יג)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	בְּסוּף	מִקֵּץ	מא: א
2	לֵיד הַיָּאוֹר	עַל הַיָּאֹר	
3	נְהַר הַנִּילוֹס שֶׁל אֶרֶץ מִצְרַיִם, רָאָה רַש"י	יָאֹר	
4	שְׁמִנּוֹת	בְּרִיאַת בֶּשֶׂר	מא: ב
5	רָעוּ וְאָכְלוּ עֵשֶׂב	וְתִרְעִינָהּ	
6	מְקוֹם הַסְּמוּךְ לַמַּיִם, וּגְדָלִים בּוֹ עֵשֶׂב וְסוּף לַמְרֵעָה.	בְּאָחוּ	מא: ג
7	רְזוֹת	דְּקוֹת בֶּשֶׂר	
8	לֵידוֹ, סְמוּךְ לָהֶן	אֵצֶל הַפְּרוֹת	מא: ד
9	הַקֵּיץ	וַיִּקֶץ	
10	צוּמְחוֹת בְּגִבְעוֹל אֶחָד (קָנָה = גִּבְעוֹל)	עֲלוֹת בְּקָנָה אֶחָד	מא: ה
11	מִיבְשׁוֹת עַל-יְדֵי רוּחַ מְזַרְחִית חֲמָה בְּטָרָם נִתְמַלְאוּ גְרַעֲיָנֵי הַשִּׁבְלִים (רוּחַ קָדִים = רוּחַ הַנוֹשֶׁבֶת מִצַּד מְזַרְחַ שֶׁהִיא חֲמָה וַיִּבְשָׂה לְאַחַר שֶׁעֲבָרָה מֵעַל הַמְדַבֵּר).	שְׂדוּפֹת קָדִים	מא: ו
12	נִפְעָמָה רוּחוֹ = הַתְּרַגֵּשׁ מְאֹד וְנִבְהַל	וְתִפְעֵם רוּחוֹ	מא: ח
13	הַמְלַמְדִים, בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הֵם הָיוּ הַכֹּהֲנִים בְּמִצְרַיִם.	חֲרַטְמֵי מִצְרַיִם	
14	כָּעַס	קִצְף	מא: י
15	מַעְצָר, בֵּית סִהָר	מִשְׁמֵר	
16	כָּל אֶחָד לְפִי הַפְּתָרוֹן הַמְתַּאִים לְחִלוּמוֹ	אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלָמוֹ	מא: יא
17	הַחֲזִיר לְתַפְקִידֵי	הַשִּׁיב עַל כִּנְיֵי	מא: יג

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
18	פָּרְעָה שָׁלַח שְׁלִיחַ	וַיִּשְׁלַח פָּרְעָה	מא: יד
19	הַבִּיאוּהוּ בַמְרוּצָה, בַּמְהִירוֹת	וַיְרִיצֵהוּ	
20	הַסְתַּפֵּר	וַיִּגְלַח	
21	הַחֲלִיף אֶת בְּגָדָיו, לְבַשׁ בְּגָדִים רְאוּיִים לְהוֹפְעָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ	וַיַּחֲלֵף שִׁמְלָתוֹ	

יוסף פוטר את זלום פרעה (פרק מא: יד-לו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
22	שָׁמַעְתִּי שְׂאוֹמְרִים עֲלֶיךָ שְׂאֵתָה מִבֵּין חֵלוֹם לַפְתָּר אוֹתוֹ בְּאִפְּן נְכוֹן.	שָׁמַעְתִּי עֲלֶיךָ	מא: טו
23	בְּלַעְדֵי חֲכָמָתִי, אֵין הַחֲכָמָה מִשְׁלִי, רַשִׁי	בְּלַעְדֵי	מא: טז
24	הָאֱלֹהִים הוּא שׁוֹשֵׁם בְּפִי אֶת פְּתָרוֹן הַחֵלוֹם לְטוֹבָתוֹ שֶׁל פָּרְעָה.	אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פָּרְעָה	
25	מַלְּיָם שׁוֹנוֹת לְתִיאוֹר הַפְּרוֹת (קְרוֹבוֹת מְאֹד בְּבִיאוֹרָן): כְּחוֹשׁוֹת, רְזוֹת, דְּקוֹת	דְּלוֹת... וְרִקּוֹת בְּשָׂר	
26	לֹא רָאִיתִי רְעוֹת כְּמוֹהֶן בְּצוּרָה כָּל כֶּךָ חֲמוּרָה.	לֹא רָאִיתִי כְהֵנָּה לָרַע	
27	הֵן בָּאוּ (= נִכְנְסוּ) אֶל הַבֶּטֶן שְׁלֵהֶן, כְּלוֹמֵר: הֵן בְּלָעוּ אוֹתוֹן.	וַתְּבֹאנָה אֶל קִרְבָּנָה	
28	לֹא הִפֵּר מִמְרָאֵיהֶן, לֹא נִרְאוּ יוֹתֵר שְׁמֵנוֹת.	וְלֹא נוֹדַע	
29	כְּחוֹשׁוֹת, יְבֻשׁוֹת	צְנֻמוֹת	
30	לֹא גִרְעִינִים (הַהֶפֶךְ: מְלֹאוֹת)	דְּקוֹת	מא: ל
31	יְקוּמוּ, כְּלוֹמֵר: יְבוֹאוּ, יִגְיעוּ	וְקָמוּ	
32	יִשְׁכַּח, לֹא יִזְכֵּר	וְנִשְׁכַּח	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
33	לא יכר שְהִיָּה שְׁבַע	וְלֹא יוֹדַע הַשְּׁבַע	מא: לא
34	בְּגִלָּל	מִפְּנֵי	
35	חִזֵּק	כִּבֵּד	מא: לב
36	בְּגִלָּל שְׁמוּכֵן לְבוֹא, וְדַאי יְבוֹא	כִּי נִכּוֹן	
37	מִלֵּת פְּתִיחָה לְדַבְרִים	וְעֵתָה	מא: לג
38	פֶּעַל מְקַצֵּר – יִרְאֶה, יִבְחַר	יִרְאֵ	
39	יִשִּׁית (יְשִׁים, יְמַנֶּה) אוֹתוֹ	וְיִשִּׁיתָהוּ	
40	יַעֲמִיד, יְמַנֶּה	יִפְקֹד	מא: לד
41	יִקַּח אֶחָד מִחֲמֹשֶׁה חֻלְקִים מִן הַתְּבוּאָה	וְחִמַּשׁ	
42	וְיִצְבְּרוּ = יֶאֱסְפוּ	וְיִקְבְּצוּ	מא: לה
43	תְּבוּאָה	בָּר	
44	בְּרִשׁוֹתוֹ, בְּשִׁלְטוֹתוֹ שֶׁל פְּרָעָה	תַּחַת יַד פְּרָעָה	מא: לו
45	דָּבַר הַנִּמְסָר לְזָמַן מְסִים לְצַדִּיק שְׁמִירָה עָלָיו.	פְּקֻדוֹן	
46	לא ימותו אנשי הארץ.	וְלֹא תִכְרַת הָאָרֶץ	

יוסף עוֹלָה לְגִדּוּלָה (פרק בא: לזז – נז)

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
47	הָאֵם נוֹכַל לְמַצֵּא? (פְּנִיָּה אֶל שְׂרִיו וְעִבְדֵי הַנוֹכְחִים בְּאוֹתוֹ מֵעַמֵּד)	הַנִּמְצֵא בְּזָה	מא: לח
48	עַל פִּי דְבָרֶיךָ וּפְקֻדוֹתֶיךָ יִתְנַהַל הַמֶּשֶׁק שֶׁל עַמִּי, וְכָל נְהוּל עֲנִיֵי הַמְּדִינָה יִהְיוּ בְּיָדֶיךָ.	וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי	מא: מ
49	רַק בְּזָה שְׂאֵנִי מֶלֶךְ אֶהְיֶה חָשׁוּב מִמֶּךָ. (כֶּסֶּא = סִמּוּל לְמְלוּכָה)	רַק הַכֶּסֶּא אֶגְדֹּל מִמֶּךָ	
50	בְּגָדִים עֲשׂוּיִים מֵאַרְיֵג פִּשְׁתָּן לְבָן מִבְּחַר בְּיֹתֵר.	בְּגָדֵי שֵׁשׁ	מא: מב
51	עֲנֵק, תִּכְשִׁיט לְצוּאֵר הַמְּרֻבָּד (= הַמְּשֻׁבָּץ) טְבַעוֹת	רֻבַּד	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
52	המְרַכֵּבָה הַמֵּיַעֲדֵת לַמִּשְׁנָה (= לַסֵּגוֹן) שֶׁל הַמֶּלֶךְ.	בְּמַרְכֵּבַת הַמִּשְׁנָה	מא: מג
53	תֹּאֵר שְׂרָרָה בְּמַלְכוּת מִצְרַיִם (רס"ג, א"ע וְרָאָה רמב"ן)	אֲבָרָךְ	
54	נוֹלָד (פּוֹעֵל קִיבוּצִי – בְּמָקוֹם נוֹלָדוֹ)	יָלַד	מא: נ
55	לִפְנֵי שְׁ... הַשְּׂפִיחַ מִמְּנִי	בְּטָרָם נִשְׁנִי	
57	יְגִיעִי, הַסָּבֵל שְׁלִי	עֲמָלִי	מא: נא
58	נָתַן לִי בָנִים	הַפְרֵנִי	מא: נב
59	צָעֲרִי	עָנִי	

**יְרִידַת אֲזוּזֵי יוֹסֵף לְשֹׁבֵר אֶכָּל בְּבִמְצֵרִים
וְהַזֹּשְׁדוֹת נִגְדָּם
(פרק מב: א – לוז)**

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
60	רָאָה = הִבִּין, יָדַע מִן הַשְּׂמוּעָה, רָאָה רד"ק	וַיֵּרָא	מב: א
61	תְּבוּאָה. רד"ק: לְפִי שֶׁהִיא שׁוֹבֵרַת אֶת הָרֶעֱב, וּמִכָּאֵן הַפֶּעַל לְשׁוֹבֵר שֶׁמִּשְׁמְעוֹ לְמַכֵּר (אוּ לְקִנּוּת) תְּבוּאָה. תְּבִיטוֹ זֶה בְּפָנָי זֶה מֵתוֹךְ הַסּוּס וְפָחַד.	שָׁבַר תִּתְרָאוּ	
62	שָׂמָא יְקָרָה לוֹ מְקָרָה רַע	פֶּן יִקְרָאנוּ אֶסוֹן	
63	בְּיַחַד עִם כָּל הַנִּכְנָסִים	בְּתוֹךְ הַבָּאִים	מב: ה
64	הָאֲחֵרָאִי עַל מְכִירַת הַתְּבוּאָה	הַמְשַׁבֵּר	מב: ו
65	תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ	עִם הָאָרֶץ	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
66	אדם שְנִשְׁלַח לְאֶרֶץ אַחֶרֶת כְּדִי לְאָסֹף בְּסֵתֶר יְדִיעוֹת עַל סוּדוֹתֶיהָ שֶׁל אוֹתָהּ אֶרֶץ.	מְרַגֵּל	מב: ט
67	סוּדוֹת הָאֶרֶץ, הַדְּבָרִים שֶׁמְבַקְשִׁים לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת.	עֲרוֹת הָאֶרֶץ	
68	אֲמֵתִים	בְּנִים	מב: יא
69	מְעַצֵּר	מְשֻׁמֵּר	מב: יז
70	תִּשְׁאָרוּ בְּחַיִּים	וְחַיִּי	מב: יח
71	יְתַאֲמְנוּ דְבַרְכֵכֶם, יִנְכַח שֶׁהֵם אֲמֵת	וַיִּאֲמְנוּ דְבַרְכֵכֶם	מב: כ
72	דָּמוֹ הַשְּׂפוּךְ = הַרְיָגְתוֹ	וְגַם דָּמוֹ	מב: כב
73	עַל יְדֵי הָאֱלֹהִים הַמְעַנִּישׁ אֶת הַרוֹצְחִים, כְּלוּמֵר: הַצָּרָה הַבָּאָה עֲלֵינוּ הִיא עֹנֵשׁ עַל שִׁגְרָמְנוּ אֶת מוֹתוֹ.	הִנֵּה נִדְרָשׁ	
74	אֶכֶל	צָדָה	מב: כה
75	מְקוֹם שֶׁבוּ עוֹבְרֵי דְרָכִים לְנִים בְּמִשְׁךְ הַלִּילָה.	מְלוֹן	מב: כז
76	הַחֲזֵר	הוֹשֵׁב	מב: כח
77	לְבָם כְּאֵלוֹ יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ, כְּלוּמֵר: הֵם הִתְרַגְּשׁוּ מְאֹד.	וַיֵּצֵא לְבָם	
78	הַבֵּיטוּ אִישׁ אֶל אָחִיו בְּחֶרֶדָה (בְּפֶחַד)	וַיַּחְרְדוּ אִישׁ אֶל אָחִיו	
79	הַגִּידוּ, סִפְרוּ	וַיִּגִּידוּ	מב: כט
80	אֶת כָּל מֵה שֶׁקָּרָה לָהֶם	אֶת כָּל הַקֶּרֶת אֹתָם	
81	הָאִשִּׁים אוֹתָנּוּ שְׁאֲנוּ מְרַגְלִים	וַיִּתֵּן אֹתָנּוּ כְּמְרַגְלִים	מב: ל
82	הַקְטֵן נִשְׂאָר עִם אֲבִינוּ.	וְהַקְטֵן ... אֶת אֲבִינוּ	מב: לב

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
83	השליט	אֲדֹנֵי הָאָרֶץ	מב: לג
84	על ידי הדבר הזה (המבאר בהמשך: "אחיכם האחד הניחו וכו')	בזאת	
85	השאירו	הניחו	
86	התבואה שנועדה לשבר את הרעב אצל בני ביתכם (משפחותיכם). תקנו תבואה כרצונכם.	רעבון בתיכם	מב: לד
87	תקנו שהם רוקנו את התבואה.	תסחרו	
88	בזמן שהם רוקנו את התבואה.	ויהי הם מריקים שקיהם	מב: לה
89	כספו הצרור (הקשור) במטפחת	צרור כספו	
90	ראו	ויראו	
91	יראו = פחדו	ויראו	
92	גרמתם לי שאהיה שכול (שכול = מי שמת אחד מבניו).	אתי שבלתם	מב: לו
93	כל הצרות הללו באו עלי.	עלי היו בלנה	מב: לז
94	מסר אותו לרשותי, לאחריותי.	תנה אתו על ידי	
95	אחזירנו	אשיבנו	מב: לח
96	תגרמו לי שאמות וארד שאולה בגלל הצער שאצטער על מותו של בנימין.	והורדתם את שיבתי ביגון שאולה	
97	זקנה	שיבה	
98	צער	יגון	
99	אל השאול. שאול - מקום שהמתים שם	שאולה	

הַנְּסִיעָה הַשְּׁנִיָּה לְמִצְרַיִם (פָּרָק מִג: א – טו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק, מג: ב
100	גָּמְרוּ	כָּלוּ	מג: ב
101	הַתְּרָה בְּנוּ, הַזְהִיר אוֹתָנוּ	הַעֲד הַעֲד	
102	בְּלִי שְׁאֲחִיכֶם בָּא עִמָּכֶם	בְּלִתֵּי אַחִיכֶם אֲתָכֶם	מג: ג
103	אִם רְצוֹנְךָ, אִם אֶתָּה מִסְכִּים לְשַׁלַּח	אִם יִשְׁדָּ מִשְׁלַח	מג: ד
104	לְמָה גִּרְמַתֶּם לִי רָעָה עַל יָדֵי שְׁסַפְרֹתֶם לְאִישׁ וְכוּ'	לְמָה הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ וְכוּ'	מג: ו
105	אוֹדוֹתֵינוּ וְאוֹדוֹת מִשְׁפַּחְתָּנוּ	לָנוּ וּלְמוֹלְדֹתָנוּ	מג: ז
106	סִפְרָנוּ לוֹ בְּהִתְאֵם לְשִׁאלוֹתָיו.	וְנִגְדָה לוֹ עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה	
107	הָאִם יְכַלְנוּ לְדַעַת (ה"א הַשְּׁאֵלָה)	הַיְדוּעַ נִדַע	
108	הַטֹּף שְׁלָנוּ. טַף - יְלָדִים קְטָנִים	טַפָּנוּ	מג: ח
109	אָהִיָּה עָרַב בְּעַדוֹ (עָרַב - מִי שְׁמַקְבֵּל עַל עֲצֻמוֹ אַחֲרֵי כָּלפִּי מִיִּשְׁהוּ לְהִיּוֹת בְּמִקוֹמוֹ בְּשִׁבִּיל אֵיזָה דְבָר, לְמַשָּׁל: לְפָרַע חוֹב בְּמִקוֹמוֹ אִם לֹא יוּכַל לְהַחֲזִיר)	אֶעְרַבְנוּ	מג: ט
110	אִם לֹא אַחֲזִירְנוּ אֵלֶיךָ וְאַעֲמִיד אוֹתוֹ לְפָנֶיךָ.	אִם לֹא הִבִּיאֲתִי אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ	
111	אָהִיָּה כָּלפִּינְךָ כְּחוֹטָא מְנַדָּה כָּל חַיִּי.	וְחַטָּאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים	
112	אִם לֹא	לוֹלָא	מג: י
113	הַתְּעַפְּבָנוּ	הַתְּמַהְמָהְנוּ	
114	הֵינּוּ יְכוּלִים בְּזִמְנָן הַזֶּה שְׁהַתְּמַהְמָהְנוּ לְלַכֵּת וּלְחַזֵּר עִם תְּבוּאָה פְּעָמִים	כִּי עַתָּה שְׁבָנוּ זֶה פְּעָמִים	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
115	אם כִּךְ שְׁלֹא אוֹכַל לְעִכְבוּ. אֶפּוֹא = מַלְת חֲזוּק (לְהַבְדִּיל מִהַמְלָה "אִיפֹה" - מַלְת שְׁאֵלָה - הֵיכֵן)	אם בֶּן אֶפּוֹא	מג: יא
116	אֶת הַדְּבָר הַזֶּה (הַמְבֹאֵר בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק) תַּעֲשׂוּ.	זאת עֲשׂוּ	
117	הַפְּרוֹת הַמְשַׁבְּחִים שֶׁל הָאָרֶץ	זמרת הָאָרֶץ	
118	בְּשִׁיקֵכֶם	בְּכִלְיֵכֶם	
119	מִתְּנָה	מִנְחָה	
120	שְׁמֹן אֶפְרָסִמוֹן	צָרִי	
121	עֲסִיס תְּמָרִים (הַנוֹזֵל שְׁנוֹטֵף מִהַתְּמָרִים)	דְּבֶשׁ	
122	מִיָּנִי בְּשָׁמַיִם	נִכְאֹת וְלֹט	
123	מִיָּנִי אֲגוֹזִים – בְּטֶנֶה, "פִּיסְטוּקִים"	בְּטָנִים	
124	כֶּסֶף שָׁנִי, נוֹסֵף	וְכֶסֶף מִשְׁנֵה	
125	טְעוֹת	מִשְׁגָּה	
126	יַעֲזֹר עֲלֵיכֶם אֶת רַחֲמָיו שֶׁל הָאִישׁ	יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים	מג: יד
127	וְאֵלֹו אֲנִי כָּבֵד קִבְּלֹתִי עַל עֲצָמֵי שְׂאֲנִי שְׁכוּל, רֵאָה רַמְב"ן	וְאֲנִי כְּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי	

הַאֲזוּיִם בְּבֵית יוֹסֵף (פֶּרֶק בּוּג: טו – לד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
128	לְאִישׁ הַמְּמַנֶּה עַל עֵינָיו בֵּיתוֹ	לְאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ	מג: טז
129	שְׁחַט בְּהֵמָה וְהִכּוּ סַעֲדָה	וּטְבַח טְבַח	
130	אֶל בֵּית יוֹסֵף. (ה"א הַמְּגַמָּה)	בֵּיתָה יוֹסֵף	מג: יז
131	בְּגִלָּל	עַל דְּבָר	מג: יח
132	לְהַעֲלִיל עֲלֵינוּ עֲלִילוֹת	לְהַתְּגַלֵּל עֲלֵינוּ	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
133	אוֹצֵר נִסְתֵּר	מִטְמוֹן	מג: כג
134	קִבְּלֵתִי אֶת כִּסְפֶּכֶם.	כִּסְפֶּכֶם בָּא אֵלַי	
135	עֲרֹכוּ וְסִדְרוּ אוֹתָהּ בְּצוּרָה נְאֻה וּמִסְדֵּרֵת	וַיְכִינוּ אֶת הַמִּנְחָה	מג: כו
136	כֹּלֵל כָּל מֵאֲכָל, בְּמִיחַד בֶּשֶׂר	לֶחֶם	
137	הָאֵם שְׁלוֹם לְאֲבִיכֶם (ה"א הַשְּׂאֵלָה)	הַשְּׁלוֹם אֲבִיכֶם	מג: כז
138	יִתֵּן לָךְ חֵן, אֶהְבֶּה וְרַחֲמִים	יְחַנֵּךְ	מג: כט
139	הַתְּעוֹרְרָה אֶהְבְּתוּ אֶל אַחִיו.	נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אַחִיו	מג: ל
140	הִיָּה קָרוֹב מְאֹד לְבָכוֹת	וַיִּבְקֹשׁ לְבָכוֹת	
141	נִכְנָס אֶל הַחֹדֵר	וַיָּבֵא הַחֹדֵרָה	
142	הַתְּגַבֵּר עַל רִגְשׁוֹתַי לְבָכוֹת עוֹד	וַיִּתְאַפֵּק	מג: לא
143	אֵינָם יְכוּלִים, אֲסוּר לָהֶם לְפִי מְנַהֲגִי דָתָם	לֹא יוּכְלוּן	מג: לב
144	לֶאֱכֹל עִם הָעִבְרִים	לֶאֱכֹל אֶת הָעִבְרִים	
145	דָּבַר מְאוּס וּמִגְעִיל	תּוֹעֵבָה	
146	הָאֲחִים יֵשְׁבוּ לְפָנָיו כָּל אֶחָד בְּמִקוֹמוֹ לְפִי סֵדֵר לְדָתָם: הַבְּכוֹר רֵאשׁוֹן וְכו' וְהַצְּעִיר בִּיּוֹתֵר- אַחֲרוֹן.	וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָיו הַבְּכוֹר כְּבִכְרָתוֹ וְהַצְּעִיר כְּצַעֲרָתוֹ	מג: לג
147	חֵלֶק לָהֶם מְנוֹת.	וַיֵּשֶׂא מִשָּׂאת מֵאֵת פָּנָיו אֶלֵהֶם	מג: לד
148	רְבִתָּהּ, הִיָּתָה גְדוֹלָה	וַתִּרְבַּ	
149	שָׁתוּ יַיִן וְהִשְׁתַּכְּרוּ. כְּלוֹמֵר, הִיוּ שְׂמֵחִים מֵהַיַּיִן.	וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ	

הַהֶאֱשָׁמָה - עֲלִילַת הַגְּבִיעַ (פרק מד: א - יז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
150	כָּל הַכְּמוֹת שֶׁהֵם מְסַגְּלִים לְשֵׁאת.	כָּאֲשֶׁר יוֹכְלוּן שֵׁאת	מד: א
151	מִיָּד עִם אוֹר הַבֶּקֶר	הַבֶּקֶר אוֹר	מד: ג
152	הֲרִשׁוּ לְלַכֵּת	שְׁלַחוּ	
153	לְמָה עֲשִׂיתֶם מַעֲשֵׂה רַע בְּמִקּוֹם (תְּמוּרָת) הַיַּחַס הַטּוֹב שֶׁהַתִּיחֶסְתִּי אֵלֵיכֶם?	לְמָה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה	מד: ד
154	לְדַעַת עֲתִידוֹת וְנִסְתָּרוֹת עַל יְדֵי נְחוּשׁ (נְחוּשׁ = צוּרָה שֶׁל כְּשׁוּף)	נְחוּשׁ יִנְחֹשׁ	מד: ה
155	עֲשִׂיתֶם מַעֲשֵׂה רַע.	הֲרַעַתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם	
156	לֹא יִתְּכֶן	חֲלִילָה	מד: ז
157	פְּסוּק שֶׁל קַל וְחֹמֶר. הֵן = הֵנָּה, מַלְת פְּתִיחָה לְקַל וְחֹמֶר "קַל וְחֹמֶר" - אַחַת מִ"ג מִידוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן: אִם עֲנִין קַל יֵשׁ בּוֹ חוֹמֶרָה מְסוּיָמֶת, וְדַאי שְׁחוֹמֶרָה זֶה תִּנְהַג גַּם בְּעִנֵּין הַחֲמוּר.	הֵן בְּסֹף וְכוּ'	מד: ח
158	וְאֵיךְ יִתְּכֶן שֶׁנִּגְנַב ... !?	וְאֵיךְ נִגְנַב וְכוּ'	
159	יְמוֹת (עֶבֶר מִהַפֶּךְ)	וְמוֹת	מד: ט
160	אֲנִי מְסַפֵּים לְדַבְרֵיכֶם, לְהַצְעַתְכֶם.	כְּדַבְרֵיכֶם בֵּן הוּא	מד: י
161	מַחְטָא, וְלֹא תַעֲנִשׁוּ	נִקְיִים	מד: יב
162	סִיִּם	כְּלָה	
163	בְּגִדֵיהֶם	שְׁמֵלְתָם	מד: יג
164	כָּל אֶחָד מִן הָאָחִים עִמָּס (טַעַן, הַרִים) אֶת מִשְׁאוֹ עַל חֲמוּרוֹ.	וַיַּעֲמֵס אִישׁ עַל חֲמוּרוֹ	

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
165	אִין בְּפִינוּ טַעֲנָה שְׁנוּכַל לְהַתְּגוּגֵן בָּהּ, וְלוֹמַר שְׁאֲנוּ צְדִיקִים וְלֹא גִנְבָנוּ אֶת הַגְּבִיעַ.	מָה נֹאמֵר ... וּמָה נִצְטַדֵּק	מד:טז
166	הָאֵלֹהִים מְצָא בְּמָה שְׁקוּרָה לָנוּ עֲכָשִׁיו הַזְדַּמְנוֹת לְהַעֲנִישׁ אוֹתָנוּ עַל חֲטָא שֶׁהִיָּה לָנוּ מִקֶּדָם.	הָאֵלֹהִים מְצָא אֶת עוֹן	

פָּרָשַׁת וַיַּגֵּשׁ

נְאוֹם יְהוָה לְיוֹסֵף (פרק בוד: יזז - לד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
1	נָגַשׁ, הִתְקַרַּב	וַיַּגֵּשׁ	מד: יח
2	בְּבִקְשָׁה, לְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים	בִּי אֲדַנִּי	
3	הַקָּשֶׁב הַיָּטֵב, שִׁים לֵב לְדַבְרִי.	יְדַבֵּר נָא ... בְּאָזְנִי	
4	אֵל תִּכְעַס	אֵל יַחַר אַפֶּךָ	
5	כִּי חָשׁוּב אַתָּה כְּמוֹ פְרַעֲה.	כִּי כְמוֹד כְּפְרַעֲה	
6	יֵלֵד שְׂנוּלֵד לִפְנֵי זִקְנָה וְעוֹמֵד לִפְנֵי אָבִיו הַזָּקֵן לְשִׁרְתּוֹ.	יֵלֵד זִקְנִים	מד: כ
7	נוֹתֵר, נִשְׂאָר	וַיִּתֵּר	
8	כְּדִי שְׂאוּכַל לְרְאוֹתוֹ	וְאֲשִׁימָה עֵינֵי עָלָיו	מד: כא
9	אִם יַעֲזֹב	וְעִזֹּב	מד: כב
10	אֶז יְמוֹת אָבִיו	וְמַת	
11	אֵל תִּפְגְּשׁוּ אוֹתִי פַעַם נוֹסֶפֶת.	לֹא תִסְפּוֹן לְרְאוֹת פְּנֵי	מד: כג
12	רַק	אֵךְ	מד: כח
13	עַד עֲכָשְׁיוֹ	עַד הִנֵּה	
14	מֵאֲצִלִי	מֵעַם פְּנֵי	מד: כט
15	תּוֹרִידוֹ אֶת שִׁיבְתִי אֶל הַשְּׂאוּל, תִּגְרְמוּ שְׂאֵנִי אֲמוֹת, אֲנִי הַזָּקֵן, בְּצַעַר וּבִסְבָּל.	וְהוֹרִדְתֶּם אֶת שִׁיבְתִי בְרַעֲה שְׂאֵלָה	
16	וְעֲכָשְׁיוֹ כְּשֶׂאבּוֹא	וְעַתָּה כְּבָאִי	מד: ל
17	חַיֵּי אָבִינוּ קְשׁוּרִים, תְּלוּיִים בְּחַיֵּי הַבֶּן.	וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ	
18	כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה	כְּרְאוֹתוֹ	מד: לא
19	אֶז יְמוֹת	וְמַת	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
20	הַתְּחִיב לְהִיּוֹת עֶרֶב לְנֶעֱר, זֹאת אוֹמֶרֶת לְהִיּוֹת אַחֲרָי בְּגוֹפּוֹ לְהַחְזִיר אוֹתוֹ.	עֶרֶב אֶת הַנֶּעֱר	מד: לב
21	אֲנִי אֶחְשָׁב אֶשֶׁם עַל מִיתַתּוֹ.	וְחִטָּאתִי לְאָבִי	
22	לְעוֹלָם	כָּל הַיָּמִים	
23	עֲכָשִׁיו, זֹאת הַצָּעֲתִי	וְעַתָּה	מד: לג
24	אֶהְיֶה עֹבֵד בְּמִקּוֹם הַנֶּעֱר.	יֵשֵׁב ... הַנֶּעֱר	
25	שָׁמָּה, מִפְּחַד שׁ...	פֶּן	מד: לד
26	בְּמִיתַתּוֹ, בְּצוּרָה רָעָה	בְּרָע	
27	אֲשֶׁר יִקְרָה	אֲשֶׁר יִמָּצֵא	

הַתּוֹדָעוֹת יוֹסֵף לְאֶזְרָיו (פֶּרֶק בִּיה: א - טו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
28	לְכַבֵּשׁ אֶת רַגְשׁוֹתַי	לְהַתְּאַפֵּק	מה: א
29	בְּנוֹכַחוֹת כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם	לְכָל הַנֹּצְבִים	
30	מִלְּפָנַי	הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעָלַי	
31	כְּאֲשֶׁר נוֹדַע, הַתְּגַלָּה לְאַחֵיו	בְּהַתּוֹדַע	מה: ב
32	אֲנָשֵׁי מִצְרַיִם	וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם	
33	אֲנָשֵׁי בֵּית פְּרַעָה	וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרַעָה	
34	הָאֵם עֲדִין (ה"א הַשְּׂאֵלָה)	הָעוֹד	מה: ג
35	לְהָשִׁיב אוֹתוֹ	לְעֲנוֹת אוֹתוֹ	
36	אֵל תְּהִיו עֲצוּבִים.	אֵל תִּעְצְבוּ	מה: ה
37	אֵל תִּכְעְסוּ.	אֵל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם	
38	לְהַצִּיל חַיֵּיכֶם	לְמַחִיָּה	
39	כִּי עֲכָשִׁיו	כִּי זֶה	מה: ו

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
40	לָשִׁים	לָשׁוּם	מה: ז
41	יִשְׂאִיר ה' מִכֶּם מִסְפָּר רַב שֶׁל אָנָשִׁים שֶׁלֹּא יִנְזְקוּ בְרָעַב.	לְפָלִיטָה גְדֹלָה	
42	יֹעֵץ, מוֹרָה	לָאֵב	מה: ח
43	בֵּית פְּרָעָה, הַשָּׂרִים וְכָל אָנָשִׁי הַבַּיִת	בֵּיתוֹ	
44	אֵל תִּתְעַבֵּב.	אֵל תִּעְמַד	מה: ט
45	תִּתְיָשֵׁב	וַיִּשְׁבֶּת	מה: י
46	אֲכַלְכֵּל, אֲסַפֵּק אֶת צְרָכֵי מִשְׁפּוּחֹתֵיכֶם	וְכִלְכַּלְתִּי	מה: יא
47	תִּשְׁמַד אֶתְּךָ וְזָרְעֶךָ מִחַמַּת הָרָעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.	תִּוְרָשׁ	
48	כִּשְׁהוּא מַחְבֵּק אוֹתָם	וַיִּבְדֵּךְ עֲלֵהֶם	מה: טו

הַזְמַנֹּת יַעֲקֹב לָבוֹא לְמִצְרַיִם (פרק ביה: טז – כד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
49	הַשְּׂמוּעָה עַל דְּבַר אַחֵי יוֹסֵף נִמְסְרָה לְפָרְעָה.	וְהַקֵּל נִשְׁמַע בַּיִת פְּרָעָה	מה: טז
50	פְּרָעָה שָׂמַח עַל בּוֹא אַחֵי יוֹסֵף.	וַיִּיטֵב בְּעֵינָי פְּרָעָה	
51	הַעֲמִיסוּ	טָעַנוּ	מה: יז
52	בְּהִמּוֹתֵיכֶם. בְּעִיר = בְּהִמּוֹת	בְּעִירְכֶם	
53	שָׁפַע	טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם	מה: יח
54	תְּבוּאוֹת הָאֶרֶץ הַדְּשָׁנָה	חֵלֶב הָאֶרֶץ	
55	צָוּ אוֹתָךְ (בִּנְיָן פּוֹעֵל, סְבִיל שֶׁל פִּיעֵל)	וְאַתָּה צְוִיתָהּ	מה: יט

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
56	אל תהססו להשאיר כליכם בארץ כנען.	ועינכם אל תחס	מה: ב
57	כלי בית: רחים, תנור, כירים, בגדים וכי'	כליכם	
58	מזון לדרכך	צדה לדרכך	מה: כא
59	בגדי פאר	חלפות שמלת	מה: כב
60	שלוש מאות שקל כסף	שלוש מאות כסף	
61	אל תתנכחו.	אל תרגזו	מה: כד

בשורת האזנים לאביהם שיוסף זוי (פרק ביה: כה - כוז)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
62	לבו פג, פעימות הלב נעצרו לרגע מחמת ההתרגשות.	ויפג לבו	מה: כו
63	שוב התמלא יעקב שמחה רוחנית כמו לפני שנלקח יוסף מעמו.	ותחי רוח יעקב	
64	די לי בכך שיוסף בני עדן חי.	רב עוד יוסף בני חי	מה: כח

יְרִידַת יַעֲקֹב וּבְנָיו לְבְּמִצְרַיִם
(פרק ב'ו: א - כו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
65	שָׁחַט בַּהֲמוֹת וְהִקְרִיב אוֹתָן עַל מִזְבֵּחַ (קָרְבַּן שְׁלָמִים)	וַיִּזְבַּח זִבְחִים	מו: א
66	בְּחִלּוֹם	בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה	מו: ב
67	יַעֲצֵם אֶת עֵינָיִךְ כְּשֶׁתִּמּוֹת, כְּלוֹמֵר: יִרְאֶה בְּמִיתַתְךָ	יִשִּׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ	מו: ד
68	מִסְפָּר כָּל הַנֶּפְשׁוֹת הַבָּאוֹת (נֶפֶשׁ - שֵׁם קְבוּצָי)	כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה	מו: כו
69	זָרְעוֹ	יֵצְאֵי יָרְכוּ	

פְּגִישַׁת יַעֲקֹב עִם יוֹסֵף (פרק כו: כו - לד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
70	לְהִרְאוֹת אֶת הַדֶּרֶךְ שִׁיעֲבְרוּ בָּהּ וּלְהַכִּין אֶת הַמָּקוֹם שִׁיתִּישְׁבוּ שָׁם	לְהוֹרֹת	מו: כח
71	אָסֹר, קָשָׁר אֶת הַסּוּסִים לְמַרְכָּבָה שְׁלוֹ	וַיֹּאסֵר מְרַכְּבָתוֹ	מו: כט
72	מָה אַתֶּם רִגְלִים לַעֲשׂוֹת, מָה הַמְּקָצוּעַ שְׁלָכֶם?	מָה מַעֲשִׂיכֶם	מו: לג
73	כְּדֵי שֶׁתִּתְּיָשְׁבוּ	בְּעֵבוֹר תִּשְׁבוּ	
74	מָאֵז הֵינּוּ נֹעְרִים	מִנְעוּרֵינוּ	מו: לד
75	הִנֵּה הֵם	הֵנָּם	מו: א

מִקְצַת הָאָזוּיִם לְפָנַי פְּרָעָה (פֶּרֶק מוֹ: א - ו)

מס' פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
מו: ב	מִקְצַח אָחִיו	מִקְצַת הָאָחִים שְׁלוֹ, לֹא כָּלֵם	76
	וַיִּצְגַּם	הִצְיִג אוֹתָם, הִבְיִאֵם לְפָנַי פְּרָעָה	77
מו: ו	מִיֵּטֵב	הַחֶלֶק הַטּוֹב בְּיֹתֵר	78
	אֲנָשֵׁי חַיִּל	אֲנָשִׁים מְכַשְׂרִים, מְצַלִּיחִים בְּמִלְאכָתָם	79

פְּגִישַׁת יַעֲקֹב עִם פְּרָעָה (פֶּרֶק מוֹ: ז - יב)

מס' פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
מו: ח	יְמֵי שְׁנַי חַיִּיד	מְשַׁךְ הַחַיִּים שְׁלַךְ	80
מו: ט	יְמֵי שְׁנַי מְגֹרֵי	מְשַׁךְ הַשָּׁנִים שֶׁבָּהֶן הֵייתִי נוֹדֵד בְּמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים.	81
	וְלֹא הִשִּׁיגוּ	וְלֹא הִגִּיעוּ מִסְפֵּר הַשָּׁנִים שְׁלִי לְמִסְפֵּר הַשָּׁנִים שֶׁחִיו אָבוֹתַי.	82

הוֹשֵׁבַת הָאָזוּיִם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן, יוֹסֵף מְכַלְכֵּל אֶת בֵּית אָבִיו (פֶּרֶק מוֹ: יא - יב)

מס' פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
מו: יא	אֲחֻזָּה	חֶבֶל אֶרֶץ	83
מו: יב	לָחֵם לְפִי הִטָּף	מְזוֹן לְהֹאכִיל אֶת הַקֶּטְנִים	84

בְּדִינֵי יוֹסֵף בְּהִנְהָגַת מִצְרַיִם (פֶּרֶק בּוּז: יג – כו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
85	הַתְּעִיף הָעַם הַיּוֹשֵׁב בְּמִצְרַיִם בְּגִלְלַת הָרָעָב.	וַתִּלְהַ אֶרֶץ מִצְרַיִם	מז: יג
86	תָּם, נִגְמַר	וַיָּתֵם	מז: טו
87	תָּן	הֶבְהָה	
88	מוֹלֵךְ, בְּנוֹכַח־וַתֵּן	נִגְדָדָה	
89	נִגְמַר	אָפַס	מז: טז
90	תְּמוֹרַת מַקְנֵיכֶם	בְּמַקְנֵיכֶם	
91	נָהַל אוֹתָם	וַיִּנְהַלֵם	מז: יז
92	נִכְחִישׁ, נִסְתִּיר	לֹא נִכְחַד	מז: יח
93	גוֹפְנוֹ	גוֹיַתְנוֹ	
94	אֲדַמְתֵנוּ, כַּאֲשֶׁר נָמוֹת, תַּחֲזוֹר לֵהִיּוֹת שְׂמֵמָה וּמִדְבָּר	לְמָה ... גַם אֲדַמְתֵנוּ	מז: יט
95	תַּהֲיֶה שְׂמֵמָה	תִּשָּׂם	
96	מִסּוּף גְבוּל מִצְרַיִם	מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם	מז: כא
97	דָּבַר קָצוּב וְקְבוּעַ	חֶק לִכְהֻנִים	מז: כב
98	אַרְבַּע מִדּוֹת (מִדָּה אַחַת לַפְרֵעָה וְאַרְבַּע מִדּוֹת לְאַנְשֵׁי מִצְרַיִם)	אַרְבַּע הַיָּדוֹת	מז: כד
99	לְתַקְנָה קְבוּעָה	לְחֶק	מז: כו
100	נִאֲחָזוּ, הַתִּישְׁבוּ	וַיִּאֲחָזוּ	מז: כז

פָּרֶשֶׁת וַיִּזְזֵי

יַעֲקֹב בּוֹשְׁבֵי־עַתְּ יֹסֵף לְקַבְּרוֹ בְּבִמְעַרְתֵּי הַבְּמוֹכְפֹלָה
(פָּרָק בּוּז: כּוֹז - לֹא)

מס' פסוק	המלה	הביאור	מס'
1	חֶסֶד וְאַמֶּת	טוֹבָה גְדוֹלָה, שְׂאִין מְצַפִּים בָּהּ לְגִמּוּל.	1
2	וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי	כְּאֲשֶׁר אָמוֹת (אָדָם שְׂמֵת - שׁוֹכֵב עִם אֲבוֹתָיו שְׁכָבַר מֵתוֹ)	2
3	עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה	הַשְׁתַּחֲוֶה לָהּ לְכוּוֹן רֹאשׁ הַמֶּטֶה (שְׂרָאשׁ הַמֶּטֶה חָשׁוּב וּמְכַבֵּד מִכָּל הַמֶּטֶה).	3

בְּרָכוֹת יַעֲקֹב לְיוֹסֵף וּבְנָיו (פָּרָק בּוּז)

מס' פסוק	המלה	הביאור	מס'
4	וַיִּגַּד	הַגִּיד, סִפֵּר	4
5	וַיִּתְחַזַּק	הִתְחַזַּק, הִתְגַּבֵּר	5
6	וַנִּתְתִּיךָ לְקַהֲלֵ עַמִּים	אֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְעַם רַב (עַמִּים - שְׁבָטִים)	6
7	אֲחֻזֹת עוֹלָם	בְּעֻלוֹת נֹצְחִית	7
8	שְׁנֵי בְנֶיךָ ... לִי הֵם	שְׁנֵי הַבָּנִים שְׁלֹךְ חֲשׁוּבִים הֵם לִי ...	8
9	מוֹלְדֹתֶיךָ	הַבָּנִים שְׁנוֹלְדוֹ לְךָ	9
10	נַחְלָה	חֶלֶק מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵתוֹן לְכָל שְׁבֵט	10
11	פָּדִין	שְׂדֵה	11
12	כְּבָרַת אֶרֶץ	בְּעֶרֶךְ שֶׁל בְּרַת אֶרֶץ	12
13	בְּרַת אֶרֶץ	מִדָּה לְמִרְחָק, כְּקִילּוּמֵטֵר וְחֻצֵי	13

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
14	במקום הזה	בָּזָה	מח: ט
15	נחלשו	כָּבְדוּ	מח: י
16	לא קויתי, לא האמנתי	לֹא פִלַּלְתִּי	מח: יא
17	שלח, הושיט	וַיִּשְׁלַח	מח: יד
18	שָׁת, שָׂם	וַיִּשֶׁת	
19	שָׁם יָד יָמִינוּ בְּצַד שְׂמֹאל וַיָּד שְׂמֹאלוֹ בְּצַד יָמִינוֹ, הִפֵּךְ אֶת הַסֵּדֶר.	שָׁבַל	מח: טו
20	שֶׁהִתְנַהֲגוּ לְפִי רְצוֹן ה' בְּלֵב שָׁלֵם	אֲשֶׁר הִתְהַלְכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו	
21	מנהיג ומשגיח	הָרְעָה	מח: טז
22	מאז אני קים	מֵעוֹדִי	
23	המציל	הִגָּאֵל אֶתִּי מִכָּל רָע	מח: טז
24	ירבו פדגים	וַיִּדְגּוּ לְרֹב	
25	תמך את היד להעבירה לצד השני	וַיִּתְמַךְ	מח: יז
26	מאן, סרב	וַיִּמָּאֵן	
27	אבל	אוֹלָם	מח: יט
28	יגדל ממנו יותר	יִגְדַּל מִמֶּנּוּ	
29	ימלאו ארצות הגויים ממנו	מָלֵא הַגּוֹיִם	
30	אלהים יעשה שתהיה מברך כמו אפרים ומנשה	יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים	מח: כ
31	הנה אני קרוב למיתה	הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת	
32	חלק	שָׂכָם	מח: כב
33	יותר מאחיך	עַל אַחִיךָ	
34	כבשתי על-ידי החרב שלי והקשתי שלי	בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי	

בְּרִכּוֹת יַעֲקֹב לְבָנָיו (פֶּרֶק בִּמְט: א – כּוֹז)

מס' פרק, פסוק	המלה	הביאור	מס'
מט: א	יִקְרָא אֶתְכֶם	יִקְרָה לְכֶם, לְשִׁבְטִים שֶׁהֵם זִרְעֵכֶם	35
	בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים	בְּהַמְשַׁךְ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים	36
מט: ג	וְרֵאשִׁית אוֹנִי	הַתְּחִלַּת כּוֹחִי (אוֹן = כּוֹח), כֹּחַ הַהוֹלָדָה	37
	יִתֵּר שְׂאֵת	יִתְרוֹן הַהִתְנַשְּׂאוֹת, כְּבוֹד הַמְּלוּכָה	38
מט: ד	יִתֵּר עֲזִי	יִתְרוֹן שֶׁל חֵזֶק וְתִקְיֹפוֹת	39
	פָּחוּז בְּמִים	קְלוּת וּמְהִירוֹת כְּמוֹ הַמִּים הַמְזֻרְמִים	40
	אֵל תּוֹתֵר	לֹא יִהְיֶה לְךָ יִתְרוֹן עַל אַחֲיֶיךָ.	41
	עֲלִיתַּ מִשְׁכְּבִי אָבִיךָ	כְּאִשֶּׁר בִּלְבַלְתָּ אֶת מִטַּת אָבִיךָ	42
מט: ה	חִלַּלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֶה	חִלַּלְתָּ אֶת קְדוּשַׁת יְצוּעֵי שְׁהִיִּיתִי עוֹלָה עֲלֶיךָ, כְּלוּמַר: הַפְּרַדְתָּנִי מִבְּלִהָה.	43
	יְצוּעֵי	יְצוּעַ שְׁלִי; יְצוּעַ = מְטָה	44
	כְּלִי חָמֶס	כְּלִי אֱלִימוֹת לְמַעֲשֵׂה בְלַתִּי צוֹדֵק	45
מט: ו	מִכְרַתִּיהֶם	מִכְרַתִּיהֶם = מְכֹרְתֶם, כְּלוּמַר בְּאַרְצָךְ מְגוּרֵיהֶם	46
	בְּסֶדֶם אֵל תִּבֵּא נַפְשִׁי	כְּשֶׁהִתְיַעֲצוּ לֹא בָּאָה נַפְשִׁי עִמָּהֶם, לֹא הִיִּיתִי שְׂתַף לְתַכְנִיתֶם	47
	אֵל תִּחַד כְּבֹדִי	לֹא תִּחַד כְּבוֹדִי, נַפְשִׁי	48
	בְּאַפִּם	בְּכַעֲסֶם	49
מט: ז	בְּרִצְנָם	בְּתֵאוֹתָם	50
	עֲקְרוּ שׁוֹר	חֲתַכּוּ אֶת גִּידֵי הַרְגָלִים שֶׁל הַשּׁוֹרִים	51
	עֲבַרְתֶּם	כְּעָסַם, עֲבָרָה = כְּעָס	52
מט: ח	קִשְׁתָּה	הִיִּתָּה קִשָּׁה	53
	וְאַפִּיצֶם	אָפִיעַ, אָפִיז אוֹתָם (בֵּין הַשִּׁבְטִים)	54
מט: ח	יודוך אחיך	יִפְּרוּ אַחֲיֶיךָ בְּהִנְהַגְתְּךָ, יִקְבְּלוּ עוֹל מִלְכוּתְךָ.	55
	יָדְךָ בְּעֶרְףְּ אִבְיָךָ	תִּנְצַח אֶת אוֹיְבֶיךָ (הַמְנַצֵּחַ אוֹחֵז בְּכַח בְּעוֹרְףְּ הָאוֹיֵב הַנִּכְנָע).	56

מס'י	הביאור	המלה	פרק, פסוק
57	נָפַל עַל בְּרַכְיוֹ	כָּרַע	מט: ט
58	שָׁכַב	רָבַץ	
59	אָרְיָה	לָבִיא	
60	לֹא יִפְסַק	לֹא יִסּוּר	מט: י
61	מִקַּל, סִמַּל הַשְּׁלֵטוֹן	שִׁבְט	
62	מִקַּל אַרְוֶה, סִמַּל הַשְּׁלֵטוֹן	מַחְקָק	
63	עַד חֲרַבֵּן הָעִיר שִׁילָה	עַד כִּי יבֹא שִׁילָה	
64	הָעַמִּים יַעֲבֹדוּ אוֹתוֹ.	יִקְהֶת עַמִּים	
65	אוֹסֵר, קוֹשֵׁר (הַיּוֹ"ד לִפְנֵי הַקְּרִיאָה)	אֹסְרֵי	מט: יא
66	מִיץ עֲנָבִים אָדָם הַדּוֹמָה לָדָם	דָּם-עֲנָבִים	
67	כְּמוֹ כְּסוּתָה, בְּגַד שָׁלוֹ (כְּסוּתָה - קַצּוֹר הַמְּלָה כְּסוּתוֹ = כְּסוּתָה)	כְּסוּתָה	
68	אָדָם	חֲכַלְיָלִי	מט: יב
69	הַצָּבֵעַ הַלְּבָן שֶׁל הַשָּׁנִים	לֶבֶן שָׁנִים	
70	סוּף שֶׁטַח שֶׁל הַתַּפְּשֻׁטוֹת	יִרְכָּתוֹ	מט: יג
71	בַּעַל עֲצָמוֹת חֲזָקוֹת	חֲמֹר גָּרָם	מט: יד
72	הַסְּלִים שֶׁמִּשְׁנֵי הַצְּדָדִים שֶׁל הַחֲמֹר	מִשְׁפָּתַיִם	
73	נָטָה	וַיֵּט	מט: טו
74	שָׁכַם שָׁלוֹ, שָׁכַם = מְקוֹם בֵּין הַפְּתָפִים	שָׁכְמוֹ	
75	חֹבֶת עֲבוּדָה לַמֶּלֶךְ (בְּעֲבוּדוֹת הַצָּבוּר כְּמוֹ בְּנֵי חוּמוֹת)	מַס עֶבֶד	
76	סוּג שֶׁל נַחַש אֲרִסִי	שְׁפִיפֹן	מט: יז
77	עַל (הַיּוֹ"ד לַתַּפְּאֶרֶת הַקְּרִיאָה)	עָלִי	
78	דָּרַךְ	אֲרַח	
79	קְבוּצַת חִילִים	גְּדוּד	מט: יט
80	יַעֲשֶׂה אֶתוֹ מִלְחָמָה	יְגוּדְנִי	
81	יִרְדֹּף בְּעַקְבוֹתָיו (שֶׁל הָאוֹיֵב)	וְהוּא יִגְד עַקֵּב	
82	מֵאֲכָלִים מִבְּחָרִים הַמְּגֹשִׁים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ	מֵעֲדֵנֵי מֶלֶךְ	

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
83	קל תנועה כמו אֵלָה	אֵלָה שְׁלַחַה	מט: כא
84	בשורות טובות	אמרי שִׁפְר	
85	ענף הנושא פרי רב	בֵּן פֶּרֶת	מט: כב
86	בקרבת מעין	עֲלֵי עֵינַן	
87	זמורות הגפן המשתרעות על קיר אבנים (שור = קיר, גדר)	בְּנוֹת צִעְדָה עֲלֵי שׁוֹר	
88	מרוו את חיו, ירו בו בקשת	וַיִּמְרְרוּ וַרְבוּ	מט: כג
89	שנאו אותו	וַיִּשְׁטְמֵהוּ	
90	קשתים	בְּעֲלֵי חֲצִים	
91	הקשת שלו נשארה איתנה, חזקה, כלומר- הצליח לעמד מול התקפות אויביו.	וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קֶשֶׁתוֹ	מט: כד
92	התחזקו זרועות ידיו, כלומר היה לו כח רב להכות חזרה את אויביו.	וַיִּפְּזוּ זְרַעֵי יָדָיו	
93	חזק יעקב, כלומר - ה' שהוא כוחו של יעקב	אָבִיר יַעֲקֹב	
94	משם, מהכבוד הנתן ליוסף נמשך כבוד לשאר בני ישראל (אבן, כמו צור, סלע, מסמלים את הכח ואת הבטחון).	מִשָּׁם רָעָה אֲבֵן יִשְׂרָאֵל	
95	מאת אלהי אביך תבוא אליך עזרה.	מֵאֵל אָבִיךָ וַיַּעֲזֶרְךָ	מט: כה
96	מי תהום הנמצאים מתחת לפני האדמה	תְּהוֹם רִבְצַת תַּחַת	
97	שפע לידה והנקה באדם ובמקנה	בְּרִכַת שְׂדִים וְרֵחַם	
98	עד סוף הגבעות אשר מתמיד, כלומר הברכות תהינה לך לתמיד.	עַד תֵּאוֹת גִּבְעֹת עוֹלָם	מט: כו
99	החלק העליון של הראש	קִדְקֹד	
100	המבחר והנכבד מאחיו	נֹזֵר אַחִיו	
101	יאכל שלל	יֹאכַל עַד	מט: כז

צוֹאת יַעֲקֹב לְבָנָיו, מוֹתוֹ - וּקְבוּרָתוֹ
בְּמוֹעֵרַת הַמִּכְפֹּלָה (פָּרָק מוֹט: כֹּט - נ: יד)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
102	קִנְיָן	מִקְנֵה	מט: לב
103	כֹּלָה, גָּמַר	וַיִּכַּל	מט: לג
104	לְטַפֵּל בְּגוֹף בְּמִינֵי תְרוּפוֹת עַל מְנַת שְׁלֵא יִרְקַב, וְזוֹ הִיְתָה חֲכָמָה מִיַּחַדָּת בְּמִצְרַיִם.	לַחֲנֹט	נ: ב
105	מְלֵאוֹ, עָבְרוּ, הִסְתַּיְמוּ	וַיִּמְלְאוּ	נ: ג
106	הַטְּפוּל בְּגוּיָה, לַחֲנֹט אוֹתָהּ, הָיָה לוֹקַח אַרְבָּעִים יוֹם.	יְמֵי הַחֲנֻטִּים	
107	הַבְּכִיָּה שְׂבוּכִים עָלָיו	יְמֵי בְּכִיתוֹ	נ: ד
108	חִפְרָתִי	כְּרִיתִי	נ: ה
109	כְּפִי שֶׁהִשְׁבִּיעַ אוֹתְךָ	כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַךָ	נ: ו
110	הַשְּׂאִירוֹ	עֲזָבוֹ	נ: ח
111	גְּדוּל וְחִשׁוּב	כְּבֹד מְאֹד	נ: ט
112	שֵׁם מְקוֹם	גֶּרֶן הָאֶטֶד	נ: י
113	דְּבָרִים הַנְּאֻמְרִים בְּשִׁבַח הַנֶּפֶטָר בְּעַת הַלְוִיָּה וְהַקְּבוּרָה	מִסְפָּד	
114	גְּדוּל מְאֹד	כְּבֹד מְאֹד	

יוסף מְפַיֵס אֶת אָזְוִיו וּבִמְשָׁבִיעַ אוֹתָם לְקַבְּרוֹ
בְּאֶרֶץ ; מוֹת יוֹסֵף (פָּרָק נ: טו - כו)

מס'	הביאור	המלה	פרק, פסוק
115	אם, אולי	לו	
116	ישנא אותנו	ישטמנו	נ: טו
117	גרמנו לו	גמלנו אתו	
118	שלחו שליח אל יוסף	ויצוו אל יוסף	נ: טז
119	סלח בבקשה	שא נא	נ: יז
120	האם אני במקום אלהים לשפוט אתכם	התחת אלהים אני	נ: יט
121	כדי לעשות	עשה	נ: כ
122	להציל ממות	להחית	
123	אפרנס, אדאג לכל הצרכים שלכם	אכלכל	נ: כא
124	בני הנכדים	בני שלשים	נ: כג
125	יזכר (ויביא עליכם את מה שיעד לכם)	פקד יפקד	נ: כד
126	מפה	מזה	
127	שמו אותו	ויישם	נ: כו

”יין ישן בכלי חדש” עיקרי שיטת ”ברקאי”

ניתן לסכם במשפט אחד את עיקרי השיטה: ”יין ישן בכלי חדש”. כלומר, סדרי לימוד שהיו נהוגים בכל קהילות ישראל מתחדשים בכלי חדש, בתקופתנו, בתקופת אתחלתא דגאולה. ניתן להגדיר בארבעה עקרונות את שיטת ”ברקאי” להלן ארבעת העקרונות מלווים בהסבר קצר ומבוססים במקורות (רובם מועתקים מהספר ”שערי תלמוד תורה” הרב יהודה לוי).

סדר הלימוד

סדר הלימוד מאז חז”ל בתקופת המשנה והתלמוד הוא: מקרא ורק אח”כ משנה ורק אח”כ תלמוד: ”בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה, בן שלוש עשר למצוות, בן חמש עשרה לתלמוד...” (אבות ה’, כ”א). אבל אשרי שיש עמלו בהש”ס. ולא שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא להש”ס (מס’ סופרים, פט”ז ה”ט) ופירש הרא”ש: לא שידלג אדם ממקרא למדרש וממדרש לגמרא, אלא שילמוד מקרא ואח”כ משנה ואח”כ גמרא. לכן אין ללמוד במקביל למקרא משנה וכדו’.

פשט ואח”כ דרש

פרשנות המקרא נלמדת ב”שיטת מעגלים”, תחילה לומדים את המקרא עפ”י פרשני הפשט (רשב”ם, רס”ג, אבן עזרא וכו’). בלימוד זה מתודע התלמיד ללשון המקרא כשהלימוד הוא ישיר, התמודדות עם המבנה התחבירי של הפסוק, 7 הבנינים, שרשי המילים, ורק לאחר לימוד הפשט מתודעים בהדרגה לפרשנות הרחבה (רש”י, רמב”ן ועוד) המבוססת גם על דרש. וכך כותב תלמיד הגר”א ר’ פינחס מפאלצק (ספר ראש הגבעה דף י”א) ”וסדר לימוד המקרא יהיה רק שתלמוד נביא א’ עם פירוש רש”י... אל תדייק לשים בזכרוןך דרשות ומדרשים שהביא רש”י על איזה פסוק והעיקר שתדייק במקום שצריך להבין פשוטו של מקרא... ובזה נואלו בני עמנו שע”י המדרשות אינם יודעים המקרא ואינם בקיאים בו. ויותר קרוב אם תשאלהו איזה פסוק יאמר לך הדרש ולא ידע ולא יבין הפשט. ובהקדמה לפירוש הגר”א על או”ח מובא: ”הזהיר... להיות בקי בראשונה בכ”ד ספרי הקודש עם הנקודות והטעמים... ועל צבאם חכמת הדקדוק” ובעל של”ה כתב (ר”מ שבועות): ”וגם חלק גדול מחכמת הדקדוק טוב ללמוד בעודו נער, שאז כתובים על לוח ליבו והם לזכור תמיד”.

טעמי מקרא

במסכת מגילה (ל"ב ע"א): "אמר רבי שפטיה בשם רבי יוחנן, כל הקורא בלא נעימה (מפרש רש"י כגון טעמי המקראות) ושונה ללא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו' טעמי המקרא ניתנו לנו בסיני. מאז ועד היום מלווים הם את לימודנו בכל ספרי המקרא. חשיבותם איננה רק מההיבט המסורתי, שימור מסורות עתיקות אלא גם מההיבט הדידקטי. ראב"ע (בתחילת ספרו "מאוזני לשון הקודש") אומר: "אזכירך שתלך אחרי בעלי הטעמים, בכל פירוש שאינו ע"פ הטעמים לא תאבה לו ולא תשמע לו" ובתחילת ספר ישעיהו כתב: "עיקר גדול הוא לשמור דרך הטעמים" גם רש"י מרבה להסתמך בפרושו על הטעמים, בפרושו ליחזקאל (א', י"א) הוא כותב: "אלמלא שראיתי טעם זקף גדול על "ופניהם" לא הייתי יודע לפרשו" ובירמיה (ג', ח') הוא אומר: "נקודות טעמי מקרא זה מלמדים על פירושו". גם היבט פדגוגי יש לטעמים, הם גורמים לחויה מיוחדת בלימוד. כיתה שמשננת נעים מאוד לשמוע אותה והתלמידים נתפסים בקלות למשימה זאת. ועוד היבט, כלי בדוק לזכרון, ע"י השינון המרובה בעזרת הטעמים זוכרים התלמידים עניינים רבים. בחלקם אף יודעים אח"כ לצטט פסוקים בע"פ כתוצאה מהשינון בטעמים.

"הכל בה" – שילוב ידיעות כלליות בלימוד במקרא

ידיעה ברורה בהבנה נכונה של המקרא לא תתכן בלעדי הרחבת הידיעות בעניינים מזדמנים. כמו שברור לכל שצריך להשתמש בתמונות בפרשיות הקורבנות, תמונות של בעלי חיים הכשרים לקורבן, של איבריהם הפנימיים וכו'... ואף עדיף לראות באופן חי בע"ח אלה, כמו כן חובה להגיע להסבר ברור אירועים היסטוריים, מיקום גיאוגרפי של אירועים שונים, תרבות החיים במקרא ובקיצור הריאליה של תקופת המקרא. באופן כזה לומד התלמיד תורת חיים תורה הנוגעת בכל חלקי החיים ואיננה מנותקת מהם. אומר הגר"א (רבי ברוך משקלוב ס-אוקדלידס, האג תק"מ הקדמה): "כפי מה שיחסר לאדם ידיעות משערי החכמות לעומת זה יחסר לו 100 ידות (פעמים) בחכמת התורה, כי התורה והחכמה נצמדים יחד" וכן כתב הרב מישקלוב בשם הגר"א (קול התור פה, ח"ב): "ובכדי להבין ולהשיג את חכמת התורה הכלולה באור החכמה העליון נחוץ ללמד גם את שבע החכמות הצפונות בעולם התחתון, עולם הטבע" לכן מובן שחייבים לשלב, לפתח ולהאיר בבהירות כל עניין בתורה הקשור לעולם הטבע או שזקוקה להבנתו הקדמה בתחומים אחרים (תרבות, היסטוריה, אסטרונומיה וכו'...). וזהו אולי ביאור המשנה האחרונה במס' אבות "בן בג בג אומר הפוך בה והפוך דכולא בה" כלומר התורה כוללת בחכמתה את כל החכמות אבל עלינו להשתמש בהם במידת הנחיצות להבנת התורה.